

**TRETJE PERIODIČNO POROČILO REPUBLIKE SLOVENIJE O IZVAJANJU
MEDNARODNEGA PAKTA O DRŽAVLJANSKIH IN POLITIČNIH PRAVICAH**

Maj 2014

Kazalo

I. Uvod	1
II. Odgovori na priporočila Odbora za človekove pravice, ki so bila zajeta v Sklepnih ugotovitvah po obravnavi Drugega periodičnega poročila Republike Slovenije, dne 25. julija 2005 (CCPR/CO/84/SVN)	3
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 7. Sklepnih ugotovitev Odbora (nasilje v družini)	3
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 8. Sklepnih ugotovitev Odbora (ženske v javnih zadevah in gospodarstvu)	7
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 9. Sklepnih ugotovitev Odbora (slabo ravnanje uslužbencev organov pregona, pravice oseb v priporu)	9
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 10. Sklepnih ugotovitev Odbora ("izbrisani")	19
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 11. Sklepnih ugotovitev Odbora (trgovina z ženskami in otroki)	21
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 12. Sklepnih ugotovitev Odbora (sodni zaostanki)	27
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 13. Sklepnih ugotovitev Odbora (sovražni govor)	31
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 14. Sklepnih ugotovitev Odbora (zloraba, izkoriščanje in trpinčenje otrok)	33
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 15. Sklepnih ugotovitev Odbora (mladoletniki brez spremstva)	37
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 16. Sklepnih ugotovitev Odbora (avtohtoni/neavtohtoni Romi).....	39
Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 17. Sklepnih ugotovitev Odbora (pravice Romov).....	40
PRILOGA I: Dobre prakse RS na obravnavanih področjih	i
PRILOGA II: Tabeli s statističnimi podatki o kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost – obdobje 2008-2013	i
PRILOGA III: Izsek iz Sklepnih ugotovitev Odbora za človekove pravice (CCPR/CO/84/SVN), 84. zasedanje Odbora za človekove pravice, 25. julij 2005	i

SEZNAM KRATIC

CIPS - Center za informiranje in poklicno svetovanje
CSD – Center za socialno delo
DZRS - Državni zbor Republike Slovenije
ESS - Evropski socialni sklad
EU – Evropska unija
KZ-1 - Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 55/2008, 66/2008)
KZ-1B - Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika
MDDSZ - Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MDS-BPTL - Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi
MIZŠ - Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport
MK - Ministrstva za kulturo
MKO - Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
MNZ - Ministrstva za notranje zadeve
MO - Ministrstva za obrambo
MP - Ministrstva za pravosodje
MZ - Ministrstva za zdravje
MzIP - Ministrstvo za infrastrukturo in prostor
MZZ - Ministrstvo za zunanje zadeve
NIJZ - Nacionalni inštitut za javno zdravje
NPUR2010-15 - Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010 – 2015
NVO – nevladna organizacija
OP RČV - Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013
OZN – Organizacija združenih narodov
RS – Republika Slovenija
RTV – Radiotelevizija Slovenija
SFRJ – Socialistična federativna republika Jugoslavija
ukrepi APZ - ukrepi aktivne politike zaposlovanja
UEM – Urad za enake možnosti (ki je bil leta 2012 v okviru reorganizacije Vlade RS vključen v okvir MDDSZ kot samostojna notranja enota Služba za enake možnosti)
UN - Urada za narodnosti
UNHCR – Agencija OZN za begunce, The United Nations Refugee Agency
Urada VKČP – Urad Visoke komisarke OZN za človekove pravice (OHCHR)
VIZ - vzgojno-izobraževalni zavod
ZDT-1 - Zakonom o državnem tožilstvu (Uradni list RS, št. 58/11)
ZKP – Zakon o kazenskem postopku
ZLS - Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/2007 – uradno prečiščeno besedilo, 27/08 Odl.US: Up-2925/07-15, U-I-21/07-18, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12-ZUJF)
ZNDM - Zakon o nadzoru državne meje
ZNPPol - Zakon o nalogah in pooblastilih policije
ZODPol - Zakon o organiziranosti in delu policije
ZPND - Zakon o preprečevanju nasilja v družini (Uradni list RS, št. 16/2008)
ZP-1 - Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 29/11)
ZPrCP - Zakon o pravilih cestnega prometa
ZPŠOIRSP - Zakon o povračilu škode osebam, ki so bile izbrisane iz registra stalnega prebivalstva
ZRomS-1 - Zakonom o romski skupnosti v Republiki Sloveniji
ZSKZDČEU-1 - Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami EU
ZUSDDD-B - Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v RS (Uradni list RS, št. 50/10)
ZVarCP - Zakon o varuhu človekovih pravic
ZVarCP - Zakonom o varuhu človekovih pravic
ZZV - Zavod za zdravstveno varstvo

I. Uvod

1. Tretje periodično poročilo Republike Slovenije je sestavljeno na podlagi določb 40. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter prejetih priporočil Odbora za človekove pravice, zapisanih v Sklepnih ugotovitvah po obravnavi Drugega periodičnega poročila Republike Slovenije, dne 25. julija 2005 (CCPR/CO/84/SVN). Besedilo je strukturirano tako, da vsebinsko odgovarja na vprašanja, ki so bila izpostavljena v omenjenih sklepnih ugotovitvah in priporočilih. Poročilo zajema obdobje poročanja od julija 2005 do maja 2014.

2. Proces poročanja koordinira Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ) skozi delovanje Medresorske komisije za človekove pravice¹, ki ji predseduje, na podlagi prispevkov in ob sodelovanju predstavnikov resorjev: Ministrstva za pravosodje (MP), Ministrstva za notranje zadeve (MNZ), Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ), Ministrstva za kulturo (MK), Ministrstva za obrambo (MO), Ministrstva za zdravje (MZ), Ministrstvo za infrastrukturo in prostor (MzIP), Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO), Urada za narodnosti (UN), Statističnega urada Republike Slovenije ter Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu. Osnutek poročila je bil objavljen na spletu MZZ z rokom za pripombe NVO, institucij in posameznikov. Nato je bil obravnavan in odobren na seji Medresorske komisije za človekove pravice, na koncu pa na seji Vlade Republike Slovenije. Poročilo in prejeta priporočila bodo, tako kot vsa dosedanja, objavljena na spletu MZZ.²

3. Sestavni del tega poročila so vse priloge in, smiselno, dve dosednji poročili Republike Slovenije (v nadaljevanju RS) s prilogami (CCPR/C/SVN/2004/2, CCPR/C/74/Add.1.). Prav tako je pomemben sestavni del poročila Predstavitveni dokument (*Core document*), ki je hkrati s pripravo tega poročila ažuriran in bo objavljan predvidoma vzporedno, tako da bo Odboru za človekove pravice dosegljiv ob obravnavi 3. periodičnega poročila po Mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah. Predstavitveni dokument tako obravnava tematike zajema v členih pakta, ki v tem periodičnem poročilu niso izrecn obravnavane, saj se poročilo osredotoča na odgovore na priporočila iz Sklepnih ugotovitev Odbora za človekove pravice. Vsa poročila in priporočila so tudi na spletu Urada VKČP.³

4. **Notranje-pravni položaj Mednarodnega pakta.** Ustava RS v 8. členu določa: "Zakoni in drugi predpisi morajo biti v skladu s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno". Ustava torej določa, da so ratificirane mednarodne pogodbe pod-ustavni in nad-zakonski notranji pravni vir.

¹ Vlada RS je aprila 2013 ustanovila novo Medresorsko komisijo za človekove pravice (staro je ukinila maja 2012). Člani komisije so predstavniki vseh ministrstev in Statističnega urada RS kot tudi Kabineta predsednice vlade. Komisija usmerja nacionalni proces poročanja pogodbenim telesom OZN, UPR in regionalnim organizacijam ter nadzira izvajanje prejetih priporočil. Medresorska komisija za človekove pravice ima mandat, da sodeluje s predstavniki drugih institucij in jih lahko vabi k sodelovanju na svojih zasedanjih. Prav tako ima mandat, da sodeluje s predstavniki civilne družbe, ki jih lahko vabi k sodelovanju na svojih zasedanjih.

² http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/zunanja_politika/clovekove_pravice/60_let_splosne_deklaracije_o_clovekovih_pravicah/zbornik/

³ <http://www.ohchr.org/EN/countries/ENACARRegion/Pages/SIIndex.aspx>

5. **Institucionalno varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v RS** Ustava RS v Drugem poglavju z naslovom "Človekove pravice in temeljne svoboščine" v členih 14 do 65 ureja varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin (enakost pred zakonom, uresničevanje in omejevanje pravic, začasno razveljavitev in omejitev pravic, nedotakljivost človekovega življenja, prepoved mučenja, varstvo osebne svobode, odreditev in trajanje pripora, varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, enako varstvo pravic, pravico do sodnega varstva, javnost sojenja, pravico do pravnega sredstva, pravico do povračila škode, domnevo nedolžnosti, načelo zakonitosti v kazenskem pravu, pravna jamstva v kazenskem postopku, pravico do rehabilitacije in odškodnine, prepoved ponovnega sojenja o isti stvari, svobodo gibanja, pravico do zasebne lastnine in dedovanja, pravico do osebnega dostojanstva in varnosti, varstvo pravic zasebnosti in osebnostnih pravic, nedotakljivost stanovanja, varstvo tajnosti pisem in drugih občil, varstvo osebnih podatkov, svobodo izražanja, pravico do popravka in odgovora, svobodo vesti, pravico do zbiranja in združevanja, volilno pravico, sodelovanje pri upravljanju javnih zadev, pravico do peticije, pravico do ugovora vesti, pogoje za izročitev, nudenje pribežališča, svobodo dela, pravico do socialne varnosti, pravico do zdravstvenega varstva, pravice invalidov, zakonske zveze in družine, pravice in dolžnosti staršev, svobodno odločanje o rojstvih otrok, pravice otrok, izobrazbe in šolanja, avtonomnost univerze in drugih visokih šol, svobodo znanosti in umetnosti, pravice iz ustvarjalnosti, izražanje narodne pripadnosti, pravico do uporabe svojega jezika in pisave, prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti ter prepoved spodbujanja k nasilju in vojni, posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti v Sloveniji, položaj in posebne pravice romske skupnosti v Sloveniji) ter v členu 72 tudi določa pravico do zdravega življenjskega okolja.

6. Varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin nadzira in izvaja pravosodni sistem, vlada in parlament, Varuh človekovih pravic, številne nevladne organizacije (v nadaljevanju NVO) za varstvo in promocijo človekovih pravic, lokalne samoupravne oblasti, akademske ustanove in ugledni posamezniki, nešteto združenj državljanov, posebej manjšin, študentov, mladine, poklicne in interesne skupnosti, itd. Monitoring v Sloveniji izvajajo poleg OZN tudi SE in EU ter OVSE. Slovenija je po dveh desetletjih demokracije, zaradi stalnega notranjega in zunanjega monitoringa stanja in razvoja varstva in promocije človekovih pravic, postala bolj javno osveščena in senzibilna in zato hitreje reagira na različne kršitve človekovih pravic ali temeljnih svoboščin. Ta proces seveda ne more biti nikoli zaključen, se pa stanje človekovih pravic da postopno in načrtno izboljševati, o čemer v nadaljevanju poročamo – o izvajanju prejetih posameznih prejetih priporočilih Odbora za človekove zapisanih v Sklepnih ugotovitvah po obravnavi drugega periodičnega poročila RS.

II. Odgovori na priporočila Odbora za človekove pravice, ki so bila zajeta v Sklepnih ugotovitvah po obravnavi Drugega periodičnega poročila Republike Slovenije, dne 25. julija 2005 (CCPR/CO/84/SVN)

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 7. Sklepnih ugotovitev Odbora (nasilje v družini)

7. Z namenom učinkovitejšega spopadanja s problemom nasilja nad ženskami ter nasilja v družini je bila v letu 2008 spremenjena kazenska zakonodaja. Nasilje v družini je po novi ureditvi inkriminirano kot samostojno kaznivo dejanje v 191. členu Kazenskega zakonika (v nadaljevanju KZ-1) (Uradni list RS, št. 50/12 - uradno prečiščeno besedilo)⁴, kar predstavlja izboljšavo glede na preteklo parcialno ureditev nasilja v družini v drugih splošnejših kaznivih dejanjih (npr. v kaznivem dejanju nasilništva po nekdanjem 299. členu Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 95/20044-prečiščeno besedilo)).

8. **Zakon o preprečevanju nasilja v družini** iz leta 2008 (v nadaljevanju ZPND, Uradni list RS, št. 16/2008) je prvi zakon v slovenskem prostoru, ki jasno opredeljuje različne vrste nasilja v družini. Zakon določa vlogo, naloge, mrežo in sodelovanje različnih državnih organov in nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter opredeljuje ukrepe za varstvo žrtve nasilja v družini.

9. ZPND se ne posveča zgolj žrtvi, temveč tudi povzročitelju nasilja, ki prav tako kot žrtev potrebuje strokovno pomoč, da spremeni vedenjske vzorce. Nasilnežu lahko sodišče na predlog žrtve prepove vstop v skupno stanovanje in ga po potrebi prepusti v izključno uporabo žrtvi. Žrtev tako ni več tista, ki se mora umakniti iz stanovanja in oditi v varno hišo ali materinski dom, temveč se bo poslej moral umakniti povzročitelj nasilja.

10. Centrom za socialno delo (CSD) ZPND nalaga, da vodijo lastno evidenco o nasilju v družini, saj bodo tako lahko pravočasno ukrepali in zaščitili vse, ki so tega potrebni. Zakon hkrati določa tudi redno strokovno izobraževanje vseh, ki se ukvarjajo s problematiko nasilja in predpisuje multidisciplinarni pristop pri obravnavi žrtve, kar se je v evropskem prostoru izkazalo kot zelo ustrezno in učinkovito.

11. ZPND ne uvaja kazni, kazenska vprašanja so urejena v Zakonu o kazenskem postopku (v nadaljevanju ZKP) (Uradni list RS, št. 32/12 - uradno prečiščeno besedilo in št. 47/13) in KZ-1 (glej odstavek 8). Zakon se tako osredotoča na širše področje civilnega prava in delovanje socialnih služb, ki lahko dolgoročno rešijo težave žrtev nasilja. Zakon posebej izpostavlja pomen načrtnega in usklajenega izvajanja vseh dejavnosti državnih institucij, civilne družbe in prebivalstva, ki lahko kakorkoli prispevajo k zmanjševanju nasilja v družini,

⁴ Nasilje v družini (191. člen)

(1) Kdor v družinski skupnosti z drugim grdo ravna, ga pretepa ali drugače boleče ali ponižujoče ravna, ga z grožnjo z neposrednim napadom na življenje ali telo preganja iz skupnega prebivališča ali mu omejuje svobodo gibanja, ga zalezuje, ga prisiljuje k delu ali opuščanju dela ali ga kako drugače z nasilnim omejevanjem njegovih enakih pravic spravlja v skupnosti v podrejen položaj, se kaznuje z zaporom do petih let.

(2) Enako se kaznuje, kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka v kakšni drugi trajnejši življenjski skupnosti.

(3) Če je dejanje iz prvega odstavka storjeno proti osebi, s katero je storilec živel v družinski ali drugi trajnejši skupnosti, ki je razpadla, je pa dejanje s to skupnostjo povezano, se storilec kaznuje z zaporom do treh let.

zmanjšujejo možnost pojavnosti nasilja in hkrati prispevajo k hitrejšemu prijavljanju nasilnih dejanj ter ustreznemu kaznovanju nasilnežev.

12. Na podlagi ZPND so bili v naslednjih letih sprejeti tudi štirje izvedbeni podzakonski akti: Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti in Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode. Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju v družini.

13. Slovenija je v letu 2009 sprejela **Resolucijo o preprečevanju nasilja v družini** za obdobje 2009-2014. To je strateški dokument, ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini v Sloveniji za petletno obdobje. Z dvoletnimi akcijskimi načrti vlada zagotavlja bolj transparentno porabo javnih sredstev za zmanjševanje nasilja in ciljno usmerjene aktivnosti pristojnih organov za posamezne ciljne skupine.

Pomoč žrtvam

14. MIZŠ, MDDSZ ter Policija so decembra 2013 podpisali **Dogovor v zvezi z izvajanjem nalog za zaščito otrok, ki izhajajo iz ZPND**. Namenjen je CSD, vzgojno-izobraževalnim zavodom ter policiji za izvajanje nalog, ki jih določa ZPND in na njegovi podlagi izdani podzakonski akti. Dogovor natančneje pojasnjuje posamezne aktivnosti vsake od institucij z namenom zaščite otrok v primerih nasilja v družini. Za izvajanje zakona, pravilnika in dogovora poteka od leta 2010 izobraževanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

15. V letu 2013 je bil sprejet Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), ki je dopolnil policijsko pooblastilo v primerih odreditve prepovedi približevanja tudi s pridržanjem kršitelja oz. kršiteljice, ki ne spoštuje takšne prepovedi (60. in 61. člen). Tik pred podpisom je tudi nov Pravilnik o prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju, ki določa postopek izvedbe ukrepa prepovedi približevanja.

16. V letu 2013 je bil sprejet Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol), ki je z vidika varstva žrtve nasilja v družini pomembno dopolnil policijsko pooblastilo prepoved približevanja saj so se pri izvajanju navedenega pooblastila pokazale določene pomanjkljivosti (pooblastilo prepoved približevanja, ki ga policisti smejo ob obravnavi nasilja v družini izreči kršitelju, je bilo uveljavljeno leta 2003 s spremembo in dopolnitvijo Zakona o policiji, v praksi pa so policisti pričeli izrekati ukrep po uveljavitvi podzakonskega predpisa, septembra 2004). Policisti so pred uvedbo ZNPPol smeli kršitelju izreči prepoved približevanja na kraju, kjer je bilo dejanje storjeno, po ZNPPol pa smejo tak ukrep izreči kršitelju takoj, ko ga izsledijo, ne glede na kraj. Poleg tega je z ZNPPol predvideno pridržanje kršitelja, ki ne spoštuje takšne prepovedi (60. in 61. člen). Pred tem je bila v do tedaj veljavnem Zakonu o prekrških predvidena privedba v nadaljnji postopek k sodniku za prekrške, ker pa se po uveljavitvi novega ZP-1 praviloma odloča o prekrških v hitrem postopku pri prekrškovnem organu, kršiteljev ni bilo več mogoče privedi v postopek na sodišče, saj sodišče ni stvarno pristojno za obravnavo takega prekrška. Tako se z novo

določbo ukrep zaostreje oz. je dana pravna podlaga, da bo ukrep sploh učinkovit in bo dosegel namen. V ZNPPol pa je dodana tudi pravna podlaga za obveščanje oziroma seznanitev odgovorne osebe VIZ o trajanju prepovedi približevanja oz. o ostalih podatkih, ki so pomembni za zaščito otroka ali mladoletnika v primerih, če je kraj, ki se mu kršitelj ne sme približati, tudi VIZ, ki ga obiskuje otrok ali mladoletnik, ki je oškodovanec.

17. Na podlagi 18. člena ZPND na prošnjo žrtve policija zagotovi žrtvi varnost ob vstopu v stanovanjske prostore, v katerih prebiva, da lahko iz njih vzame stvari, ki so potrebne za zagotavljanje njenih osnovnih življenjskih potreb in osnovnih življenjskih potreb njenih otrok.

18. V okviru EU je bila 25. oktobra 2012 sprejeta Direktiva 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj, rok za njeno implementacijo je 16. november 2015. Namen direktive je zagotoviti, da se žrtvam kaznivih dejanj zagotovijo ustrezne informacije, podpora in zaščita ter sodelovanje v kazenskem postopku. Poleg tega Direktiva zagotavlja, da se v primerih, ko je žrtev otrok, prednostno upošteva, kaj je najboljše za otroke, kar se presodi v vsakem primeru posebej. Prevladati mora pristop, ki je prilagojen otrokom ter pri katerem se upoštevajo starost in raven zrelosti otroka ter njegovi pogledi, potrebe in skrbi. Prenos Direktive 2012/29/EU v slovensko notranjo zakonodajo se načrtuje z novelo Zakona o kazenskem postopku (ZKP-N, ki bo predvidoma sprejeta leta 2015) ter v posebnem zakonu o žrtvah kaznivih dejanj v okviru časovnice, ki jo za prenos določa direktiva.

Ozaveščanje in izobraževanje

19. Policija je na svoji spletni strani (www.Policija.si) z namenom večjega ozaveščanja o nasilju v družini objavila na enem mestu vse informacije o nasilju in vseh postopkih na policiji. V teku je tudi dopolnitev internetne strani in sicer s prevodi v več tujih in etničnih jezikov.

20. V letu 2013 je MDDSZ v partnerstvu s Policijo kandidiralo na javnem razpisu Evropske komisije PROGRESS za pridobitev sredstev za izvedbo nacionalne kampanje proti nasilju nad ženskami treh generacij (najstnice, odrasle ženske in starostnice). Projekt je bil 2. najboljše ocenjen na ravni EU in tako smo pridobili cca. 270.000 EUR za izvedbo kampanje. Poleg zgoraj naštetih obeh sofinancerjev vsebinsko pri projektu sodelujejo še MP, MZ in Vrhovno državno tožilstvo. 7.3.2014 je bila otvoritvena slovesnost z nacionalno konferenco, s katero je RS tudi uradno začela dveletno nacionalno kampanjo proti nasilju "VESNA – živeti življenje brez nasilja".

21. V RS je bila v obdobju od leta 2008 do leta 2011 izvedena prva nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih z naslovom "Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih", ki so jo sofinancirali Urad za enake možnosti (UEM)⁵, MNZ – Policija in Agencija za raziskovalno dejavnost. Podrobneje o izsledkih raziskave v Prilogi 1.

⁵ Urad za enake možnosti je bil leta 2012 v okviru reorganizacije Vlade RS vključen v okvir MDDSZ kot samostojna notranja enota Služba za enake možnosti.

22. V zvezi z izobraževanjem ima pomembno vlogo Center za izobraževanje v pravosodju, ki je po ZPND zadolžen za izvajanje izobraževanj pravosodnih organov na temo preprečevanja nasilja v družini. Leta 2010 je izvedel posvet “Odpirna vprašanja v zvezi z uporabo ZPND” ter dvodnevni seminar “Nasilje v družini”. Na izobraževanjih so bili obravnavani posamezni sklopi vprašanj, ki se nanašajo na uporabo ZPND, ZKP in takrat veljavnega Zakona o policiji. V letu 2011 pa je bilo v sodelovanju s Pravno-informacijskim centrom NVO izvedeno izobraževanje “Učinkovito sodelovanje na področju nasilja v družini” ter posvet “Nasilje nad otroki”, ki je bil organiziran v sodelovanju z Društvom državnih tožilcev Slovenije in Generalno policijsko upravo. Poleg samostojnih izobraževanj je bila problematika nasilja v družini v letu 2010 vključena v program kazenskopravne sodniške šole, seminar za preiskovalne sodnike in izobraževanje z naslovom “Vloga in pomen državnega tožilca v odnosu do žrtev in oškodovancev kaznivih dejanj”.

23. Policija ima vzpostavljen sistem rednega letnega usposabljanja policistk in policistov, ki vključuje tudi usposabljanja in specializacije o nasilju v družini, nad otroci in ženskami. Višješolski študijski program Policist, katerega stopnja je od leta 2013 dvignjena v višje strokovno izobraževanje (6. stopnja), med drugim omogoča poglobitev strokovnega znanja in usposobljenosti policistov za opravljanje policijskih nalog, med drugim tudi na področju varstva človekovih pravic v policijskih postopkih. Prav tako Generalna policijska uprava in posamične policijske uprave organizirajo okrogle mize, kampanje in posvete o nasilju v družini.

24. Pomembno vlogo pri izobraževanju in osveščanju ima tudi MDDSZ. V letu 2010 sta bila izvedena dva seminarja za področje preprečevanja nasilja v družini, namenjena strokovnim delavcem in delavkam CSD, varnih hiš, materinskih domov in kriznih zavetišč ter regionalnim koordinatoricam oz. koordinatorjem⁶. Poudarek je bil na delu z žrtvijo in povzročiteljem oz. povzročiteljicam nasilja. Tudi v letu 2011 sta bila izvedena dva seminarja na področju preprečevanja nasilja v družini ter seminar namenjen preprečevanju nasilja nad starejšimi.

25. Za učinkovito delo v izobraževalnem sistemu, predvsem za hitro prepoznavanje različnih oblike nasilja (tudi v družini), je MIZŠ razpisalo v minulih letih več javnih razpisov. Pomembno je razvijanje zlasti socialnih in državljskih kompetenc v šolskem sistemu, zato so VIZ na podlagi razpisa Evropskega socialnega sklada (ESS) Razvoj socialnih in državljskih kompetenc delali na različnih vidikih kompetenc ter sodelovali z znanstvenimi ustanovami pri oblikovanju in implementaciji modelov za razvijanje socialnih in državljskih kompetenc. Od leta 2011 je bilo financiranih več projektov s področja obravnavanja in preprečevanja nasilja, mdr. projekt *Sistemsko soočanje z nasiljem v družini – usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju*. Več o njem v Prilogi I.

26. V okviru projekta *Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju krepitve kompetenc za preprečevanje nasilja*, poimenovanega IN SEM⁷, je bilo med leti 2010-2012 izvajanih pet programov profesionalnega usposabljanja:

⁶ Na CSD so zaposleni strokovni delavci oz. delavke- koordinatorji oz. koordinatorke, ki nudijo ustrezno podporo žrtvam nasilja. Trenutno je 12 koordinatorjev oz. koordinatork.

⁷ Več o obeh projektih glej http://www.mss.gov.si/si/solstvo/strukturni_skladi/instrumenti_operacije_upravicenci_in_gradiva/.

Program "Krepimo družine", CAP program za preventivo zlorabe otrok, CAP program "Brez nasilja nad vrstniki", Program "Izberem nenasilje", Program "Prostovoljstvo - krepitev vrednot nenasilja".⁸

27. Ministrstvo, pristojno za izobraževanje pripravlja spremembe in dopolnitve Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Predviden je nov člen glede učnega okolja, kjer je prepovedana vsaka oblika nasilja v VIZ.⁹

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 8. Sklepnih ugotovitev Odbora (ženske v javnih zadevah in gospodarstvu)

Pravni in praktični ukrepi ter statistika

28. Ženske in moški v Sloveniji imajo pravno formalno enake politične pravice, vendar v praksi ne uživajo enakega položaja v političnem odločanju. Ker so glede na delež med prebivalstvom ženske neustrezno zastopane na vseh ravneh političnega odločanja, je bila sprejeta zakonodaja, ki določa minimalni delež žensk in moških na kandidatnih listah za volitve v Evropski parlament, Državni zbor (DZRS) in občinske svete. Po uvedbi t.i. kvot se je stanje izboljšalo.

29. Na volitvah v DZRS leta 2008 je bil delež žensk na kandidatnih listah političnih strank 35,3 odstotkov (izvoljenih 12 žensk (13,3 odstotke) na 90 poslanskih mest), na predčasnih volitvah leta 2011 se je povečal na 43,2 odstotka (izvoljenih 29 žensk ali 32,2 odstotka). Na zadnjih lokalnih volitvah (2010) je bilo na kandidatnih listah 38 odstotkov kandidat, izvoljenih svetnic je bilo 23,3 odstotke; za županski položaj je kandidiralo 12,0 odstotka žensk (za 2,6 odstotni točki več kot leta 2006), na 208 županskih mest je bilo izvoljenih 10 žensk (5 odstotkov). Na podlagi Zakona o lokalni samoupravi ima romska skupnost na območjih, kjer je avtohtono naseljena, zagotovljeno predstavništvo v občinskem svetu - med 18 izvoljenimi je ena svetnica oz. 5,5 odstotkov. V Evropskem parlamentu pa je zastopanost uravnotežena - Slovenija ima 4 poslanke in 4 poslance (2009 – 2014).

Analize in raziskave

30. Tako za lokalne volitve leta 2006 kot leta 2010 je bila izvedena analiza kandidatnih list in rezultatov volitev za občinske svete ter županska mesta (naročnik UEM) s ciljem proučiti vpliv kvot na uravnoteženo zastopanost spolov.

31. Analiza lokalnih volitev leta 2010 je pokazala, da so pozitivni ukrepi pripomogli k višji zastopanosti žensk na kandidatnih listah. Manj učinkovit mehanizem je t.i. izmenično umeščanje oseb na kandidatne liste po spolu, saj je večina političnih strank in ostalih predlagajočih zgolj sledila minimalnim zakonskim standardom in ženske izmenično umeščala na vsako sledeče tretje mesto na listi. Analiza je pokazala, da so pozitivni ukrepi pomemben,

⁸ V programe profesionalnega usposabljanja je bilo vključenih 3.380 udeležencev, in sicer 2.542 v letu 2011 in 838 v letu 2012. Skupaj je vse obveznosti 5-dnevnega usposabljanja uspešno opravilo 2.892 strokovnih delavcev, ki so postali multiplikatorji za omenjene vsebine.

⁹ Predlagani člen: "Za izvajanje vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcih, šolah in drugih zavodih za vzgojo in izobraževanje je v skladu s cilji iz prejšnjega člena potrebno zagotoviti varno in spodbudno učno okolje, kjer je prepovedana vsakršna oblika nasilja in neenakopravne obravnave, ki bi temeljila na spolu, socialnem in kulturnem poreklu, veroizpovedi, rasni, etnični in narodni pripadnosti ter posebnosti v telesnem in duševnem razvoju."

a ne zadosten mehanizem za povečanje deleža žensk v lokalnem političnem odločanju. Hkrati so potrebni manj tehnični ukrepi in dejavnosti, usmerjene v tvorjenje politične kulture, odprte za spolno uravnoteženo zastopnost na položajih odločanja.

32. Leta 2011 je bila opravljena Analiza o vplivu volilnih okrajev na izvoljivost žensk v DZRS (izvedel Ženski lobi Slovenije, sofinanciral UEM). Pokazala je, da je uspeh kandidatke ali kandidata odvisen od tega, v kako izvoljivem okraju nastopa. Večkratno nastopanje na volitvah političnim strankam omogoča dokaj zanesljivo presojo izvoljivosti okrajev. Kot oviri za doseganje uravnotežene zastopnosti sta se pokazali predvsem odsotnost politične volje in institucionalna neprilagojenost volilnega sistema delovanju ukrepov za zagotavljanje enakosti spolov. Omenjena analiza in analiza kandidatnih list političnih strank in list za predčasne volitve v DZRS leta 2011 sta bili predstavljeni na novinarski konferenci Ali spolne kvote učinkujejo?, ki sta jo 2011 organizirala Ženski lobi Slovenije in UEM.

Ozaveščanje

33. Z namenom ozaveščanja in podpore večjemu angažmaju žensk v politiki je leta 2011 potekal pilotni projekt Mentorski dan s političarko. Cilj je bil dati za politiko zainteresiranim študentkam priložnost, da se seznanijo z delovanjem na področju političnega odločanja tako, da so bile političarke na najvišji ravni (ministrice in poslanke) njihove mentorice. Na mednarodni dan žensk, 8. marca 2011, so študentke preživele en dan s političarko, jo spremljale pri njenih obveznostih in se seznanile z njenim delom. Sodelovala je večina poslank, vse ministrice ter vodja kabineta predsednika DZRS. Mentorski dan se je zaključil z razpravo v DZRS, kjer so sodelujoče izmenjale izkušnje in razpravljale o spodbudah za večje vključevanje žensk v politiko; njihovi prispevki so bili objavljeni v publikaciji Dan s političarko. Pilotni projekt mentoriranja mladih žensk. Projekt je izvedel UEM na pobudo strokovnjakinje s področja politične participacije ter v sodelovanju z Vlado RS, DZRS in nekaterimi fakultetami.

34. RS je 20. marca 2013 prvič dobila predsednico Vlade RS. Na ministrski položaj (13) sta bili imenovani dve ministrici (15,4 odstotka).¹⁰ V vladnih organih in organih javne uprave je zastopnost spolov v primerjavi z zastopanjstjo na političnem področju bolj uravnotežena: 43 odstotkov generalnih direktoric, 56 odstotkov predstojnic vladnih služb, 59 odstotkov načelnic upravnih enot.

35. Zastopnost žensk je nizka tudi na najvišjih vodstvenih položajih v gospodarskih družbah. Leta 2013 je bilo v največjih družbah, ki kotirajo na borzi, samo 10 odstotkov predsednic in 20 odstotkov članic uprav ter 24 odstotkov neizvršnih in 19 odstotkov izvršnih direktoric.

36. UEM je leta 2011 med skoraj 800 največjimi podjetji v Sloveniji izvedel raziskavo o uravnoteženi zastopnosti žensk na mestih odločanja in jih pozval, da sprejmejo ukrepe za njeno zagotovitev spolov na oz. k podpisu Izjave o večji zastopnosti žensk v upravah evropskih podjetij, ki jo je pripravila Evropska komisija. Raziskava je pokazala, da je bila v 21,8 odstotkih organizacij ženska trenutno na najvišjem mestu odločanja. Organizacij s sprejetimi ukrepi za uravnoteženo zastopnost spolov je bilo 2,8 odstotkov. Med glavnimi

¹⁰ Predsednica Vlade RS je 5. maja 2014 podala odstopno izjavo.

razlogi, da spola na mestih odločanja nista uravnoreženo zastopana, so podjetja navedla, da gre za panogo, kjer je en spol zastopan izrazito številčneje (40,2 odstotka) in da najvišji menedžment predstavlja samo ena oseba (28,6 odstotkov). Na prisotnost predsodkov pa so pokazali odgovori, da med ženskami ni dovolj izkušenih in primernih kandidatk (5,6 odstotkov) in da za napredovanje moški izbirajo moške.

37. Ob svetovnem dnevu žensk leta 2012 je UEM v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede in Združenjem Manager – Sekcijo managerk je organiziral tematsko novinarsko konferenco Ali res izkoriščamo ves potencial?. Predstavljene so bile prej omenjena raziskava, smernice za spodbujanje enakosti na mestih odločanja v gospodarstvu Vključi.Vse ter tematska zloženka.

38. MDDSZ je skupaj z Združenjem Manager ter Komisijo za preprečevanje korupcije leta 2013 začelo izvajati dvoletni projekt Vključi.Vse, katerega cilj je tudi krepitev znanja o položaju managerk in managerjev in o ovirah za uravnoreženo zastopnost spolov na položajih odločanja v gospodarstvu. Več o projektu v Prilogi I.

39. MDDSZ s pomočjo sredstev Norveškega finančnega mehanizma za obdobje 2012 – 2015 izvaja projekt Uravnorežimo odnose moči med spoloma, ki je namenjen spodbujanju uravnorežene zastopnosti spolov v procesih odločanja ter usklajevanju poklicnega in zasebnega oz. družinskega življenja. Dejavnosti so namenjene povečanju udeležbe in zastopnosti žensk v političnemu in gospodarskemu odločanju ter lažjemu usklajevanju poklicnih obveznosti z družinskim oz. zasebnim življenjem žensk in moških.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 9. Sklepnih ugotovitev Odbora (slabo ravnanje uslužbencev organov pregona, pravice oseb v priporu)

Pravna podlaga za odvzem prostosti

40. Splošno pravilo, da se nikomur ne sme odvzeti svoboda, razen v primerih in po postopku, ki ga določa zakon je določeno že v drugem odstavku 19. člena Ustave RS¹¹.

41. Pravni red RS dokaj podrobno in garantistično ureja dopustnost posegov v svobodo (osebno prostost) in zagotavlja učinkovito sodno varstvo.

42. Prisilni ukrepi odvzema pravice do svobode v slovenskih kazenskih postopkih so odvzem prostosti, pridržanje (aretacija) in pripor. Odvzem prostosti v največji meri urejajo ZKP, ZP-1, ZNPPol, Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP), Zakon o nadzoru državne meje (ZNDM) in Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije (ZSKZDČEU-1). Z zakonom so med drugim natančno določeni pogoji za odvzem prostosti in pridržanje, maksimalen čas odvzema prostosti in pridržanja ter pravice osebe, ki jim je odvzeta prostost (vsako pridržanje pomeni odvzem prostosti osebi, oseba, ki ji je odvzeta prostost pa ni nujno, da je tudi pridržana – pri pridržanju gre praviloma za dalj časa trajajoč odvzem prostosti). Čas trajanja odvzema prostosti in pridržanja je odvisen od pravne

¹¹ Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06 in 47/13.

podlage, maksimalen čas pridržanja pa je po ZKP in ZNDM omejen na 24 ur, po ostalih pravnih podlagah pa je ta čas krajši.

43. Pripor mora odrediti preiskovalni sodnik na pisno zahtevo državnega tožilca (1. odstavek 202. člena ZKP in 20. člen URS). Če je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila kaznivo dejanje se sme pripor zoper njo odrediti v primeru begosumnosti, koluzije in ponovitvene nevarnosti (prvi odstavek 201. člena ZKP).

44. Splošna določba drugega odstavka 200. člena ZKP določa, da **pripor traja najkrajši potrební čas**. Sklep o priporu se vroči tistemu, na katerega se nanaša, takrat ko mu je odvzeta prostost, najpozneje pa v osemindesetih urah, odkar mu je bila vzeta prostost oz. ko je bil priveden k preiskovalnemu sodniku (v primeru odvzema prostosti s strani Policije po prvem oz. odvzema prostosti in pridržanju po drugem odstavku 157. člena ZKP). Zoper sklep o priporu se sme pripornik pritožiti, o pritožbi pa odloča senat treh sodnikov v osemindesetih urah (drugi odstavek 20. člena URS, tretji, četrti in šesti odstavek 202. člena ZKP). Po sklepu preiskovalnega sodnika se lahko pripornik pridrži v priporu prvi mesec. Po tem se lahko pridrži v priporu samo na podlagi sklepa o podaljšanju pripora. Pripor se lahko po odločbi senata treh sodnikov podaljša največ za dva meseca. Če teče postopek za kaznivo dejanje, za katero je v zakonu predpisana kazen zapora nad pet, lahko senat vrhovnega sodišča podaljša pripor največ še za tri mesece. Pred vložitvijo obtožnega predloga v skrajšanem postopku pripor ne sme trajati več kot petnajst dni.

45. Preiskovalni sodnik lahko med preiskavo odpravi pripor v soglasju z državnim tožilcem. Če se v tej zadevi ne strinjata, o njej odloči senat treh sodnikov. Po vložitvi obtožnice do izreka sodbe sodišča prve stopnje odloča o priporu senat. Senat mora po preteku dveh mesecev od zadnjega sklepa o priporu tudi brez predloga strank preizkusiti, ali so še dani razlogi za pripor in izdati sklep, s katerim ugotovi, da so razlogi za pripor še podani, ali pa pripor odpravi. Izredno pravno sredstvo "zahteva za varstvo zakonitosti", ki jo je drugače moč vložiti samo zoper pravnomočne sodbe, se lahko vloži pri vrhovnem sodišču, ki razsodi o sklepu o priporu (420. člen ZKP).

46. ZKP določa namesto pripora tudi blažje alternativne ukrepe, s katerimi se zagotavlja prisotnost obdolženca na sojenju in nemoten potek postopka, hkrati pa odvrta ponovitvena nevarnost (192. člen ZKP). Ti ukrepi so: vabilo, privedba, obljuba obdolženca, da ne bo zapustil prebivališča, prepoved približanja določenemu kraju ali osebi, javljanje na policijski postaji, varščina in hišni pripor.

Pravice osebe, ki ji je bila odvzeta prostost

a.) Začetne pravice

47. 4. člen ZKP določa, da mora biti oseba, ki ji je odvzeta prostost, v maternem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščena o svojih pravicah: razlogu za odvzem prostosti, pravici, da ni dolžna ničesar izjaviti, pravici do takojšnje **pravne pomoči zagovornika**, ki si ga svobodno izbere, in o pravici, da pristojni organ na njeno željo o njenem odvzemu prostosti obvesti njene najbližje (ali v primeru tujca - njegovo veleposlaništvo oz. konzulat). Podobno določbo vsebujejo tudi ZSKZDČEU-1, ZNPPol ter ZP-1. Slednja sta podlaga za uveljavljanje pravic osebe, ki ji je odvzeta prostost tudi na podlagi drugih zakonov (ZPrCP, ZNDM). ZNPPol sistemsko ureja tudi pravico do zdravniške pomoči, obveščanja delodajalca ter CSD

(če je treba prevzeti skrb za otroke ali druge osebe, za katere sicer skrbi pridržana oseba) ali drug pristojen organ ali osebo (če je treba poskrbeti za živali ali zavarovanje premoženja). Pridržana oseba lahko uveljavlja pravice kadar koli, četudi se je kateri že predhodno odpovedala. Osumljenec, ki nima sredstev, da bi si zagotovil zagovornika, lahko zaprosi za brezplačno pravno pomoč v skladu z Zakonom o brezplačni pravni pomoči.¹²

b.) Obvezna obramba

48. ZKP predvideva obvezno obrambo (70. člen), in sicer mora imeti obdolženec zagovornika že pri prvem zaslišanju v primerih, če je nem, gluha ali sicer nezmožen, da se sam uspešno brani, ali če teče zoper njega kazenski postopek zaradi kaznivega dejanja, za katero je v zakonu predpisana kazen tridesetih let zavora ali dosmrtnega zavora ali če je priveden k preiskovalnemu sodniku (ker policija meni, da obstajajo razlogi za pripor). Obdolženec mora imeti zagovornika, ko državni tožilec pred preiskovalnim sodnikom predlaga pripor ali kakšen drug ukrep za zagotovitev njegove navzočnosti v postopku (hišni pripor, varščina ipd.). Prav tako mora imeti obdolženec zagovornika ves čas, dokler traja zoper njega odrejeni pripor. Obdolženec mora imeti zagovornika ob vročitvi obtožnice, če gre za kaznivo dejanje, za katerega je v zakonu predpisana kazen osmih let zavora ali hujša kazen.

49. Če si obdolženec v primerih obvezne obrambe ne izbere zagovornika sam, mu ga predsednik sodišča postavi po uradni dolžnosti za nadaljnji potek kazenskega postopka do pravnomočnosti sodbe; če pa mu je bila izrečena kazen zavora tridesetih let ali dosmrtnega zavora ali če je nem, gluha ali sicer nezmožen, da se sam uspešno brani – tudi za postopek z izrednimi pravnimi sredstvi. Če se obdolžencu po uradni dolžnosti postavi zagovornik po vložitvi obtožnice, se mu to sporoči takrat, ko se mu vroči obtožnica. Če ostane obdolženec v primeru obvezne obrambe v postopku brez zagovornika, sam pa si ne vzame drugega zagovornika, mu ga predsednik sodišča, pred katerim teče postopek, postavi po uradni dolžnosti. Za zagovornika se lahko postavi samo odvetnik.

50. Z novelo ZKP-K (Uradni list RS, št. 91/11), ki se je začela uporabljati 15. maja 2012, je bila dodana nova določba četrtega odstavka 4. člena, na podlagi katere policija osumljencu, ki mu je vzeta prostost, na njegovo zahtevo in stroške države postavi zagovornika, če si ga glede na premoženjske razmere ne more sam zagotoviti in če je to v interesu pravičnosti (izhajajoč iz (d) točke tretjega odstavka 14. člena Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah). Ta zagovornik obdolženca zastopa tudi v kazenskem postopku, in sicer pod enakimi pogoji kot zagovornik, ki ga v kazenskem postopku postavi sodišče.

51. Mladoletnik mora imeti zagovornika od začetka pripravljalnega postopka, če teče proti njemu postopek za kaznivo dejanje, za katero je predpisana kazen zavora nad tri leta; za druga kazniva dejanja, za katera je predpisana milejša kazen, pa mora imeti zagovornika, če sodnik za mladoletnike spozna, da mu je potreben. Če si v teh primerih sam mladoletnik ne vzame zagovornika ali mu ga ne vzamejo njegov zakoniti zastopnik ali sorodniki, mu ga postavi sodnik za mladoletnike po uradni dolžnosti (454. člen ZKP).

¹² ZBPP, Uradni list RS, št. 96/04 - uradno prečiščeno besedilo, 23/08 in 15/14 - odločba US. Namen brezplačne pravne pomoči po tem zakonu je uresničevanje pravice do sodnega varstva po načelu enakopravnosti, upoštevajoč socialni položaj osebe, ki brez škode za svoje preživljanje in preživljanje svoje družine te pravice ne bi mogla uresničevati.

52. Nagrada in potrebni izdatki zagovornika po uradni dolžnosti se v postopku zaradi kaznivih dejanj, za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, izplačajo najprej iz proračunskih sredstev, potem pa jih krijejo osebe, ki so jih dolžne poravnati (tretji odstavek 92. člena ZKP). Sodišče sme v odločbi, s katero odloči o stroških, oprostiti obdolženca povrnitve vseh stroškov ali dela stroškov kazenskega postopka, če bi bilo zaradi njihovega plačila ogroženo vzdrževanje obdolženca ali oseb, ki jih je obdolženec dolžan vzdrževati. Če se te okoliščine ugotovijo po izdaji odločbe o stroških, sme predsednik senata na predlog obdolženca s posebnim sklepom oprostiti obdolženca povrnitve stroškov kazenskega postopka, odložiti plačilo stroškov kazenskega postopka, ali pa mu dovoliti, da jih povrne v obrokih.

53. Če obdolženec v primeru obvezne obrambe ni imel zagovornika na glavni obravnavi, je podana bistvena kršitev določb kazenskega postopka (1. odstavek 371. člena ZKP), kar drugostopenjsko sodišče ob pritožbi preverja po uradni dolžnosti (383. člen ZKP). To je tudi razlog za vložitev izrednega pravnega sredstva - zahteve za varstvo zakonitosti (1. odstavek 420. člena ZKP). Če pa obdolženec ni imel zagovornika v fazi priprave glavne obravnave ali v pritožbenem postopku, je lahko podana bistvena kršitev določb kazenskega postopka (drugi odstavek 371. člena ZKP), kar sodišče upošteva, kolikor obdolženec to navaja v pritožbi.

Nadzor nad delom policije

54. Policija ima z zakonom določena pooblastila, da lahko opravlja svoje naloge. Z njihovo uporabo policisti pogosto neposredno posegajo v človekove pravice in temeljne svoboščine, zato mora biti njihovo delo stalno nadzorovano.

a.) Politični nadzor (upravni in parlamentarni)

55. Politični nadzor nad izvajanjem policijskih pooblastil se izvaja preko DZRS RS (parlament). Poslanci imajo na podlagi 20. člena Zakona o poslancih ter Poslovnika DZRS pravico dati poslanske pobude in postaviti poslanska vprašanja Vladi ali posameznemu ministru. DZRS vpliva na delo in pooblastila policije tudi preko pristojnih delovnih teles in z institucijo interpelacije ministra (Ustava, 118. člen) oz. nezaupnice vladi (Ustava, 116. člen).

56. Specifična oblika parlamentarnega nadzora nad delom policije je tudi Komisija DZRS za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb. Pravna podlaga za ustanovitev komisije je Zakon o parlamentarnem nadzoru obveščevalnih in varnostnih služb (9. člen), z vidika dela policije pa je nadzor omejen na izvajanje prikritih preiskovalnih ukrepov.

57. Za ugotavljanje in oceno dejanskega stanja, ki je lahko podlaga za odločanje DZRS o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij, za spremembo zakonodaje na določenem področju in za druge odločitve DZRS iz njegove ustavne pristojnosti, sme DZRS na podlagi Zakona o parlamentarni preiskavi (1. člen) ustanoviti tudi parlamentarno komisijo.

b.) Tožilski nadzor in sodni nadzor

58. Pomemben nadzor glede dela policije v predkazenskem postopku imata sodišče in državno tožilstvo. Slednje ima dolžnost, da v predkazenskem postopku usmerja delo policije z obveznimi navodili, strokovnimi mnenji in predlogi za zbiranje obvestil in izvedbo drugih ukrepov, za katere je pristojna policija (ZKP, 160. a člen). Sedmi odstavek 148. člena ZKP

določa tudi, da ima tisti, zoper katerega je bilo uporabljeno kakšno dejanje ali kakšen ukrep iz 2. ali 3. odstavka tega člena, pravico pritožiti se v treh dneh pri pristojnem državnemu tožilcu.

59. RS ima sodobno in specializirano ureditev za pregon storilcev kaznivih dejanj, ki so uradne osebe s policijskimi pooblastili. Takšna ureditev obstaja že od leta 2007, in je bila oblikovana sledeč sodbam Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) v primerih *Rehbock proti Sloveniji* (št. 29462/95 z dne 28. 11. 2000)¹³ ter *Matko proti Sloveniji* (št. 43993/98 z dne 2. 11. 2006) ter tudi odločbe Ustavnega sodišča RS iz leta 2006 glede uvedbe neodvisnih preiskav smrti pridržanih oseb (odločba št. Up-555/03 in Up-827/04, 6.7.2006; objava: Uradni list RS, št. 78/06 in OdlUS XV, 92). Namen ureditve je zagotoviti neodvisno, nepristransko, pravočasno, pregledno, temeljito in učinkovito preiskovanje kaznivih dejanj tovrstnih uradnih oseb. Ureditev je bila pomembno posodobljena leta 2011 z novim Zakonom o državnem tožilstvu (Uradni list RS, št. 58/11, ZDT-1). Oddelek za preiskovanje in pregon uradnih oseb s posebnimi pooblastili (Posebni oddelek) sedaj deluje kot samostojna notranja organizacijska enota s posebnim položajem pri Specializiranem državnem tožilstvu RS (organizacijsko je torej Posebni oddelek ločen od Policije, v njem so posebej izbrani policisti - izbrani s strani državnega tožilstva, delajo na samem državnem, tožilstvu in niso del organizacijske strukture in hierarhije Policije). Posebni oddelek deluje po načelu strokovne in operativne avtonomnosti, ki mu jo izrecno jamčijo določbe ZDT-1.

60. Posebni oddelek je izključno krajevno in stvarno pristojen za obravnavo kaznivih dejanj, če jih storijo uradne osebe:

- a.) Policije,
- b.) vojaške policije, ki imajo pooblastila policije v predkazenskem postopku,
- c.) s pooblastili policije v predkazenskem postopku, ki so napotene na misijo v tujini,
- d.) Obveščevalno-varnostne službe ministrstva, pristojnega za obrambo,
- e.) Slovenske obveščevalno-varnostne agencije (199. člen ZDT-1).

61. Naloge odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj iz pristojnosti Posebnega oddelka opravljajo osebe s pooblastili policije v predkazenskem postopku. Državni tožilci Posebnega oddelka so pristojni za pregon kaznivih dejanj in za usmerjanje policistov Posebnega oddelka in policije glede odkrivanja in preiskovanja teh kaznivih dejanj.

62. Posebni oddelek najbolj pogosto obravnava naslednja kazniva dejanja iz KZ-1: Kršitev človeškega dostojanstva z zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic, Nevestno delo v službi, Ponarejanje uradnih listin in Zlorabo uradnega položaja ali uradnih pravic. Alternativnih oblik kazenskega pregona je malo, saj ta dejanja niso primerna ne za poravnavo ne za odloženi pregon. Od kaznivih dejanj, ki jih policisti storijo izven službe pa prevladujejo kazniva dejanja Nasilja v družini in Povzročitev prometne nesreče iz malomarnosti.¹⁴

¹³ ESČP je v omenjenem primeru izrecno poudarilo, da breme dokazovanja glede tega, da uporaba sile ni bila pretirana, leži na državi. Pritožnika in še dve osebi je aretiralo 13 policistov, pri čemer je bila pritožniku zlomljena čeljust, utrpel pa je tudi poškodbe obraza. Aretacija je bila načrtovana, pritožnik pa se ji ni upiral, ESČP tudi ni verjelo razlagi, da so poškodbe nastale, ko je pritožnik padel na avto. V Republiki Sloveniji ni bilo sodne preiskave glede upravičenosti uporabe sile. ESČP je odločilo, da je podana kršitev 3. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, odmerilo je tudi odškodnino za nepremoženjsko škodo na 25.000 takratnih nemških mark. Glejte tudi: Harris, Boyle & Warbrick, *Law of the European Convention on Human Rights*, Second Edition, Oxford University Press, Oxford, 2009, str. 77-78.

¹⁴ Skupno poročilo o delu državnih tožilcev 2012, str. 92,
http://www.dt-rs.si/uploads/porocilo_2012_internet.pdf

63. Nadzorstvena funkcija sodstva ni omejena zgolj na naknadno kontrolo pravne pravilnosti delovanja policije v konkretnih primerih (presoja dejanskega stanja v kazenskih postopkih, tudi v tistih, ki potekajo zoper policiste), ampak sodišče nadzira delo policije tudi že v predkazenskem postopku. Navedeno poteka preko preverjanja pogojev za izdajo odredbe za posamezna procesna dejanja (npr. za hišne in osebne preiskave po 215. členu, za določene primere tajnega opazovanja po 149. a členu, za druge preiskovalne ukrepe po 150. in 151. členu ZKP itd.) in za izločanje protipravno pridobljenih dokazov (ZKP, 18. člen) ter s preverjanjem upoštevanja procesnih jamstev, ki so še posebej določena pri policijskih pooblastilih, s katerimi policisti najgloblje posegajo v človekove pravice (odvzem prostosti, pridržanje itd.).

64. Kot institucija, ki je hierarhično nad vsemi tremi vejami oblasti, Ustavno sodišče RS (v nadaljevanju Ustavno sodišče), na podlagi 160. člena Ustave in od 50. do 60. člena Zakona o ustavnem sodišču (v nadaljevanju ZUstS) odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin. S tem opravlja tudi nadzor nad izvajanjem policijskih pooblastil.

c.) Nadzor javnosti

65. Kot med drugim izhaja iz Evropskega kodeksa policijske etike, mora biti nadzor nad policijo v odprti demokratični družbi dopolnjen s takšnimi sredstvi, s katerimi je ta odgovorna tudi javnosti, to pomeni državljanom in njihovim predstavnikom, saj je to ključni pogoj, da se uresniči medsebojna povezanost med policijo in javnostjo. Tudi bistveni namen Kodeksa policijske etike, ki je bil v policiji sprejet že leta 1992, leta 2008 pa je bil sprejet nov kodeks, je ozaveščanje policistov o pomenu spoštovanja etičnih načel in krepitvi etičnega oz. moralnega ravnanja v praksi. K takšnim ravnanjem policiste zavezuje tudi Kodeks ravnanja javnih uslužbencev.

66. Javnost kritično presoja delo policije predvsem preko medijev (časopisov in revij, radijskih in televizijskih programov, elektronskih publikacij, teleteksta itd.). Kot določa 6. člen Zakona o medijih, dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij itd. in so kot tak pomemben dejavnik za oblikovanje javnega mnenja o policiji.

67. Pridobivanje informacij javnega značaja o delu policije prav tako predstavlja obliko državljanskega nadzora nad njenim delom. Že Ustava (39. člen) določa, da ima vsakdo pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon. Uveljavljanje navedenih pravic pa podrobneje ureja Zakon o dostopu do informacij javnega značaja, katerega namen je zagotoviti javnost in odprtost delovanja organov ter omogočiti uresničevanje pravice fizičnih in pravnih oseb, da pridobijo informacije javnega značaja (2. člen).

68. Zelo pozorno pa delo policije spremljajo tudi NVO. V zvezi s tem velja izpostaviti določbo 70. člena ZNPPol, ki policiste še posebej opozarja na pravico pridržanih oseb do pisnega komuniciranja z Varuhom človekovih pravic (v nadaljevanju Varuh) in pristojnimi državnimi oz. mednarodnimi sodišči, drugimi državnimi oz. mednarodnimi nadzornimi organi ter nevladnimi ali humanitarnimi organizacijami. Pobudo, prošnjo ali pritožbo ima pridržana oseba pravico oddati v zaprti kuverti, policisti pa nimajo pravice do vpogleda v pisanje,

pridržani osebi pa mora omogočiti uveljavitev te pravice tako, da zaprto kuverto po pošti pošlje naslovniku). Nov Pravilnik o policijskih pooblastilih (Uradni list RS, št. 16/14), ki je začel veljati 2. 4. 2014, pravico do pisnega komuniciranja z Varuhom razširja na pravico do komuniciranja pridržane osebe z Varuhom po telefonu. Pri pripravi Pravilnika o policijskih pooblastilih je šlo tudi za novost, saj ZNPPol izrecno določa, da minister izda Pravilnik o izvajanju policijskih pooblastil po pridobitvi predhodnega mnenja Varuha. Slednje predstavlja višji standard človekovih svoboščin in pravic zlasti v tistem delu, ko policija s svojimi pooblastili posega v svoboščine in pravice ljudi.

d.) Pritožbeni postopek

69. Ena izmed oblik zunanjega nadzora nad delom policije poteka tudi v pritožbenem postopku zoper policiste, saj v njem sodeluje tudi javnost. Z novim ZNPPol je bilo še v večji meri zagotovljeno neodvisno, objektivno, strokovno in kakovostno reševanje oz. obravnava pritožb zoper policiste (dominus litis celotnega pritožbenega postopka je MNZ, ki ima ustrezna pooblastila in zmogljivosti za preiskovanje domnevnih kršitev človekovih pravic in svoboščin).

e.) Nadzor Varuha človekovih pravic

70. Precejšen vpliv na delo policije pa ima tudi Varuh, katerega namen je varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju med posameznikom in državnimi organi, organi lokalne samouprave in nosilci javnih pooblastil.

71. Ustavna podlaga za njegovo ustanovitev je v 159. členu Ustave, ki določa, da se za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil z zakonom določi varuh pravic državljanov. Varuh je bil ustanovljen z Zakonom o varuhu človekovih pravic (v nadaljevanju ZVarCP) (za varovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil), ki tudi določa pristojnosti in pooblastila Varuha.

72. Vsakdo, ki meni, da so mu z aktom ali dejanjem državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil kršene človekove pravice ali temeljne svoboščine, lahko naslovi na Varuha pobudo za začetek postopka (ZVarCP, 26. člen).

73. Varuh lahko na podlagi 33. člena ZVarCP v zvezi s pobudo za začetek postopka od organov, med drugim policije zahteva potrebna pojasnila in informacije.

74. Zaradi opravljanja svojih nalog sme Varuh oz. oseba, ki jo Varuh pooblasti, vstopiti tudi v uradne prostore vsakega državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil, opraviti preglede zaporov in drugih prostorov, v katerih so osebe, ki jim je odvzeta prostost ter drugih zavodov z omejeno svobodo gibanja. Pri tem ima pravico, da opravi razgovor z osebami, ki jim je odvzeta prostost (ZVarCP, 42. člen).

75. Na podlagi ugotovitev Varuh posreduje organu svoje mnenje z vidika varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin v zadevi, ki jo obravnava (ZVarCP, 25. člen), ta pa mora Varuha pravočasno obvestiti o ukrepih, ki jih je izvedel na podlagi njegovih predlogov, mnenj, kritik ali priporočil (ZVarCP, 40. člen).

76. Skladno s 43. členom ZVarCP Varuh poroča DZRS z rednimi ali posebnimi poročili o svojem delu, ugotovitvah o stopnji spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter o pravni varnosti državljanov v RS. DZRS na podlagi letnih poročil Varuha sprejme obvezujoča priporočila, ki jih mora Policija upoštevati in izvesti.

77. Poleg tega ima RS od leta 2006 poseben nadzorni mehanizem v okviru Varuha, ki deluje od leta 2007. Gre za nadzorni mehanizem po Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, ki jo je RS ratificirala leta 2006.

78. Uvedeni sistem državnega preventivnega mehanizma po navedenem Opcijskem protokolu vsebuje naslednjo vsebino: da Varuh v svoje nadzorne skupine, ki izvršujejo nadzor nad ravnanjem z vsemi osebami, ki jim je odvzeta ali omejena prostost in se nahajajo v krajih odvzema prostosti, vključi predstavnike NVO s področja človekovih pravic, ki so registrirane v RS oz. humanitarnih organizacij, katere priznava pravni red RS. Nevladne in humanitarne organizacije izbere Varuh samostojno na podlagi javnega razpisa. S tem novim sistemom so okrepljeni neodvisni nadzor (tako kadrovsko in finančno), učinkovitost nadzora ter legitimnost nadzora.

79. Navedeni mehanizem sodelovanja Varuha z NVO in humanitarnimi organizacijami pri opravljanju nadzorov nad kraji odvzema prostosti je začel delovati leta 2007 in je izredno uspešen, npr. prišlo je tudi do znatnega povečanja število opravljenih nadzorov.

80. Navedeni nadzorni mehanizem velja za prispevek Slovenije k mednarodnemu razvoju institucionalnega boja proti mučenju in drugim okrutnim delovanjem. Občasno je ta mehanizem v zvezi s Slovenijo poimenovan kot "ombudsman plus model"¹⁵, oz. kot "NVO vključevalni model"¹⁶.

f.) Nadzor mednarodnih organizacij

81. Delo policije z vidika varstva človekovih pravic nadzirajo tudi mednarodne organizacije na podlagi ratificiranih in objavljenih mednarodnih pogodb, ki se po 8. členu Ustave uporabljajo neposredno. Med mednarodnopravnimi telesi so zlasti pomembna tista, ki so v sestavi Organizacije združenih narodov (v nadaljevanju OZN) in Sveta Evrope.

g.) Splošna pravna sredstva

82. Poleg navedenega ima v RS vsakdo, ki meni, da so mu bile v policijskem postopku kršene človekove pravice in temeljne svoboščine, na voljo številna pravna sredstva, od kazenske ovadbe, prevzema kazenske obtožbe, upravnega spora, odškodninske tožbe, pritožbe na določene državne in mednarodne institucije.

h.) Notranji redni (upravni) sistem nadzora

¹⁵ Glej Rachel Murray, Elina Steinerte, Malcolm Evans, Antenor Hallo de Wolf, *The Optional Protocol to the UN Convention against Torture*, (1st Edition), Oxford University Press, Oxford, New York, 2011, str. 116 (opomba št. 3) in 135.

¹⁶ Glej: Ivan Šelih, v: *Rights of persons deprived of their liberty: the role of national human rights structures which are OPCAT mechanisms and of those which are not*, Workshop debriefing paper, University of Padua, Council of Europe, European Union, 2008 (Chapter Five - Co-operation among national actors), str. 37-41.

83. Po delitvi funkcionalne oblasti in pravni ureditvi državne uprave je Policija organ v sestavi MNZ. To je po zakonu (Zakonu o državni upravi, 23. člen in Zakon o organiziranosti in delu v policiji, 3. do 13. člen) pristojno, da Policiji daje usmeritve in obvezna navodila za uresničevanje nacionalne varnostne politike in strateških varnostnih ciljev, delovanje, organizacijo in financiranje ter jo nadzira. S tem namenom lahko minister od policijskega vodstva zahteva poročila, podatke in druge dokumente o delu ter razvojnih, organizacijskih, kadrovskih in finančnih ciljih. Za usmerjanje in nadzor so v MNZ organizirane strokovne službe.

84. Policija ima tudi lastne interne nadzorne mehanizme, s katerimi ugotavlja zakonitost in strokovnost izvajanja pooblastil ter preiskuje morebitne sistemske nepravilnosti kot tudi nepravilnosti v konkretnih primerih.

i) Sistemske usmeritve pravnega reda RS

85. V sistemske odločbi Ustavnega sodišča RS, sprejeti leta 2006 (odločba št. Up-555/03 in Up-827/04, 6.7.2006; objava: Uradni list RS, št. 78/06 in OdlUS XV, 92), je bilo odločeno, da mora v primerih, ko je med akcijo represivnih organov države ena oseba umrla, država v skladu z določbo četrtega odstavka 15. člena Ustave RS v zvezi s 13. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah zagotoviti neodvisno preiskavo okoliščin dogodka in svojcem umrlega (pritožnikoma) omogočiti učinkovit dostop do tovrstne preiskave.

86. Poleg tega je bila leta 2006 sprejeta še ena sistemska odločba Ustavnega sodišča (odločba Ustavnega sodišča RS, št. U-I-238/06, 7.12.2006; objava: Uradni list RS, št. 134/06 in OdlUS XV, 83), s katero je bilo, sicer v kontekstu azilnega postopka, sistemske odločeno, da je ustavna prepoved mučenja absolutne narave.

Razvoj kazenske zakonodaje

87. Leta 2008 je RS sprejela nov Kazenski zakonik, KZ-1, ki je uvedel posebno kaznivo dejanje mučenja, ki se od leta 2011 nahaja v poglavju Kazenskega zakonika o kaznivih dejanjih zoper človekove pravice in svoboščine. Gre za 135.a člen KZ-1, ki je izvedba 1. člena v zvezi s 4. členom Konvencije OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, ki jo je RS ratificirala leta 1993. Navedeno kaznivo dejanje je posebej pomembno (ni pa edino v KZ-1) z vidika kaznovanja za prekoračitve pooblastil in grda ravnanja v uradnem svojstvu s strani uradnih oseb, ki so pripadniki Policije, Vojaške policije in podobno.

88. Kaznivo dejanje mučenja iz dosedanjega 265. člena KZ-1 je bilo predstavljeno zato, ker glede na opis znakov kaznivega dejanja ne sodi v poglavje KZ-1 o kaznivih dejanjih zoper uradno dolžnost in javna pooblastila, saj dejanje v temeljni obliki lahko izvrši vsakdo, ne glede na osebni položaj. Zato je bil izveden prenos tega kaznivega dejanja v poglavje o kaznivih dejanjih zoper človekove pravice in svoboščine. S tem je RS upoštevala sodoben doktrinarni pristop, ki kršitve človekovih pravic storjene z dejanji mučenja, ne omejuje glede na status storilca, taka omejitev pa tudi ne izhaja iz prvega stavka 18. člena Ustave RS, ki določa absolutno prepoved mučenja, v zvezi s četrtem in petim odstavkom 15. člena Ustave RS. Taka ureditev je ustrezno povezana tudi z določbo Konvencije proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju, ki v 15. členu narekuje absolutno

izločitev dokazov, nastalih na podlagi mučenja, razen zoper "osebo", ki je te dokaze z mučenjem izsilila.

Povrnitev škode in druge pravice

89. Že Ustava določa, da ima vsakdo pravico do **povračila škode**, ki mu jo v zvezi z opravljanjem službe ali kakšne druge dejavnosti državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil s svojim protipravnim ravnanjem stori oseba ali organ, ki tako službo ali dejavnost opravlja (1. odstavek 26. člena).

90. ZKP določa poseben postopek za povrnitev škode, rehabilitacijo in uveljavitev drugih pravic oseb, ki so bile neupravičeno obsojene ali jim je bila neutemeljeno vzeta prostost (členi 538-546). Po tem postopku lahko vsakdo, kdor je bil neutemeljeno v priporu ali mu je bila neutemeljeno vzeta prostost, uveljavlja pravico do povrnitve škode. Preden vloži pri sodišču tožbo za povrnitev škode, se mora s svojo zahtevo obrniti na državno pravobranilstvo, da se z njim sporazume o obstoju škode ter o vrsti in višini odškodnine (drugi odstavek 539. člen ZKP). Če zahtevi za povrnitev škode ni ugodeno ali če državno pravobranilstvo in oškodovanec ne dosežeta sporazuma v treh mesecih od njene vložitve, sme oškodovanec vložiti tožbo za povrnitev škode (540. člen ZKP). Slednja se presoja po splošnih pravilih odškodninskega prava. Zastaralni rok znaša 3 leta (539. člen ZKP). Tovrstni civilno-pravni postopki so v RS dobro uveljavljeni.

91. Obsojenec ali njegovi ožji družinski člani lahko prosijo za **premestitev** v drug zavod za prestajanje kazni; o premestitvi odloča direktor Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Obsojenec, ki meni, da je bil podvržen mučenju ali drugim krutim oblikam ravnanja, lahko zahteva sodno varstvo; zavod je njegov predlog dolžan poslati tudi pristojnemu državnemu tožilcu. Za druge kršitve in nepravilnosti se lahko obsojenec pritoži direktorju Uprave za izvrševanje kazenskih sankcij. Če mu ta v 30 dneh ne odgovori ali če ni zadovoljen z njegovo odločitvijo, se lahko pritoži na ministrstvo, pristojno za pravosodje. Zaradi kršitve in nepravilnosti se lahko obsojenec pritoži tudi drugim organom, ki opravljajo nadzorstvo v zavodu.

92. Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij v 85. členu med drugim določa, da če gre za druge kršitve pravic ali za druge nepravilnosti, za katere ni zagotovljeno sodno varstvo, ima obsojenec **pravico pritožiti se** generalnemu direktorju uprave.

Prenova policijske zakonodaje

93. V letu 2013 je bila tudi spremenjena policijska zakonodaja, katere prenova je bila potrebna zaradi večje operativne avtonomije, zaščite svobode in človekovih pravic v policijskih postopkih ter zagotavljanju varnosti.

94. Namesto dotedanjšega Zakona o policiji sta bila sprejeta Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol) in Zakon o organiziranosti in delu policije (ZODPol). Namen delitve predpisov je bila v tem, da naj bi eden določal organiziranost policije in posebnosti delovnopravne ureditve (organizacijski predpis), drugi pa izvajanje nalog in pooblastil policistov (procesni predpis). S to delitvijo je bila zagotovljena preglednejša in jasnejša ureditev obsežne tematike.

95. Rešitve, ki jih prinašata zakona, so bile oblikovane na podlagi primerjalnopravnih pregledov, dotedanjih izkušenj, analiz, raziskav, priporočil Varuha človekovih pravic, odbora Sveta Evrope za preprečevanje mučenja in nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, sodne prakse, ESČP itd. Pred pripravo zakonov je bil izdelan pregled predlogov notranje in zunanje javnosti, sledita pa cilju zaščiti svobode in spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter opredelujeta delo policije, ki temelji na operativni avtonomiji in vladavini prava.

96. ZODPol ureja razmerje med MNZ in Policijo na podlagi zakona o vladi, zakona o državni upravi, natančneje opredeljuje usmerjanje in nadzor ministrstva nad policijo, s ciljem decentralizacije in krepitve avtonomnosti in samostojnosti policijskih uprav določa naloge generalne policijske uprave, policijske uprave in policijske postaje, določa sodelovanje z lokalno skupnostjo, poudarja vlogo in pomen policijskega dela v skupnosti. V zakonu so tudi urejene določbe s področja delovnopravne zakonodaje, nudenje pravne pomoči in psihološke pomoči ter podpore policistom, pa tudi ožjim družinskim članom itd.

97. ZNPPol je temeljni izvor policijskih pooblastil, uvaja temeljne pojme, prvič opredeljuje policijski postopek in taktični preudarek, splošna načela za opravljanje policijskih nalog ter opredeljuje vsa splošna policijska pooblastila in uporabo prisilnih sredstev. Vsebuje več varovalk za zagotavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Med drugim je Slovenija je z novo policijsko zakonodajo tudi temeljito prenovila področje pridobivanja vzorcev DNK, njihove uporabe in hrambe z vidika varstva človekovih pravic in pri tem izrecno upoštevala sodbo Velikega senata ESČP v primeru *S. in Marper proti Združenemu Kraljestvu*, št. 30562/04 in 30566/04, 4.12.2008. Pred tem je namreč Zakon o policiji omogočal praktično neomejeno hrambo DNK in ni vseboval jasne določbe o takojšnjem brisanju podatkov o DNK, pridobljenih zaradi izločitve oseb. Prav tako ni jasno omejeval dostopa drugih organov do podatkov o DNK niti ni bil nedvoumen pri razlikovanju med hrambo podatkov o DNK pravnomočno oproščenih in obsojenih oseb.

98. Temeljni cilj ZNPPol je sistemska ureditev (splošnih oz. varnostnih) pooblastil v zakonu ter popraviti in dopolniti določbe na področjih, ki so se med izvajanjem Zakona o policiji pokazala kot premalo in nenatančno opredeljena, in tako zagotoviti še višjo raven pravne in osebne varnosti ljudi in njihovega premoženja, ter jih uskladiti z drugimi sistemskimi zakoni.

99. Z vidika izvajanja pridržanj zakon postavlja ločnico med ustavnima kategorijama omejitev gibanja in odvzem prostosti, natančneje določa pravice oseb, ki jim je bilo omejeno gibanje ali odvzeta prostost, skrajšuje dovoljen čas pridržanja v nekaterih primerih, hkrati pa določa, da se čas policijskega postopka do odreditve pridržanja všteva v čas pridržanja ter na zakonski ravni celovito ureja temeljne pravice pridržanih oseb v policijskih postopkih. Zakon pa zaradi večje zaščite žrtev nasilja uvaja možnost pridržanja kršitelja, ki krši odrejeno prepoved približevanja določeni osebi, kraju ali območju.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 10. Sklepnih ugotovitev Odbora ("izbrisani")

100. Zaradi izvršitve odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 z dne 3.4.2003 je RS leta 2010 sprejela Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v RS (Uradni list RS, št. 50/10, v nadaljevanju ZUSDDD-B), ki je začel veljati 24.7.2010. DZRS je zakon sprejel z namenom dokončne ureditve pravnega položaja oseb, ki so bile izbrisane iz registra stalnega prebivalstva. Poleg izvršitve odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 z dne 3.4.2003 in odprave v odločbi ugotovljenih protiuustavnosti (med drugim tudi z ureditvijo statusa za nazaj, to je od izbrisa dalje), zakon ureja tudi nekatera druga, povezana vprašanja (ureditev statusa otrok izbrisanih in ureditev statusa za nazaj za tiste državljane RS, ki so bili ob osamosvojitvi RS državljani drugi republik nekdanje SRFJ in so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, za tem pa so bili sprejeti v slovensko državljanstvo, ne da bi jim bilo pred tem izdano dovoljenje za stalno prebivanje). Vsebino zakona je presojalo tudi Ustavno sodišče RS. V odločbi št. U-II-1/10-19 z dne 10.6.2010 (Uradni list RS, št. 50/10), s katero je odločilo o nedopustnosti zahtevanega referendumu, je tudi presodilo, da ZUSDDD-B na ustavno skladen način odpravlja v odločbi Ustavnega sodišča RS št. U-I-246/02-28 z dne 3.4.2003 ugotovljene protiuustavnosti in da tudi ostala vprašanja (ureditev statusa otrok izbrisanih in ureditev statusa za nazaj za državljane RS) upravičeno ureja, saj so z odpravo protiuustavnosti neločljivo povezana. Ocenilo je tudi, da bo na podlagi ZUSDDD-B mogoče dokončno urediti pravni položaj tistih državljanov drugih republik nekdanje SFRJ, ki so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, če statusa še nimajo urejenega.

101. ZUSDDD-B določa pogoje, pod katerimi lahko tujec, ki je bil na dan 25.6.1991 državljan druge republike nekdanje SFRJ in ki dovoljenja za stalno prebivanje v RS še nima, pridobi dovoljenje za stalno prebivanje ne glede na določbe Zakona o tujcih. Določa tudi, v katerih primerih se šteje, da so imeli državljani drugih republik nekdanje SFRJ, ki so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, dovoljenje za stalno prebivanje in prijavljeno stalno prebivališče tudi za nazaj, to je od prenehanja prijave stalnega prebivališča dalje (o čemer se jim izda posebna odločba). Po ZUSDDD-B lahko dovoljenje za stalno prebivanje pridobijo tudi tisti izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, ki zaradi upravičene odsotnosti ne prebivajo v RS.

102. Ker je bilo za ureditev statusa izbrisanih po ZUSDDD-B in za učinkovito vodenje upravnih postopkov pomembno tudi obveščanje izbrisanih o vsebini zakona, je MNZ s številnimi aktivnostmi zakon predstavilo vsem zainteresiranim že pred začetkom veljavnosti. Ob uveljavitvi zakona pa je izdalo tudi posebno brošuro v slovenskem jeziku, ki je bila vsem zainteresiranim na voljo na vseh upravnih enotah v RS, na diplomatskih predstavništvi in konzulatih RS v državah naslednicah nekdanje SFRJ, prejele pa so jo tudi nevladne organizacije. Januarja 2012 je MNZ brošuro izdalo še v štirih jezikih držav naslednic nekdanje SFRJ. Vsebina brošur in vse pomembne informacije so dostopne tudi na spletnih straneh MNZ.

103. Poleg ZUSDDD-B, ki za osebe, ki so bile izbrisane iz registra stalnega prebivalstva ureja ureditev statusa v RS z možnostjo pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje, tudi za tiste, ki so RSi zapustili in tudi za obdobje za nazaj, je RS v letu 2013 za izbrisane sprejela še posebno odškodninsko shemo – zakon, ki za izbrisane ureja povračilo škode. V Uradnem listu RS št. 99 z dne 3.12.2013 je bil objavljen Zakon o povračilu škode osebam, ki so bile

izbrisane iz registra stalnega prebivalstva (ZPŠOIRSP), ki je začel veljati 18.12.2013, uporabljati pa se bo začel 18.6.2014.

Z ZPŠOIRSP, ki ureja povračilo škode osebam, ki so bile po osamosvojitvi RS izbrisane iz registra stalnega prebivalstva, se popravljajo kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin in izvršuje sodba Velikega senata ESČP z dne 26.6.2012, izdana v zadevi Kurić in drugi proti Sloveniji. V pravnem redu RS se sistemsko ureja pravično zadoščenje oz. povračilo škode, ki je izbrisanim nastala zaradi izbrisa iz registra stalnega prebivalstva.

104. ZPŠOIRSP določa, da lahko upravičenci uveljavljajo denarno odškodnino v upravnem postopku, hkrati pa jim priznava tudi druge oblike pravičnega zadoščenja, v obliki posebnih ukrepov in prednostnega obravnavanja. V upravnem postopku se bo denarna odškodnina določila glede na obdobje izbrisa. Za vsak zaključen mesec izbrisa bo upravičenec upravičen do 50 evrov denarne odškodnine.

105. Upravičenec, ki meni, da mu je zaradi izbrisa nastala večja škoda, kot bi mu bila priznana v upravnem postopku, bo lahko odškodnino zahteval v sodnem postopku. Z ZPŠOIRSP je namreč poleg uveljavljanja denarne odškodnine v upravnem postopku, upravičencem dana možnost, da lahko denarno odškodnino uveljavljajo tudi v sodnem postopku po splošnih pravilih Obligacijskega zakonika, s tem, da je določen nov, tri letni rok, v katerem bodo lahko vložili tožbo.

106. Poleg denarne odškodnine pa ZPŠOIRSP za upravičence ureja tudi druge oblike pravičnega zadoščenja, ki omogočajo oz. olajšujejo dostop do pravic na različnih področjih, na katerih je bilo v praksi ugotovljeno, da bi bile olajšave koristne ali potrebne. Upravičenci bodo po ZPŠOIRSP upravičeni do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, do vključitve in prednostne obravnave v programih socialnega varstva, do olajšav pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, do državne štipendije, do enakega obravnavanja pri reševanju stanovanjskega vprašanja z državljani RS, do dostopa do izobraževalnega sistema in do vključitve in prednostne obravnave v t. i. integracijskih programih.

107. Iz sodbe Velikega senata ESČP z dne 12. marec 2014, izdane v zadevi Kurić in drugi proti Sloveniji izhaja, da so zneski odškodnine stvar presoje tožene države, da lahko država sama izbere sredstva, s katerimi bo izvršila sodbo ESČP in da je glede na izjemne okoliščine primera rešitev o določitvi pavšalnega zneska odškodnine za nepremoženjsko in premoženjsko škodo primerna.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 11. Sklepnih ugotovitev Odbora (trgovina z ženskami in otroki)

108. RS je ratificirala več konvencij in protokolov, ki se nanašajo na širše področje varovanja človekovih pravic kot tudi tiste z ožjega področja preprečevanja, kaznovanja in boja proti trgovini z ljudmi. Aktivnosti segajo že v leto 2001 z ustanovitvijo Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi (MDS-BPTL) in imenovanjem Nacionalnega

koordinatorja,¹⁷ ki je umeščen v MNZ. Člani MDS-BPTL so predstavniki resornih ministrstev in vladnih služb ter nevladnih in humanitarnih organizacij. Mandat in naloge MDS-BPTL so določene s sklepom vlade, zajemajo pa pripravo dvoletnih akcijskih načrtov in pripravo letnih poročil. Nazadnje je bila MDS-BPTL nekoliko reformirana leta 2012, pri čemer je pomemben napredek uveljavitev poročanja nacionalnega koordinatorja o problematiki trgovine z ljudmi pred pristojno komisijo DZRS. MDS-BPTL je področje boja proti trgovini z ljudmi razvijala, kar je možno razbrati skozi zgodovino nastajajočih dokumentov, letnih poročil, akcijskih načrtov ter seveda zakonodaje in politik delovanja. Razvoj ukrepov proti trgovini z ljudmi v RS je možno razvrstiti na tri obdobja in sicer obdobje vzpostavljanja področja oz. opredelitve pojava, obdobje implementacije in obdobje krepitve delovanja, ki se začena z letom 2010.

109. Od leta 2004 dalje MDS-BPTL pripravlja akcijske načrte, na podlagi katerih se razvija dobra praksa. Zadnji akcijski načrt za obdobje 2012-2013 je bil sprejet s strani Vlade RS v mesecu januarju 2012, v pripravi pa je novi akcijski načrt za obdobje 2014 - 2016. Poleg številnih predvidenih aktivnosti predvsem organov odkrivanja in pregona, so ključnega pomena finančno ovrednoteni projekti, katerih izvajalci so NVO, izbrane na javnih razpisih. NVO igrajo pomembno vlogo v preventivnih programih in v programih pomoči žrtvam trgovine z ljudmi. Kar velja pri tem izpostaviti, je velik pomen dobrega sodelovanja vladnega in nevladnega sektorja, tako na operativni ravni, kot tudi pri načrtovanju in snovanju skupnih ukrepov in aktivnosti. Več o sodelovanju z NVO je v odstavku, ki opredeljuje pomoč žrtvam trgovine z ljudmi in preventivne aktivnosti. Na podlagi tega je aktualni akcijski načrt zasnovan kot nadaljevanje dobre prakse predvsem tistih projektov, ki so se izkazali za učinkovite, zaradi narave dela pa zahtevajo kontinuiteto.

110. Posebno področje boja proti trgovini z ljudmi je problematika otrok – žrtev trgovanja, kateri Slovenija namenja ustrezno zakonsko in siceršnje pozornost. Aktivnosti Slovenije v segmentu boja proti trgovanju z otroki je smiselno vpeto v splošne aktivnosti področja trgovine z ljudmi.

111. Kar velja izpostaviti so določbe kazenskega postopka v katerem kot priča nastopa mladoletna oseba. Splošne določbe ZKP zagotavljajo posebne pravice za žrtve (nekatero se nanašajo na vse žrtve, druge na nekatere skupine žrtev):

- Preiskovalni sodnik in predsednik senata morata seznaniti oškodovanca z navedenimi pravicami.
- V kazenskem postopku, ki se izvaja zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, kaznivega dejanja zanemarjanja mladoletne osebe in surovega ravnanja ali kaznivega dejanja trgovine z ljudmi, mora oškodovancu, ki je mladoletna oseba biti zagotovljena pravica zlasti v zvezi z zaščito njegove integritete med postopki pred sodiščem in v času uveljavljanja zahtevka za odškodnino. Oškodovancu, ki je mladoletnik in brez odvetnika, dodeli sodišče po uradni dolžnosti odvetnika.
- V skladu z določili ZKP, v okviru preiskave in na glavni obravnavi pa se lahko odredi, da se obdolženec odstrani z zaslišanja, če priča ni pripravljena pričati v njegovi/njeni prisotnosti, ali če okoliščine kažejo, da priča ne govori resnice v njegovi/njeni prisotnosti. Obdolženec ne sme biti navzoč pri zaslišanju priče, mlajše od 15 let, ki je žrtev kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost, kaznivega dejanja zanemarjanja in trpinčenja ter kaznivega dejanja trgovine z ljudmi niti ne sme biti izpostavljena kot priča za neposredno

¹⁷ Delo MDS-BPTL je dostopno na spletni strani www.vlada.si/si/teme_in_projekti/boj_proti_trgovini_z_ljudmi/

preverjanje na glavni obravnavi. V takšnih primerih mora sodišče odločiti, da se zapisnik o prejšnjem zaslišanju teh oseb prebere.

- Če je oseba, mlajša od 14 let, za njeno zaslišanje, kot priče na glavni obravnavi, lahko pristojni senat odloči, da je javnost izključena iz glavne obravnave.
- Če mladoletnik sodeluje na glavni obravnavi kot priča ali oškodovanec, ga je potrebno umakniti iz sodne dvorane takoj, ko njegova navzočnost ni več potrebna.
- Pri tovrstnih zasliševanjih še zlasti, ko je priča tudi žrtev kaznivega dejanja, je treba ravnati obzirno, da se prepreči škodljivo vplivajo na njeno duševno stanje. Če je potrebno, je za pregled mladoletne osebe pozvan pedagog ali kak drug strokovnjak.

112. Če bi zaradi razkritja posameznih osebnih podatkov ali celotne identitete določene priče nastala resna nevarnost za njeno življenje ali telo oz. življenje ali telo njenega bližnjega sorodnika ali drugih bližnjih oseb, za katere je pričala, lahko sodišče odredi enega ali več zaščitnih ukrepov, da bi prikrila identiteto take priče.

113. Sicer je problematika trgovine z ljudmi v RS v glavnem prepoznana skozi izkoriščanje prostitucije žensk oz. v zadnjem obdobju bolj prepoznane oblike izkoriščanja dela v nočnih lokalih, kar ni vedno pogojeno s prostitucijo.

114. Statistika števila žrtev kaznivega dejanja Trgovine z ljudmi za zadnja štiri leta je naslednja: vletu 2013 je bilo prepoznanih 41 žrtev od tega 40 žensk (1 mladoletna) in 1 moški (še neuradno); v letu 2012 je bilo prepoznanih 15 žrtev od tega 13 žensk in 2 moška; v letu 2011 je bilo prepoznanih 21 žrtev od tega 20 žensk (1 mladoletna) in 1 moški; v letu 2010 je bilo prepoznanih 33 žrtev od tega 32 žensk (1 mladoletna) in 1 moški.

115. Potreba po posebni **zakonodaji** oz. vsaj natančnejši opredelitvi trgovine z ljudmi v obstoječih zakonskih določbah, se je izraziteje pojavila v RS na prelomu v 20. stoletje, ko je bila problematika trgovine z ljudmi definirana tudi v Konvenciji OZN proti mednarodno organiziranemu kriminalu. Konvencija je bila v DZRS ratificirana 9. aprila 2004, med tem ko je bil pripadajoči Protokol za preprečevanje zatiranja in kaznovanja trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ratificiran v DZRS 21. aprila 2004. Ta je bil tudi podlaga za opredelitev novega kaznivega dejanja "Trgovina z ljudmi", ki je določen s spremembami v KZ RS 5. 5. 2004. Prav tako je DZRS na osnovi mednarodno obvezujočega dokumenta sprejel Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi 15. julija 2009. Trgovina z ljudmi je torej v RS inkriminirana kot samostojno kaznivo dejanje v KZ-1¹⁸ in tudi v kaznivem dejanju Spravljanje v suženjsko razmerje. Sankcioniranje trgovine z ljudmi je posredno povezano tudi s kaznivimi dejanji Zloraba prostitucije, Prepovedano prehajanje

18 Trgovina z ljudmi 113. člen

(1) Kdor zaradi izkoriščanja prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva, storitve kaznivih dejanj ali trgovine z organi, človeškimi tkivi ali krvjo drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči oz. z njo kako drugače razpolaga ali tako osebo novači, menjava ali prenaša nadzor nad njo ali pri teh ravnanjih posreduje, se, ne glede na morebitno privolitev te osebe, kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

(2) Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletniku ali pa s silo, grožnjo, preslepitvijo, ugrabitvijo ali zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja ali z dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo, ali z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi, se storilec kaznuje z zaporom od treh do petnajstih let.

(3) S kaznijo iz prejšnjega odstavka se kaznuje, kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena kot član hudodelske združbe za izvedbo takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist.

meje ali ozemlja države in Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva.

116. Pri **zakonodaji in politiki** preprečevanja in boja proti trgovini z ljudmi velja poudariti tudi evropske dokumente in usmeritve, ki so vplivali na potek dejavnosti v Sloveniji. Določbe direktive 2011/36/EU so v glavnem prenesene v nacionalno zakonodajo. Z zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika KZ-1B, novembra 2011 (uporabljeni pa se je začel dne 15.5.2012), je bil spremenjen 113. člen Kazenskega zakonika - kaznivo dejanje Trgovina z ljudmi, z novo izvršitveno obliko. Namen trgovine z ljudmi je namreč lahko poleg spolne zlorabe, prisilnega dela, suženjstva in služabništva tudi uporaba oseb, s katerimi se trguje za izvrševanje kaznivih dejanj (npr. novačenje za ulične tatvine). Novost v prvem odstavku je tudi dodano besedilo, ki odpravlja morebitni dvoma glede kaznivosti dejanja trgovine z ljudmi, storjenega s privolitvijo oškodovancev. Ker so žrtve tega kaznivega dejanja v popolnoma podrejenem položaju, njihovega morebitnega soglasja ni mogoče upoštevati, kar pomeni, da je podana absolutna privolitvena nesposobnost. V drugem odstavku je z novelo KZ-1B kot kvalificirana oblika kaznivega dejanja trgovine z ljudmi vključeno tudi "dajanje ali prejemanje plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo". Strožje kaznovanje je v takem primeru utemeljeno v dodatnem neposrednem ekonomskem izkoriščanju nadzora nad ljudmi, s prodajanjem odstopa takega nadzora ali njegovim kupovanjem, zaradi storitve dejanj iz prvega odstavka 113. člena KZ-1. Tudi v tem delu dopolnitev zakonskih znakov trgovine z ljudmi omogoča ustreznejši okvir za pregon vseh znanih oblik tega kaznivega dejanja in izrekanje sorazmernih kazenskih sankcij. Prav tako je bil v 199. členu Kazenskega zakonika (kaznivo dejanje Zaposlovanja na črno) dodan nov tretji odstavek, ki izrecno omenja izkoriščanje žrtev trgovine z ljudmi. Sicer pa so nekatere določbe Direktive, predvsem tiste ki niso neposredno obvezujoče, le delno prenesene v nacionalni okvir. Ni posebej opredeljene definicije "žrtev trgovine z ljudmi"; pomoč žrtvam trgovine z ljudmi se izvaja le na podlagi pogodbenega razmerja s civilno družbo kot izvajalcem tovrstnih programov; umeščenost nacionalnega poročevalca ali enakovrednega mehanizma ni ustrezno urejena, predvsem pa ne zagotavlja neodvisnosti ocenjevanja ukrepov.

117. Učinkovitost **preiskave in pregona** kaznivih dejanj v povezavi s trgovino z ljudmi, se zrcali skozi obsodbe storilcev teh kaznivih dejanj. Statistika obravnavanih primerov kot tudi obsodb je razvidna iz letnih poročil dostopnih na spletni strani MNZ. V letih 2011 - 2013 so organi odkrivanja in pregona (policija in tožilstvo) zaznali in obravnavali več pojavnih oblik trgovine z ljudmi in sicer je bilo leta 2011 petnajst kazenskih postopkov, leta 2012 sedemindvajset, leta 2013 pa ponovno petnajst. Pri tem je bilo največ obravnavanih primerov prepoznanih kot oblika izkoriščanja prostitucije in drugih spolnih zlorab žrtev trgovine z ljudmi. Prav tako so bili obravnavani primeri prisilnega dela, in sicer kot prisilno beračenje in prisilno opravljanje kaznivih dejanj (npr. tatvin). Povečal se je tudi obseg sodb za kaznivo dejanje trgovine z ljudmi in sicer jih je bilo v letu 2011 šest, 2012 osem, leta 2013 pa nekoliko manj in sicer dve. Razlog temu je časovni razpon trajanja posameznih kazenskih postopkov. Obsodbe v posameznem poročevalnem letu so odraz dogodkov kazenskih postopkov preteklih let.

Pomoči, oskrba in (re)integracija

118. Pomoč in zaščita žrtev trgovine z ljudmi se izvaja na podlagi zakonsko določenih javnih razpisov za program pomoči in asistenc, ki ju razpisujeta MNZ in MDDSZ, izvajajo pa NVO

izbrane v razpisnem postopku. Za oba projekta Vlada RS letno nameni cca 90.000 EUR. Vključevanje nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko trgovine z ljudmi je tudi eno glavnih vodil nacionalnega koordinatorja. Tako je bila v letu 2012 na novo v medresorsko delovno skupino vključena še ena nevladna organizacij, sedaj so skupno štiri. Njihova naloga je preventivno delovanje v različnih programih ozaveščanja mladostnikov ter v programih neposredne pomoči žrtvam in nameščanje v varnih prostorih. Ti programi so v glavnem financirani s strani posameznih vladnih resorjev in so namenjeni ozaveščanju otrok – osnovnih in srednjih šol ter kategoriji rizične populacije delavcev migrantov. Med tem, ko programi neposredne pomoči žrtvam trgovine z ljudmi se nanašajo na pomoč žrtvam pri njihovi fizičnem, psihološkem in socialnem okrevanju, kot tudi pomoč pri urejanju njihovega statusa in pomoč v kazenskih postopkih, če žrtev nastopa kot priča. Opredeljene oblike pomoči vključujejo:

- Primerno nastanitev, hrano in oskrbo,
- Psihološko pomoč,
- Pomoč pri zagotavljanju osnovnih zdravstvenih storitev v skladu z zakonom, ki ureja zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje,
- Zagotavljanje varnosti žrtev in zaposlenih, ki izvajajo program oskrbe,
- 24-urna dosegljivost za žrtve v krizni namestitvi,
- Prevajanje in tolmačenje, če je potrebno,
- Pomoč pri zagotavljanju ustrezne podpore otrokom - žrtvam,
- Svetovanje in nudenje informacij, zlasti glede pravic žrtev, v jeziku, ki ga žrtev razume,
- Pomoč pri vrnitvi žrtve v domovino,
- Druge dejavnosti v zvezi socializacije in revitalizacije,
- Ozaveščanje mladih in osebja, ki dela z mladimi o nevarnostih in pasteh trgovine z ljudmi,
- Pomoč pri urejanju statusa v RS,
- Pomoč pri seznanjanju otrok žrtev o njihovih pravicah,
- Pomoč, ki zagotavlja, da so pravice in interesi žrtev trgovine z ljudmi zastopani in obravnavani na ustreznih stopnjah kazenskega pregona storilcev kaznivih dejanj ,
- Pomoč pri zagotavljanju ustrezne podpore otrokom žrtvam v celotnem pravnem postopku,
- Strokovno usposabljanje izvajalcev zdravstvenih storitev z ostalimi sodelujočimi organi (policija, delavci na CSD, itd) v procesu pomoči žrtvam in pregona storilcev.

119. Program pomoči žrtvam trgovine z ljudmi je razdeljen v dva sklopa. Prvi je namenjen t.i. krizni namestitvi v času dobe premisleka do 30 dni z ustrezno namestitvijo v zavetišču za žrtve in zajema pomoč določeno v alinejah od 1 – 11, s čimer se žrtvam zagotovi umik iz ogrožujočega okolja. Program izvaja izbrana NVO z vso ostalo potrebno asistenco žrtvam. Drugi sklop je namenjen varni namestitvi žrtve trgovine z ljudmi, ki se sama odloči za sodelovanje z organi pregona v nadaljnjem kazenskem postopku. Ta namestitev zagotavlja, ki jo prav tako izvaja NVO, zajema vso potrebno asistenco in pomoč v varnem prostoru vse do zaključka kazenskega postopka.

120. Ukrepi za zagotovitev ustrezne zaščite in podpore žrtvam trgovine z ljudmi morajo vključevati varno in ustrezno nastanitev, svetovanje in obveščanje, podelitev mednarodne zaščite v skladu z Direktivo 2004/83/ES in Protokolom za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo OZN proti

mednarodnem organiziranem kriminalu, pravno pomoč, zdravstveno varstvo, psihološko in materialno pomoč. V podporo izvajanju obstoječih mednarodnih instrumentov je bistveno, da se žrtvi zagotovi obdobje za razmislek in možnost pridobitve začasnega dovoljenja za prebivanje. Ta status žrtvam trgovine z ljudmi ureja Zakon o tujcih (ZoT), ki smiselno zajema določbe Direktive 2004/81/ES. Zakon o tujcih predvideva več možnosti tako imenovanega obdobja za razmislek (reflection period) in okrevanje (recovery). Policija lahko, žrtvi trgovine z ljudmi, ki nezakonito prebiva v RS, po uradni dolžnosti ali na zahtevo žrtve izda, dovoljenje za zadrževanje za t.i. obdobje razmisleka za obdobje treh mesecev. V tem času se ta žrtev lahko odloči, ali želi sodelovati kot priča v konkretnem kazenskem postopku, kar je podlaga za pridobitev dovoljenja za začasno prebivanje za eno leto oz. vse do zaključka kazenskega postopka z možnostjo podaljšanja. Dovoljenje za začasno prebivanje izda pristojna upravna enota.

121. Žrtev si lahko izbere zaupno osebo (predstavnika NVO), ki jo spremlja v vseh postopkih v institucijah, povezanih s kaznivimi dejanji. Zaupna oseba je lahko sicer vsaka oseba, ki si jo izbere žrtev in ki sprejme vlogo zaupne osebe in je pripravljena imeti z žrtvijo zaupen in podporni odnos. Naloge zaupne osebe so zlasti:

- žrtvi nuditi psihosocialno oporo in pomoč;
- se z žrtvijo zaupno pogovarjati, jo seznanjati z zanjo pomembnimi informacijami in jo podpirati pri iskanju ustreznih rešitev in ukrepov v času obravnave prijave kaznivega dejanja;
- biti na željo žrtve prisotna tudi pri neformalnem ukrepanju žrtve in/ali formalni obravnavi kaznivega dejanja;
- biti z žrtvijo v zaupnem odnosu, zato se o vsebini njunih pogovorov ne sme pogovarjati s tretjimi osebami, niti ne sme informacij, ki jih je pridobila v zaupnih pogovorih, brez privoljenja žrtve navajati v formalni obravnavi, glede na zakonsko odgovornost (dolžnost privilegiranih prič).

122. **Preprečevanje** trgovine z ljudmi s preventivnimi dejavnostmi vključuje številne dogodke in projekte ozaveščanja širše javnosti, pa tudi ciljnih rizičnih skupin. Širša javnost je o problematiki seznanjena z različnim medijskim poročanjem, vsebine in dogodki pa so dostopni tudi na posebej urejeni vladni spletni strani. Preprečevanje zajema tudi usposabljanje strokovnih oseb, ki se pri svojem delu srečujejo s tem področjem. V oktobru 2010 je MP objavilo prevod vodilne sodbe ESČP glede trgovine z ljudmi – Rantsev proti Cipru in Ruski federaciji (2009), ki je del gradiva za dodatna sodniška izobraževanja. Policisti se udeležujejo programov usposabljanja za odkrivanje trgovine z ljudmi. Slovenska mejna policija je sodelovala pri pripravi priročnika agencije FRONTEx za odkrivanje potencialnih žrtev trgovine z ljudmi. V ta namen so pri agenciji Frontex izdelali Priročnik z indikatorji potencialnih žrtev trgovine z ljudmi za leto 2013, ki je namenjen predvsem mejnim policistom kot pripomoček čim hitrejšemu in učinkovitejšemu prepoznavanju potencialnih storilcev ali žrtev trgovine z ljudmi. Vsekakor je priročnik dobrodošel pripomoček tudi ostalim policistom, ki svoje naloge opravljajo v notranjosti RS, še posebej na mednarodnih prometnih povezavah. Priročnik je v elektronski obliki objavljen tudi na internem spletnem portalu policije in tako dostopen vsem policistom v RS. V policiji so v letu 2011 izvedli usposabljanje na temo predstavitve trgovine z ljudmi za 267 mejnih policistov in starešin. V letu 2012 so izvedli usposabljanje 25 mejnih policistov, 25 vodij izmen na mejnih prehodih in 40 policistov Specializirane enote za nadzor državne meje. V letu 2013 so izvedli usposabljanja za 121 mejnih policistov in starešin, usposabljanje 30 policistov in strokovno tehničnega osebja v

Centru za tujce in 40 policistov in starešin Postaje letališke policije Brnik. V letu 2014 načrtujejo izvedbo usposabljanja vseh policistov policijskih postaj za izravnalne ukrepe. Usposabljanja na to temo potekajo tudi na drugih resorjih, kot recimo šolstvo, slovenska konzularna predstavništva, pedagoško osebje, več pa bi bilo potrebno še storiti na področju usposabljanja socialnih delavcev in drugih akterjev javne uprave.

123. V okviru projekta Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju krepitve kompetenc za preprečevanje nasilja¹⁹ je bil med leti 2010-2012 izveden program "**Izberem nenasilje**" Društva Ključ, ki ga je v celoti uspešno zaključilo 258 strokovnih delavcev. Omenjeni program je imel več vsebin, ena izmed vsebin je bila Trgovina z ljudmi. Program je bil namenjen strokovnim delavcem, ki poučujejo višje letnike srednjih šol in se je na individualni prostovoljni bazi zaključil z zaprisego o izbiri nenasilja: "Nasilja ne povzročam, nasilja ne spregledam, nasilja ne spodbujam, ob nasilju primerno ukrepam, proti nasilju govorim in delujem, informiram se o vseh oblikah trgovine z ljudmi."

124. Tudi **mednarodno in regionalno sodelovanje** je temeljnega pomena za izmenjavo informacij, izkušenj in dobrih praks. Projekt usposabljanja preiskovalcev in vzpostavljanja pogojev skupnih preiskovalnih skupin v regiji ZB (JIT THB project) je ena izmed aktivnosti, ki jo ob sofinanciranju EK dosledno izvajamo zadnje dve leti in se nadgrajuje do leta 2015.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 12. Sklepnih ugotovitev Odbora (sodni zaostanki)

125. V Sloveniji v skladu z 22. členom Ustave RS vsakomur zagotovljeno enako varstvo njegovih pravic v postopku pred sodiščem in pred drugimi državnimi organi, organi lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil, ki odločajo o njegovih pravicah, dolžnostih ali pravnih interesih. V Sloveniji ima vsakdo pravico, da o njegovih pravicah in dolžnostih ter o obtožbah proti njemu brez nepotrebne odlašanja odloča neodvisno, nepristransko in z zakonom ustanovljeno sodišče. Sodi mu lahko samo sodnik, ki je izbran po pravilih, vnaprej določenih z zakonom in s sodnim redom (23. člen Ustave RS).

126. Najbolj izpostavljena problematika slovenskega sodstva, na katerega v svojih letnih poročilih opozarja tudi Varuh človekovih pravic, je **vprašanje sodnih zaostankov**, pri čemer iz uradne statistike MP jasno izhaja, da se njihovo število že več let vztrajno zmanjšuje, kar se odraža tudi v skrajševanju povprečnega trajanja sodnih postopkov. Kot eno bistvenih posledic polpilotske sodbe ESČP *Lukenda proti Sloveniji* iz leta 2005 se je v okviru posebnega projekta, poimenovanega po slovenskem pritožniku v zadevi (tj. Projekt Lukenda), in s tem povezanim mozaikom ukrepov (npr. tudi s pospešeno informatizacijo sodnih postopkov) zagotovilo, da se je stanje glede nerešenih zadev v slovenskem sodstvu v bistvenem izboljšalo do te mere, da je reševanje sodnih zadev v sodstvu na nivoju izpred leta 1995, ko so se kot posledica nepremišljene sodne reforme začeli kopičiti sodni zaostanki.

¹⁹ Več o celotnem projektu v Prilogi I.

127. Če je bil še leta 1998 povprečen čas za rešitev zadeve v vseh zadevah 14 mesecev, je bil v letu 2013 povprečen čas za rešitev vseh zadev manj kot 4 mesece²⁰. Pričujoč trend se odraža tudi v vsako leto manjšem pripadu pobud, ki jih Varuh vsakoletno prejme v zvezi s sodnimi postopki. Če je Varuh še leta 2008 človekovih pravic prejel 574 pobud, ki se nanašajo na različne sodne postopke, se je v naslednjih letih njihovo število vztrajno zmanjševalo in sicer s 548 v letu 2009, 504 leta 2010 in 473 v letu 2011 na 460 v letu 2012, od katerih jih je bilo 267 s področja civilnih postopkov in razmerij, 73 s področja kazenskih postopkov, 17 zadev se jih je nanašalo na postopke pred delovnimi in socialnimi sodišči, devet zadev v povezavi z upravnim sodnim postopkom in 94 na področju prekrškov. Pobude se tudi tokrat delijo na tiste, ki se nanašajo na dolgotrajnost sodnih postopkov, in druge, med njimi tudi številne, ki zadevajo kakovost sodnega odločanja. Na podlagi prejetih pobud tudi pri Varuhu že dalj časa opažajo, da se postopki na prvi in drugi stopnji krajšajo. Po oceni Varuha pa je spodbuden podatek, da so sodišča v letu 2012 v celoti obvladovala pripad novih zadev, ki je bil še večji kot v letu 2011 in da se pozitiven trend kaže tudi pri odpravi sodnih zaostankov. Prav tako Varuha veseli podatek, da se je povprečni pričakovani čas rešitve vseh zadev skrajšal s 4,6 meseca v letu 2011 na 3,6 meseca v letu 2012, pri pomembnejših pa z 8,7 meseca v letu 2011 na 7,7 meseca v letu 2012²¹.

128. Za zmanjšanje sodnih zaostankov je leta 2007 Vlada RS sprejela projekt za odpravo sodnih zaostankov - **projekt Lukenda**. Cilj projekta je odprava sodnih zaostankov kot systemskega problema na sodiščih in tožilstvih. Posledično so se sodni zaostanki na slovenskih sodiščih pomembno zmanjšali. Projekt Lukenda kot celovit pristop je moč do določene mere šteti za nadgradnjo prizadevanj in ukrepov, ki so se na omejenemu številu sodišč v letih 2001 do 2004 izvrševali v okviru projekta Herkules, ki pa kot celota, razen na področju zmanjšanja nerešenih zemljiškopravnih zadev, zaradi svojega omejenega dometa²² ni v bistvenem pripomogel k celostni odpravi oz. bistvenem zmanjšanju nerešenih zadev v slovenskem sodnem sistemu. Ukrepi projekta Lukenda pa so se po drugi strani izvajali na vseh sodiščih, pri čemer pa so se v njegovi poznejši fazi, ki se je nanašala tudi na celostno informatizacijo sodnih vpisnikov in s tem tudi notranjih poslovnih operacij sodišč, uporabili tudi izsledki, ki so bili pridobljeni s pilotnim projektom Matra in njegovim nadaljevanjem MatraFlex, ki sta se nanašala na merjenje delovne obremenjenosti sodišč in njihove učinkovitosti. Slednja prizadevanja so v letu 2012 rezultirala v vzpostavitvi Podatkovnega skladišča Vrhovnega sodišča RS (*Data Warehouse-a*) in Predsednikovih plošč kot posebnih BI (*Business Intelligence*) orodij za spremljanje, analiziranje in načrtovanje poslovanja sodišč in sodstva kot celote.

²⁰ Ta podatek se nanaša na vse zadeve, kar pomeni, da so vanj vključene tudi zadeve, ki se že po svoji naravi rešujejo v relativno kratkih rokih. Gre za preliminarne a verodostojne podatke, pridobljene iz Podatkovnega skladišča Vrhovnega sodišča Republike Slovenije in objavljene v dokumentu: "Otvoritev sodnega leta 2014" (11. 2. 2014; str. 6; objavljeno: http://www.sodisce.si/mma_bin2.php?nid=2014021113142777&static_id=20140211100532). Projekt Podatkovnega skladišča Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (*Data Warehouse*) je v oktobru 2012 prejel posebno nagrado (*special mentions award*) v okviru podelitve Kristalne tehtnice pravosodja, ki ga podeljuje Evropska komisija in Svet Evrope (povezava: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/events/edcj/cristal/default_en.asp).

²¹ Glej poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2012 (str. 92-97; povezava: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Letno_porocilo_Varuha_2012.pdf; povzetek poročila iz 2011 v angleščini: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Annual_Report_for_the_year_2011_-_Slovenia_Ombudsman_-_Abbreviated_Version.pdf).

²² Po 2004 pa so se ukrepi iz projekta Herkules v omejenem obsegu do leta 2009 izvajali zgolj na področju reševanja nerešenih zadev na zemljiškopravnem področju.

129. Analiza podatkov o poslovanju sodišč kaže, da so vsa sodišča v letu 2013 prejela v delo preko 1.030.000 vseh zadev²³, kar je malenkost manj kot v letih 2012 in 2011, ko je bil skupen pripad novih sodnih zadev okoli 1.070.000 zadev, leta 2010 smo v Sloveniji beležili rekorden pripad skupaj čez 1.100.000 zadev²⁴, leta 2009 pa je bil skupni pripad preko 925.000 vseh zadev. Če primerjamo stanje pripada novih zadev v letu 2013 z letom 2008, ko je bilo pripada nekaj več kot 783.000 zadev, ugotovimo, da gre za povečanje pripada za 32 %. V primerjavi s stanjem v letu 2005 (755.000 zadev), ko je prišlo do zadnje systemske spremembe z vključitvijo sodnikov za prekrške v sistem rednega sodstva in ki so bili tudi stvarna podlaga za načrtovanje ukrepov v okviru prvotnega osnutka Projekta Lukenda, pa se je pripad povečal za skoraj 37 %. Kljub tako veliki rasti, so sodišča pripad obvladovala, saj so v letu 2013 kljub dejstvu, da so imela v delu skupaj skoraj 1.38 milijona zadev²⁵, rešila skoraj 1.065.000 zadev, kar je več kot 30.000 zadev več od pripada novih zadev za to leto. Število nerešenih zadev na dan 31. 12. 2012 je bilo 322.000 in je v primerjavi z letom 2010 (458.000 zadev) upadlo za 30 %, v primerjavi z letom 2005, ko je bilo nerešenih zadev še 613.000, pa kar za 47 %. Gledano z vidika števila nerešenih zadev na dan 31. 12. 2012 lahko ugotovimo, da je, kljub temu, da se je v vmesnem času pripad zadev izredno povečal, v letu 2013 število nerešenih zadev padlo na najnižjo raven po letu 1995²⁶. To se odraža tudi v skrajševanju povprečnega pričakovanega časa za rešitev zadeve (*Disposition Time*)²⁷, ki je s 14,1 meseca v letu 1998 padel na 3,6 meseca v letu 2013. Ta podatek se nanaša na vse zadeve, kar pomeni, da so vanj vključene tudi zadeve, ki se že po svoji naravi rešujejo v relativno kratkih rokih.

130. Z namenom zagotoviti učinkovito varstvo strank pred sojenjem v nerazumnih rokih, je bil v letu 2006 sprejet, v letih 2009 in 2012 pa ustrezno prenovljen Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (Uradni list RS, št. 49/2006), ki določa pravna sredstva za varstvo pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja in sicer: pritožbo s predlogom za pospešitev obravnavanja zadeve (nadzorstvena pritožba), predlog za določitev roka ter zahtevo za pravično zadoščenje (vključno z možnostjo zagotovitve denarne odškodnine).

131. Ključne reforme sodstva za doseganje boljše učinkovitosti so bile v bistvenem izvedene. Slovenija kljub temu nadaljuje z izvajanjem projektov, da bi odpravila sodne zaostanke. Kot rezultat lahko izpostavimo, da so se sodni zaostanki v bistvenem zmanjšali do te mere, da v tem okviru ni več moč govoriti o sistemskem problemu.

²³ Podatki za 2013 vir: Data Warehouse VSRS, objavljeno v: "Otvoritev sodnega leta 2014" (11. 2. 2014; str. 6; objavljeno: http://www.sodisce.si/mma_bin2.php?nid=2014021113142777&static_id=20140211100532). Preostali podatki vir: Sodna statistika MP RS za leti 2005 do 2012 (vsota pripada vseh zadev in zadev, pripadlih na Centralni oddelek za verodostojno listino) (www.mp.gov.si).

²⁴ Pri podatkih Sodne statistike za leti 2011 in 2010 se je kot pripad upoštevala vsota vseh zadev (vključno s prekrški), h kateri je prištet pripad na Centralni oddelek za verodostojno listino Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki je v skladu z objavljeno metodologijo za ti leti prikazan ločeno.

²⁵ Vsota pripada za leto 2013 in števila nerešenih zadev na začetku leta 2012 (358.000 zadev).

²⁶ S 1. 1. 1995 se je izvršila velika reorganizacija slovenskega sodstva na prvi stopnji, ki je bila eden bistvenih dejavnikov za kopičenje nerešenih zadev v sodnem sistemu, s tem pa tudi za porast sodnih zaostankov. Če je bilo še leta 1995 skupaj 358.000 nerešenih zadev na slovenskih sodiščih, je ta številka pozneje narasla skoraj na 600.000 zadev v letu 1998, vse do leta 2007 pa je bila raven nerešenih zadev okoli 500.000 zadev, šele po tem letu pa je začela pospešeno padati na račun že opisanih ukrepov v slovenskem pravosodju.

²⁷ Pričakovani čas rešitve zadev (*Disposition Time*) je izračunan kot razmerje med nerešenimi zadevami konec opazovanega obdobja in rešenimi zadevami v opazovanem obdobju (tj. v zadnjih 12 mesecih) pomnoženo z 12. Gre za predvideni (pričakovani) čas trajanja sodnega postopka, kot ga lahko pričakujemo na osnovi podatkov o obsegu rešenih zadev v obdobju enega leta in preostanka nerešenih zadev konec enoletnega obdobja. Gre za univerzalno sprejet in priznan kazalnik, ki ga uporablja tako Evropska komisija kot tudi Komisija za učinkovitost pravosodja Sveta Evrope (CEPEJ).

<i>Sodišča</i>	<u>31.12. 2005</u>	<u>31.12.2006</u>	<u>31.12.2007</u>	<u>31.12.2008</u>	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2010</u>
<i>Višja sodišča</i>	5.518	3.832	2.342	853	<u>242</u>	<u>326</u>
<i>Okrožna sodišča</i>	15.222	13.785	13.050	11.742	<u>14.452</u>	<u>24.275</u>
<i>Okrajna sodišča</i>	287.928	305.565	304.076	287.401	<u>239.477</u>	<u>236.043</u>
<i>Skupaj</i>	308.668	323.182	319.468	299.996	254.171	260.644

<i>Sodišča</i>	<u>31.12. 2011</u>	<u>31.12.2012</u>	<u>30.09.2013</u>	<u>Odstotek zmanjšanja 2005 – 2010</u>	<u>Odstotek zmanjšanja 2005 – 30.09.2013</u>
<i>Višja sodišča</i>	788	1.005	999	-94,1%	-82%
<i>Okrožna sodišča</i>	24.121	22.355	20.192	+59,4%	+32,4%
<i>Okrajna sodišča</i>	215.733	175.475	160.777	-18%	-44%
<i>Skupaj</i>	240.642	198.835	181.968	-15,5%	-41%

Tabela 1: Pregled gibanja sodnih zaostankov na sodiščih splošne pristojnosti prve in druge stopnje od 2005 do 30.09.2013.

132. Če primerjamo podatke iz zadnjega poročila, ki se nanašajo na stanje 31. 12. 2005 z zadnjimi uradno objavljenimi podatki za prvih devet mesecev leta 2013, vidimo, da se je skupno število sodnih zaostankov na prvi in drugi sodni stopnji zmanjšalo skupaj za več kot 40 odstotkov. Gre za pomemben premik, če upoštevamo dejstvo, da so bili v letu 2009 in 2010 dvakrat zaostreni kriteriji za določitev sodne zadeve kot sodnega zaostanka²⁸.

133. Določeno zvišanje števila sodnih zaostankov na drugostopenjskih višjih sodiščih in prvostopenjskih okrožnih sodiščih, ki pa na skupno število sodnih zaostankov nimajo pomembnega vpliva pa je tudi posledica mehke reorganizacije prvostopenjskega sodstva, ki ga je s 1. 1. 2010 seboj prinesel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o sodiščih (novela ZS-I), s katerim se je sodna uprava (*Court Management*) iz dotodanjih 55 prvostopenjskih (okrajnih in okrožnih) sodišč skoncentrirala na 11 okrožij, pri čemer so predsedniki okrožnih sodišč postali odgovorni za delo vseh okrajnih sodišč v svojem okrožju. Ni odveč omeniti, da ima Slovenija danes samo v primerjavi z letom 2010 **50 sodnikov manj**, medtem ko pa se trendi zmanjševanja bremena nerešenih zadev in sodnih zaostankov nadaljujejo z nezmanjšanim tempom.

134. S 1. 1. 2013 se je formalno zaključil Projekt Lukenda, ki pa se je s podpisom Zaveze državljanom za izboljšanje stanja v sodstvu, ki so ga v juniju 2013 podpisala predsednica Vlade RS, pristojen minister in predsednik Vrhovnega sodišča, kadrovski vidik predmetnega projekta (tj. število dodatnega sodnega osebja) *de facto* podaljšal pod pogojem izpolnitve jasno definiranih in vnaprej določenih ciljev zmanjševanja števila nerešenih zadev na slovenskih sodiščih. Poleg zakonodajne komponente pa se število nerešenih zadev na sodiščih – zlasti na področju reševanja gospodarskih sporov – uspešno rešuje tudi z uvedbo organizacijskih ukrepov, predvsem z uvedbo t.i. Postopkovne triaže, ki je bila z velikim

²⁸ To pomeni, da se od leta 2009 in 2010 določene pomembne kategorije sodnih zadev prejo štejejo za sodni zaostanek. Tako so določene sodne zadeve, ki so se pred spremembo metodologije štete za sodni zaostanek, če so bile v "sodnem sistemu" 18 mesecev, po novi metodologiji štete za sodni zaostanek tudi, če je od njega prejema preteklo več kot 6 mesece, v nekaterih primerih celo, če so starejše od treh mesecev.

uspehom pilotsko uveljavljena najprej na največjem pristojnem gospodarskem sodišču v državi, Okrožnem sodišču v Ljubljani v letu 2012.

135. Pomembna je tudi uvedba informacijskih rešitev, predvsem skoraj popolne informatizacije sodnih vpisnikov v okviru t.i. *Data Warehouse* Vrhovnega sodišča RS, ki kot orodje omogoča poročanje, sledenje, analizo in načrtovanje. To orodje, ki je bilo v bistvenem financirano iz EU sredstev, je bilo kot primer dobre prakse že priznано tako s strani Evropske komisije kot Sveta Evrope v okviru posebne nagrade ob podelitvi prestižne nagrade za odličnost v pravosodju, *Crystal Scales of Justice* v letu 2012.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 13. Sklepnih ugotovitev Odbora (sovražni govor)

136. Ustava RS v 63. členu določa, da je protiustavno vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Protiustavno je tudi vsakršno spodbujanje k nasilju ali vojni, kar je v skladu z 20. členom Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah. 3. člen Zakona o verski svobodi določa, da je prepovedano vsakršno spodbujanje k verski diskriminaciji, razpihovanje verskega sovraštva in nestrpnosti, z zagroženo sankcijo prepovedi delovanja Cerkev ali drugi verski skupnosti v primeru kršitve

137. 3. člen Zakona o društvih določa, da ni dovoljeno ustanoviti društva, katerega namen, cilji ali dejavnost merijo na nasilno spremembo ustavne ureditve, na izvrševanje kaznivih dejanj ali spodbujajo k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti, razpihovanju narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti oz. spodbujajo k nasilju ali vojni. 17. člen Zakona o političnih strankah določa, da lahko registrski organ stranko izbrše iz registra, če tako odloči ustavno sodišče s svojo odločbo.

138. Z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika iz leta 2011 (KZ-1B, Uradni list RS, št. 91/11) je bilo v kazensko pravo RS uvedeno prenovljeno kaznivo dejanje Javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti (ki je tradicionalno sicer obstajalo že desetletja), ki se po vsebini nanaša na sovražni govor, ki vključuje tudi zaničanje genocida. Pri tem se je zlasti sledilo določbam Okvirnega sklepa Sveta 2008/913/PNZ z dne 28. novembra 2008 o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazenskopravnimi sredstvi.

139. Kaznivo dejanje po 297. členu KZ-1 predstavlja inkriminacijo izražanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki je usmerjena zoper posamezne varovane skupine oz. pripadnike teh skupin. Varovane skupine se določajo po kriterijih, ki pomenijo kršitev načela enakosti iz 14. člena Ustave RS, ta pa so izražena s posamičnimi osebnimi okoliščinami, prav tako pa kršitev prvega odstavka 63. člena Ustave RS, ki proglašja za protiustavno vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje sovraštva in nestrpnosti iz navedenih razlogov. Ker to kaznivo dejanje tudi omejuje svobodo izražanja, ki je zagotovljena v 39. členu Ustave RS in v 10. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah ter 19. členu Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah, je treba zagotoviti občutljivo ravnovesje med obema različnima sklopoma ustavno varovanih pravic.

140. S to zakonsko spremembo iz leta 2011 so bile izvršene tudi določbe navedenega Okvirnega sklepa iz leta 2008, iz katerih izhaja zahteva po varovanju pred zanikanjem ali drugačnim zmanjševanjem pomena genocida, zločinov proti človeštvu in vojnih zločinov, kot so opredeljeni v 6., 7., in 8. členu Statuta Mednarodnega kazenskega sodišča, ter zločinov, ki so opredeljeni v 6. členu Listine Mednarodnega vojaškega sodišča, ki je dodana Londonskemu sporazumu (z dne 8. avgusta 1945).

141. V tretjem odstavku navedena člena je določena pomembna izjema glede objav na internetu in podobno - če odgovorna oseba medija (npr. urednik) v realnem času (če zaradi odprtosti medija nima možnosti predhodnega nadzora glede vsebine objav) nima možnosti ustaviti objave s področja sovražnega govora po tem členu - v tem primeru delovanje te odgovorne osebe ni kaznivo.

142. V praksi se povečuje število pregonov (kazenskih obtožb s strani državnih tožilcev) ter kazenskih obsodb storilcev kaznivih dejanj po 297. členu KZ-1, kar je pripisati dobremu razvoju sodne prakse ter večji aktivnosti policije in državnega tožilstva na tem področju.

143. Poleg KZ-1 sovražni govor prepoveduje tudi zakonodaja na področju medijev (Zakon o medijih, Uradni list RS, št. 110/06), kjer je jasno določeno, da je prek programskih vsebin medijev oz. prek avdiovizualnih medijskih storitev prepovedano spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni, ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. Prav tako prepoved sovražnega govora izhaja tudi iz novinarskih kodeksov kot avtonomnih pravnih virov.

144. Spodbujanje nestrpnosti je tudi prekršek po določilih 20. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru, kadar je nasilno in drzno vedenje, nedostojno vedenje, poškodovanje uradnega napisa, oznaka ali odločbe, pisanje po objektih in uničevanje državnih simbolov storjeno z namenom vzbujanja narodnostne, rasne, spolne, etične, verske, politične nestrpnosti ali nestrpnosti glede spolne usmerjenosti. Za prekrške, storjene v teh okoliščinah oz. s tem namenom je predpisana višja globa.

145. Inšpektorat RS za kulturo in medije je v obdobju 2011-2013 prejel štiri prijave domnevnih kršitev Zakona o medijih v zvezi s prepovedjo sovražnega govora oz. spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti prek medijev, vendar pa postopek inšpekcijskega nadzora ni bil uveden, saj v konkretnih primerih oz. dejanjih ni bilo zaznati elementov sovražnega govora. V letu 2011 pa je Inšpektorat RS za kulturo in medije na podlagi lastne zaznave suma storitve kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti po prvem in tretjem odstavku 297. člena KZ-1, storjenega prek elektronske publikacije, na pristojno državno tožilstvo podal kazensko ovadbo zoper odgovorne osebe.

146. Za preprečevanje oz. zmanjšanje sovražnega govora in drugih nezakonitih vsebin na spletu in spletnih medijih je izrazito učinkovita slovenska spletna prijavna točka Spletno-oko.si, kjer lahko vsakdo anonimno prijavi sovražni govor in druge nezakonite vsebine, ki se razširjajo prek spleta. Spletno-oko.si deluje v okviru komunitarnega programa Varnejši internet plus in organizacije INHOPE, kot člani svetovalnega telesa pa pri projektu sodelujejo tudi Vrhovno državno tožilstvo Slovenije in Policija ter predstavniki medijev in ostalih organizacij, ki aktivno delujejo na področju varovanja pravic otrok.

147. V letnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev kot njegov cilj oz. namen določena tudi "kultura javnega dialoga". V segmentu razpisa, ki je namenjen t.i. programom posebnega pomena, ki so v javnem in kulturnem interesu RS, pa je kot eno izmed meril, po katerem se ocenjujejo posamezni projekti medijev, določeno tudi "zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti."

148. Etično ravnanje poslancev je v pristojnosti DZRS. V kolikor gre za primere, ki ne spadajo v okvir poslanske imunitete (npr. ko ne gre za nastopanje v okviru zasedanja DZRS), velja prepoved sovražnega govora tudi za poslance.

149. Policija na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja dejanj z elementi ksenofobije, rasizma ali drugih vrst nestrpnosti s posebno skrbnostjo obravnava vse vrste napadov z rasističnimi ali diskriminacijskimi motivi, druge oblike diskriminacije, ki jih je na podlagi okoliščin mogoče razumeti kot take, pisne/ustne grožnje ali žalitve, ki so izrečene zaradi drugačnosti osebe, poškodovanje premoženja posamezne skupine, žaljive grafite, plakate, letake ali druga sporočila.

150. Policija pri svojem delu sodeluje z različnimi institucijami (npr. Varuhom človekovih pravic) in z NVO (Mirovni inštitut, Projekt Spletno oko iz Fakultete za družbene vede). Prav tako je sodelovala pri pripravi in predstavitvi Kodeksa za regulacijo sovražnega govora, katerega podpisniki so različni ponudniki spletnih storitev. V sklopu projekta je vzpostavljeno močno sodelovanje med zasebno-javnim sektorjem, nevladnim sektorjem kot tudi sodelovanje s tožilstvom in drugo stroko.

151. V letu 2008 je bila s strani Policije vzpostavljena tako imenovano e-prijava kaznivih dejanj, ki prijavitelju omogočajo prijavo kaznivega dejanja ne da bi se osebno izpostavila, saj lahko ostane anonimna. E-prijava ni namenjena izključno za kazniva dejanja z obeležjem sovraštva, ampak tudi za druge vrste, še posebej pa smo bili pri tem usmerjeni v nekatere ciljne skupine žrtev, npr. kakršnega koli nasilja.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 14. Sklepnih ugotovitev Odbora (zloraba, izkoriščanje in trpinčenje otrok)

152. Veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih določa, da morajo starši, druge osebe, državni organi ter nosilci javnih pooblastil v vseh dejavnostih in postopkih v zvezi z otrokom skrbeti za otrokovo korist. Starši delajo v otrokovo korist, če zadovoljujejo njegove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe z ravnanjem, ki ga okolje sprejema in odobrava in ki kaže na njihovo skrb in odgovornost do otroka ob upoštevanju njegove osebnosti in želja.

153. Država pa zagotavlja varstvo mladoletnim otrokom vselej, kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj in kadar to zahtevajo druge koristi otrok.

154. CSD je kot nosilec javnih pooblastil dolžan storiti potrebne ukrepe, ki jih zahtevata vzgoja in varstvo otroka ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi.

155. Eden izmed ukrepov je tudi odvzem otroka staršem, in sicer sme CSD odvzeti otroka staršem in ga dati v vzgojo in varstvo drugi osebi ali zavodu, če so starši zanemarili otrokovo vzgojo in varstvo ali če je to iz drugih pomembnih razlogov v otrokovo korist.

156. Ustava RS v 56. členu zagotavlja, "Otroci uživajo posebno varstvo in skrb. Človekove pravice in temeljne svoboščine uživajo otroci v skladu s svojo starostjo in zrelostjo. Otrokom se zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem in zlorabljanjem. Otroci in mladoletniki, za katere starši ne skrbijo, ki nimajo staršev ali so brez ustrezne družinske oskrbe, uživajo posebno varstvo države."

157. KZ-1 v 192. členu ureja področje zanemarjanja otroka in surovega ravnanja z otroki, in sicer določa, da se starše, skrbnike, rejnike ali druge osebe, ki hudo kršijo svoje dolžnosti do otroka, kaznuje z zaporom do treh let. Prav tako določa, da starši, skrbniki, rejniki ali druge osebe, ki silijo otroka k pretiranemu delu ali k delu, ki ni primerno njeni starosti, ali jo iz koristoljubnosti navajajo k beračenju ali drugim dejanjem, ki so škodljiva za njen razvoj, ali z njo surovo ravna ali jo trpinči, se kaznuje z zaporom do petih let.

158. Dalje KZ-1 v 175. členu ureja primer zlorabe v obliki prostitucije in se nanaša tudi na primer vpletenosti mladoletne osebe. Člen določa, da "kdor zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe ali kdor s silo, grožnjo ali preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let. Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletni osebi ali proti več osebam ali v okviru hudodelske združbe, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let."

159. KZ-1 v 287. členu vsebuje tudi posebno kaznivo dejanje ki določa, da kdor objavi osebne podatke otroka, ki je udeleženec v sodnem, upravnem ali kakršnemkoli drugem postopku, ali objavi druge informacije, na podlagi katerih bi bilo mogoče prepoznati njegovo identiteto, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do 3 let.

160. KZ-1 določa tudi druga posebna kazniva dejanja, ki so lahko storjena zoper otroke in mladoletne (Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let; Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene; Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva). Posebno kazenskopravno varstvo otroci (mladoletne osebe) uživajo tudi kjer storitev temeljnega kaznivega dejanja proti mladoletni osebi pomeni, da je storilec storil kvalificirano obliko kaznivega dejanja – v tem primeru je predpisana višja kazen (spravljanje v suženjsko razmerje, trgovina z ljudmi, ugrabitev, zloraba prostitucije, neupravičena proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami, itd.).

161. V kolikor se nasilje dogaja v okviru družine, je relevanten ZPND, ki določa ukrepe za varstvo pred nasiljem v družini ter XXI. poglavje KZ-1 (kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke).

162. Varstvo otrok je zagotovljeno tudi preko instituta prepovedi približevanja osebi ali kraju po ZNPPol (60. in 61. člen), po ZPND (19. člen – prepovedi zaradi nasilnih dejanj; postopek

pred sodiščem je nujen in javnost je izključena pri obravnavi teh primerov) ter po ZKP (kot nadomestni ukrep za pripor, če se s tem (milejšim) ukrepom doseže enak učinek kot bi ga imel pripor in če je oseba po vsej verjetnosti storila kaznivo dejanje).

163. Osnovno načelo CSD v okviru ZPND in Konvencije OZN o otrokovih pravicah je najboljša korist otroka, prav tako pa tudi zakon določa, da imajo v primeru, ko je žrtev nasilja otrok, njegove koristi in pravice prednost pred koristmi in pravicami drugih udeleženih v postopku. Timska in multidisciplinarna strokovna presoja je tista, ki zagotavlja najboljšo korist otroka, pri tem pa je pomembno tudi sodelovanje vseh udeleženih, torej staršev in otroka. Pomembna dejavnika sta starost in zrelost otroka ter njegovo razumevanje, čemur so prilagojene strokovne metode za pridobivanje otrokovega mnenja, želja, stališča o vseh stvareh, ki so povezane s primerom nasilja znotraj družine. Strokovna doktrina dela z zlorabljenim otrokom temelji na upoštevanju različnih dejavnikov, ki so odvisni od otrokovega razvoja ter socio-kulturnega okolja. Strokovne smernice za delo CSD pri zaščiti otrok pred nasiljem v družini (2010) temeljijo na dveh osnovnih ciljih, in sicer na varovanju otrokovih koristi ob sočasnem preprečevanju zlorab in zanemarjanja in na zagotavljanju, da so vsi ukrepi in odločitve, sprejete v celotnem procesu, pretehtane skozi načelo najboljše koristi otroka.

164. Z namenom ozaveščanja o problematiki nasilja nad otrokom, so bile v okviru policijskega preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?* pripravljene stripi z namenom ozaveščanja otrok o nevarnostih s katerimi se lahko soočijo. Ciljna skupina so otroci med 8. in 10. letom starosti. Zgodbe so policisti predstavljali osnovnošolskim otrokom ob tem pa sebe predstavljali v vlogi zaščitnika (več o projektu v Prilogi 1).

165. V priznani otroški reviji Ciciban je bila objavljena zgodba (strip) z naslovom *Kako z neznanci na cesti?*. Zgodba je bila prednostno namenjena otrokom v starosti od 3 leta dalje z namenom prepoznavanja morebitnega nadlegovanja otroka s strani njemu neznane osebe. Na spletni strani revije Ciciban je bil objavljen prispevek namenjen prednostno staršem in posledično otroku pomembnim osebam, z navodili pristopa in komunikacij z otrokom, ko se ta znajde v situaciji morebitnega nadlegovanja s strani njemu neznane osebe.

166. Prav tako je bila v reviji Ciciban objavljena zgodba (strip) z naslovom *Pri nas doma*. Zgodba je bila namenjena otrokom v starosti od 3 leta dalje z namenom prepoznavanja nasilja v družini in posledično tudi otroka kot žrtve nasilja v družini.

167. V policiji že 18 let poteka projekta Policija za otroke – lutkovna predstava 113, namenjena otroka v starosti od 3 leta dalje z namenom predstavitve potencialno nevarnih situacij otroku kot predstavitev policije kot osebe ali institucije, kamor se lahko otrok zateče po pomoč.²⁹

168. Policija je dejavno vključena v delovno skupino Programa za otroke in mladino, katerega nosilec je MDDSZ. Prav tako je Policija aktivna članica projekta ZIPOM, v kateri se pripravljajo smernice glede medijskega poročanja, ko gre za otroke.

²⁹ Vsebinski prikaz projekta na: <http://www.policija.si/index.php/preventiva-/preventiva/419-projekt-policija-za-otroke>.

169. Predstavniki policije o zlorabah otrok izobražujejo notranje strokovnjake (PA Tacen, uslužbenke različnih policijskih enot) ter so gostje izobraževanj izobraževalnih institucij (Fakulteta za varnostne vede, pravna fakultete).

170. Izpostaviti velja tudi dva projekta za varno rabo interneta. SAFE.SI³⁰ od leta 2005 deluje kot nacionalna točka osveščanja o varni rabi interneta in novih tehnologij, katere namen je osveščanje ciljnih skupin otrok, najstnikov, staršev, učiteljev in socialnih delavcev preko različnih online in offline aktivnosti, izobraževanj, delavnic, gradiv, promocijskih, medijskih kampanj o tem, kako varno in odgovorno uporabljati internet in mobilne naprave.

171. Druga storitev je Spletno oko, ki ponuja anonimno spletno prijavo nezakonitih spletnih vsebin – posnetkov spolne zlorabe otrok (otročka pornografija) in sovražnega govora. Sodelovanje podobnih točk v Evropi se je izkazalo za učinkovit ukrep v boju za zmanjšanje nezakonitih vsebin na internetu. Prijavna točka Spletno oko je bila ustanovljena septembra 2006, uporabniki spleta pa so lahko nezakonite vsebine začeli prijavljati v marcu 2007, ko je bila zagotovljena tehnološka platforma, oblikovana spletna stran www.spletno-oko.si in vzpostavljeno sodelovanje s policijo.

172. Policija podatke o zlorabah otrok statistično vrednoti ter vsebinsko posreduje na različna predstavništva različnih institucij (MNZ, MZZ, MZ, MZZ), ter raziskovalne inštitute (npr. Mirovni inštitut, Inštitut za socialno varnost, Inštitut za kriminologijo).

173. Policija je leta 2013 v primerjavi z letom 2012 obravnavala 378 (367) ali za 3,0 % več kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, preiskanih je bilo 88,1 % (94,8 %). Najbolj, z 59 na 44, se je zmanjšalo število kaznivih dejanj prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva, tudi zaradi manjšega števila prijav tujih varnostnih organov). Zmanjšalo se je tudi število kaznivih dejanj dokončanih posilstev. Povečanje števila kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja z 21 na 30 kaže na večjo ozaveščenost posameznikov in družbe, ki prijavljajo taka kazniva dejanja. Povečalo se je število kaznivih dejanj spolnega nasilja in spolnega napada na osebo, mlajšo od 15 let, ter poskusa posilstva.

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad [v %]	Število preiskanih kaznivih dejanj		Delež preiskanih kaznivih dejanj [v %]	
	2012	2013		2012	2013	2012	2013
Posilstvo – skupaj	58	53	-8,6	57	47	98,3	88,7
dokončano	53	43	...	52	38	98,1	88,4
poskus	5	10	...	5	9	100,0	90,0
Spolno nasilje	45	49	...	41	40	91,1	81,6
Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	21	30	...	21	30	100,0	100,0
Spolni napad na osebo, mlajšo od 15 let	161	168	4,3	151	149	93,8	88,7

³⁰ Safe.si in Spletno oko sta del projekta Centra za varnejši internet SAFE.SI, ki ga izvajajo Univerza v Ljubljani Fakulteta za družbene vede, ARNES, Zveza prijateljev mladine Slovenije in Zavod MISSS (Mladinsko informativno svetovno središče Slovenije), financirata pa ga [Generalni direktorat Connect](#) pri [Evropski komisiji](#) in [Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport](#).

Pridobivanje oseb, mlajših od 15 let, za spolne namene	-	-	...	-	-
Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	59	44	-25,4	57	34	96,6	77,3
Druga kazniva dejanja	23	34	...	21	33	91,3	97,1
Skupaj	367	378	3,0	348	333	94,8	88,1

Tabela 2: Kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost

174. V okviru projekta Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju krepitve kompetenc za preprečevanje nasilja, poimenovanega IN SEM, je bilo med leti 2010-2012 izvajanih pet programov profesionalnega usposabljanja: Program "Krepimo družine", CAP program za preventivo zlorabe otrok, CAP program "Brez nasilja nad vrstniki", Program "Izberem nenasilje".

- **CAP program za preventivo zlorabe otrok** je program primarne preventive. Njegov osnovni cilj je opremiti otroke z informacijami in veščinami, da bi se znali sami zaščititi v zanje ogrožajočih situacijah nasilja ali zlorabe. V okviru programa se je izvajal trosmerni pristop k preventivi zlorabe otrok. Poleg delavnice za otroke vsebuje predstavitev za osebje (šole, vrtca, zavoda) in starše. Delavnice za otroke so potekale kot vodene skupinske diskusije in igre vlog. Glavni cilj programa izhaja iz koncepta primarne preventive, katere cilj je preprečiti, da bi otroci postali žrtve nasilja, zlorabe. Obravnaval je problematike nasilja nad otroki (zloraba otrok, nasilje v družini, nasilje nad vrstniki: pojavne oblike, značilnosti, dinamika, strategije družine, storilcev, žrtve, posledice pri otrocih, možnosti pomoči in podpore otroku, družini itd.).

- **CAP program "Brez nasilja nad vrstniki"** je specializiran za obravnavo in preprečevanje nasilja nad vrstniki. Izhaja iz na raziskavah in številnih izkušnjah dela utemeljenih priporočil za učinkovito preventivo nasilja nad vrstniki. Gre za inovativen program, namenjen osnovnim šolam, tako za strokovne delavce, kot za starše in učence.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 15. Sklepnih ugotovitev Odbora (mladoletniki brez spremstva)

175. Zakon o mednarodni zaščiti (Uradni list RS, št. 11/11 – uradno prečiščeno besedilo, 98/11 – odl. US, 83/12, 111/13 in 114/13-odl. US) opredeljuje mladoletnike brez spremstva kot ranljive osebe s posebnimi potrebami, ki v postopku sodelujejo na način, ki je primeren in prilagojen njihovi starosti in stopnji duševnega razvoja. Skladno z določbami navedenega zakona je poleg temeljnih postopkovnih jamstev (dostopnost storitev tolmačenja, možnost komuniciranja z UNHCR, pisna odločitev pristojnega organa v najkrajšem možnem času v jeziku, ki ga prosilec razume, pravica do informiranja o pravicah in dolžnostih) v postopkih, v katerih so udeleženi mladoletni otroci brez spremstva, potrebno upoštevati tudi načelo največje otrokove koristi, čim prej ugotoviti otrokovo identiteto in začeti s postopkom iskanja staršev ali drugih sorodnikov, prošnjo obravnavati prednostno, mu ustno pojasniti vsebino brošure o pravicah in dolžnostih ter mu pred pričetkom postopka postaviti zakonitega zastopnika, ki ga zastopa na področju varovanja zdravja, izobraževanja, varovanja

premoženjskih pravic in koristi ter v postopku mednarodne zaščite. Mladoletnik je skupaj s svojim zakonitim zastopnikom, ki mora biti ustrezno usposobljen s področja družinskega prava, socialnega dela, psihologije, varstva otrokovih pravic in dolžnosti, varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter azilnega prava, prisoten pri vseh dejanjih postopka. V postopkih, v katerih se obravnavajo mladoletniki brez spremstva, mora biti uradna oseba, ki vodi postopek dodatno usposobljena za obravnavo mladoletnikov.

176. Pristojni organ, skladno z zakonodajo, poskrbi tudi za ustrezno nastanitev in oskrbo mladoletnikov brez spremstva. Pri nastanitvi in psihosocialni obravnavi mladoletnikov se upošteva ranljivost in travmatiziranost posameznega mladoletnika. Ob prihodu v Azilni dom se mladoletnike nastani v njim prilagojeni del sprejemnih prostorov do sprejema prošnje za mednarodno zaščito. Pri sprejemu prošnje za mednarodno zaščito so prisotni mladoletnik, zakoniti zastopnik, pravni svetovalec (če si ga izbere), prevajalec in uradna oseba, ki vodi postopek mednarodne zaščite. Po sprejemu prošnje se mladoletnika seznanijo s socialnim delavcem, ki mu pomaga pri vključevanju v novo okolje, svetuje in vključuje v razne aktivnosti in z njim po potrebi opravlja psihosocialne razgovore. Socialni delavec in zakoniti zastopnik sta v stiku ves čas bivanja prosilca v Azilnem domu. Vse aktivnosti vodita s ciljem najboljše koristi za mladoletnika. Vsakega mladoletnika se informira o organizacijah, na katere se lahko obrne po pomoč, ponudi se mu možnost vzpostavitve stika s starši in sorodniki. Poleg socialnega delavca psihosocialno oskrbo izvajata tudi psiholog v azilnem domu in predstavnik nevladne organizacije (Slovenska filantropija). Mladoletnikom so v azilnem domu na voljo tudi številni programi pomoči, sofinancirani iz Evropskega sklada za begunce, ki jih izvajajo nevladne organizacije (pomoč in delo z ranljivimi kategorijami prosilcev za mednarodno zaščito, psihosocialna pomoč mladoletnim osebam z mednarodno zaščito, itd.). Ne glede na to, da nista namenjena izključno mladoletnim prosilcem brez spremstva, je z vidika zaščite otrok pomembno omeniti tudi projekt PATS, namenjen uvajanju mehanizmov za prepoznavanje, pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi ali spolnega nasilja ter Standardne operativne postopke v primeru spolnega nasilja in nasilja po spolu, ki so v Azilnem domu v veljavi že vrsto let.

177. Mladoletniki so vključeni v neformalne in formalne oblike izobraževanja. Na področju zdravstvenega zavarovanja in izobraževanja so izenačeni s slovenskimi državljani.

178. Statistični podatki mladoletnikov brez spremstva v Sloveniji kažejo, da njihovo število niha. V letu 2009 je bilo zabeleženih 26 primerov, 2010 38, 2011 54, 2012 52, leta 2013 pa se je število oseb zmanjšalo na 28. V zadnjih letih beležimo največ mladoletnikov brez spremstva iz Afganistana, sledijo državljani Sirije, Alžirije in Maroka. Velika večina med njimi jih sodi v starostno kategorijo od 16-17 let.

179. Primerov prijavljenega zanemarjanja mladoletnikov brez spremstva ne beležimo.

180. V matični register (ekvivalent matični knjigi) je skladno z Zakonom o matičnem registru (Uradni list RS, št. 59/06) vpisan vsak otrok, državljan RS (ne glede na to, ali je rojen doma ali v tujini) in vsak otrok, tujec, ki je rojen na območju RS. Rojstvo živorojenega otroka mora biti prijavljeno v 15 dneh od dneva rojstva, rojstvo mrtvorjenega otroka pa v roku 24 ur oz. prvi delovni dan po poteku roka. Ob rojstvu je vpis državljanstva v matični register obvezen samo za slovenske državljane, medtem, ko se za otroke, rojene tujim državljanom, ta

podatek ne vpisuje, saj tujega državljanstva naši organi niso pristojni ugotavljati. Prav tako se podatek o državljanstvu ne vpisuje mrtvorojenim otrokom, ker državljanstva ne pridobijo.

181. Zakon o državljanstvu RS ureja pridobitev državljanstva po načelu krvne zveze (*ius sanguinis*). Če je državljanstvo očeta otroka ali matere ob rojstvu otroka znano, potem otrok pridobi državljanstvo očeta ali matere, odvisno od državljanske zakonodaje matičnih držav. V primeru, da je otrok najden na območju RS oz. je rojen na območju RS, državljanstvo staršev pa ni znano ali pa sta brez državljanstva, pa otrok pridobi državljanstvo RS. Navedena rešitev je podana z namenom preprečevanja apatridnosti v primeru rojstva otroka neznanega državljanstva.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 16. Sklepnih ugotovitev Odbora (avtohtoni/neavtohtoni Romi)

182. Pojem avtohtonosti je pravno in strokovno težko določljiv, zato države uporabljajo različne kriterije. V Sloveniji iz tega izhodišča izvira samo pravica do predstavnika romske skupnosti v občinskih svetih občin, kjer Romi živijo zgodovinsko. Romi uživajo v RS vse pravice, ki jim grede kot državljanom, in vse posebne pravice, ki jih določajo zakoni, sprejeti na podlagi 65. člena Ustave RS.³¹

183. Kriterij avtohtone naseljenosti je uporabljen le pri pravici, da imajo Romi v občinskem svetu svojega predstavnika, ki ga sami izvolijo. Dejstvo, da je zakonodajalec skladno z ustavno zasnovo občine kot lokalne skupnosti (138., 139. in 140. člen Ustave RS) vezal politično predstavništvo romske skupnosti v občinskem svetu na ustaljeno (tradicionalno, zgodovinsko) naselitev te skupnosti na določenem območju občine, pomeni razumen razlog za različno obravnavo teh skupnosti. Zato je tako razlikovanje ustavno dopustno.

184. Ne glede na navedeno imajo tudi pripadniki romske skupnosti, ki niso zgodovinsko prisotni (t.i. "neavtohtoni" Romi), skladno z veljavno zakonodajo možnost soodločanja v javnih zadevah tako na državni kot na lokalni ravni. Z Zakonom o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju ZRomS-1) (Uradni list RS, št. 33/07) je bil ustanovljen Svet romske skupnosti RS (v nadaljnjem besedilu: svet), ki je krovna organizacija romske skupnosti v Sloveniji in predstavlja interese celotne romske skupnosti v razmerju do državnih organov ter je oseba javnega prava. Člani sveta so poleg predstavnikov romskih skupnosti, ki so zgodovinsko prisotne na ozemlju Slovenije, tudi člani romskih skupnosti, ki niso tradicionalno, zgodovinsko prisotne. Trenutno sta člana v svetu dva predstavnika t.i. "neavtohtonih" Romov, predstavnik romskih skupnosti iz Maribora in predstavnik romskih skupnosti iz Velenja.

185. V okviru izvršilne veje oblasti deluje kot delovno telo vlade Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti. Komisijo sestavljajo predstavniki državnih organov, predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti in predstavniki sveta. Trenutno je član te vladne komisije tudi član sveta, predstavnik romskih skupnosti iz Maribora.

³¹ Več o pravnih podlagah za zaščito romske skupnosti je zajeto v odgovoru na naslednje priporočilo.

186. V okviru urejanja položaja in posebnih pravic romske skupnosti na podlagi 65. člena Ustave RS Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/2007 – uradno prečiščeno besedilo, 27/08 Odl.US: Up-2925/07-15, U-I-21/07-18, 76/08, 79/09, 51/10, 40/12-ZUJF; v nadaljevanju ZLS) v 39. členu določa, da imajo Romi na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost, v občinskem svetu najmanj po enega predstavnika. ZLS kot takšna območja v 101.a členu določa 20 občin. Te so dolžne zagotoviti pravico v občini naseljene romske skupnosti do najmanj enega predstavnika v občinskem svetu. Na glede na navedeno dolžnost prej omenjenih občin pa lahko skladno z veljavnim ZLS tudi ostale občine, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, zagotovijo uresničevanje te pravice pripadnikov v občini naseljene romske skupnosti. To dosežejo z ustrežno spremembo statuta občine.

187. ZRomS-1 pa dodatno v zvezi s soodločanjem pripadnikov romske skupnosti v javnih zadevah na lokalni ravni določa, da se v občinah, v katerih se v skladu z ZLS voli predstavnika romske skupnosti v občinski svet, v občinskem svetu ustanovi posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti. To je posebno delovno telo občinskega sveta, ki spremlja in obravnava vsa aktualna vprašanja v zvezi s položajem pripadnikov romske skupnosti v posamezni občini ali drugi obliki organiziranosti lokalne samouprave. Ne glede na to pa ZRomS-1 hkrati dopušča možnost, da posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti lahko ustanovijo tudi druge samoupravne lokalne skupnosti. To možnost so nekatere občine, ki niso izrecno navedene v ZLS, že izkoristile (takšno delovno telo občinskega sveta so ustanovile Mestna občina Maribor, Mestno občina Velenje, Mestna občina Ljubljana, Občina Brežice).

188. Del odgovora, ki se nanaša na izboljšanje življenjskih razmer Romov in spodbujanje njihovega vključevanja v javno življenje je zajeto v naslednjem odgovoru na priporočilo.

Odgovor na priporočila zajeta v odstavku 17. Sklepnih ugotovitev Odbora (pravice Romov)

189. Pravne podlage za urejanje položaja pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji so 65. člen Ustave RS, področna zakonodaja ter krovni zakon, to je že omenjeni Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji oz. ZRomS-1, ki ga je leta 2007 sprejel DZRS.

190. ZRomS-1 celostno ureja položaj romske skupnosti v Sloveniji, določa skrb državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju posebnih pravic romske skupnosti, ureja organiziranost romske skupnosti na državni in na lokalni ravni ter financiranje. Dodatno je zaščita romske skupnosti vgrajena tudi v druge področne zakone.³² Poleg zakonov je skrb za uresničevanje pravic romske skupnosti in za izboljšanje položaja njenih pripadnikov vgrajena tudi v številne programe, strategije in resolucije s posameznih družbenih področij. Vlada je leta 2010 sprejela **Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2010 – 2015** (v nadaljevanju NPUR2010-15), ki je nacionalna strategija na področju socialnega vključevanja Romov. V skladu z zakonom uresničevanje nacionalne strategije

³² ZLS, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o RTV, Zakon o financiranju občin, Zakon o varstvu kulturne dediščine, KZ-1, Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju, Zakon o Slovenski tiskovni agenciji.

spremlja vladno delovno telo, Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti, katere člani so predstavniki državnih organov, samoupravnih lokalnih skupnosti z romskim prebivalstvom in predstavniki romske skupnosti.

191. Z nacionalno strategijo so identificirana prioriteta področja, na katerih so potrebni kratkoročni in dolgoročni ukrepi države in samoupravnih lokalnih skupnosti, in sicer področja bivalnih razmer, izobraževanja, zaposlovanja, zdravstvenega varstva, ohranjanja in razvoja različnih oblik romskega jezika, kulture, informativne in založniške dejavnosti ter osveščanja in boja proti diskriminaciji. Dolgoročni namen in cilj sprejetega programa ukrepov je s konkretnimi ukrepi vplivati na razvoj oz. večanje medsebojnega razumevanja in dialoga med pripadniki romske skupnosti in večinskim prebivalstvom ter promovirati udeleževanje človekovih in manjšinskih pravic. Večina ukrepov iz nacionalne strategije je že realiziranih, ukrepi, ki so dolgoročno naravnani pa se kontinuirano izvajajo in bodo vključeni v strategijo za novo časovno obdobje. Sredstva za izvajanje ukrepov se zagotavljajo iz nacionalnih sredstev, iz sredstev samoupravnih lokalnih skupnosti in iz sredstev EU. Podlage za črpanje slednjih na področju socialnega vključevanja Romov so že v pripravi in bodo zajeta v prenovljeni strategiji 2015-2020.

192. Uresničevanje programa se sistematično spremlja na letni ravni, za kar je zadolžena Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti, katere člani so tudi predstavniki romske skupnosti in občin, kjer Romi živijo. Vlada RS enkrat letno poroča DZRS o uresničevanju zakona in sprejete nacionalne strategije. V letu 2015 se bo aktualna nacionalna strategija zaključila, zato bo sprejeta nova strategija, ki bo zajela obdobje od 2015 do 2020.

Izobraževanje

193. Leta 2004 so vsi trije strokovni sveti s področja vzgoje in izobraževanja sprejeli dokument *Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji* (v nadaljevanju: *Strategija*), v kateri so zapisana izhodišča, načela, cilji in temeljne rešitve za uspešnejše vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje na vseh ravneh.

194. Izvedene so bile številne aktivnosti iz *Strategije*. Sprejet je bil izbirni predmet *Romska kultura*, sprejet je bil poklicni standard 'romski pomočnik'. Vsako leto so pripravljene in izvedeni programi medkulturnega sožitja. Izdana so bila gradiva v romskem jeziku, izvedeni strokovni posveti na temo uspešnejšega vključevanja učencev Romov v sistem vzgoje in izobraževanja. Vsako leto se izvajajo seminarji za učitelje v okviru nadaljnjega strokovnega izobraževanja. Vzpostavljena je mreža šol, v katere so vključeni učenci Romi, z namenom izmenjave izkušenj in primerov dobrih praks.

195. MIZŠ je leta 2011 dopolnilo *Strategijo* iz leta 2004 na osnovi evalvacije strategije. Na osnovi strategije je bilo za izobraževanje Romov v zadnjih letih namenjenih več finančnih sredstev (tako nacionalnih kot EU) in doseženi so bili pomembni premiki. Na podlagi evalvacij posameznih projektov je MIZŠ z vsakim javnim razpisom za Rome razpisal tiste vsebine, ki so najbolj potrebne za izobraževanje Romov. Med drugim zagotavlja tudi sredstva za romske pomočnike. MIZŠ financira številne projekte za povezovanje različnih akterjev na lokalni ravni, kot npr. projekt Strokovne podlage, strategije in teoretske tematizacije za izobraževanje za medkulturne odnose ter aktivno državljanstvo. Poleg tega velja v zadnjem času omeniti še projekte, ki so jih izvajali Romi sami. Med leti 2008 in 2010 je Zveza Romov

Slovenije vodila projekt "**Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje**", ki je prejel posebno omembo na tekmovanju *2010 RegioStars Awards*, ki jih podeljuje Evropska komisija. Med leti 2010 in 2013 je konzorcij sedmih partnerjev z vodilnim Inštitutom za narodnostna vprašanja izvajal projekt "**Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti**". Od leta 2011 do avgusta 2014 poteka projekt za "**Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II**", ki gradi na že doseženih rezultatih končanega projekta Zveze Romov Slovenije, projekta Inštituta za narodnostna vprašanja, rešitvah *Strategije* in njenega dopolnila.³³ Vodi ga Ljudska univerza Kočevje. Center šolskih in obšolskih dejavnosti RS bo do konca avgusta 2015 izvajal projekt »Skupaj do znanja – Uresničevanje ciljev strategije vzgoje in izobraževanja Romov v RS.

196. MIZŠ nadalje omogoča ugodnejše standarde in normative za oddelke z romskimi učenci, financira učne pripomočke, tiska dela o romski zgodovini in literaturi ter priročnike za delo z romskimi učenci. Romski otroci se udeležujejo rednega pouka v VIZ. Izjema so le tisti otroci, pri katerih so ugotovljene posebne potrebe po postopku usmerjanja v skladu z Zakonom o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (št. 58/2011). MIZŠ prek projektov financira t.i. socialne inkubatorje, ki predstavljajo pomembno stičišče za obšolske dejavnosti, učno pomoč, za izobraževanje tako mlajših kot starejših Romov v romski skupnosti.

197. Vse več poudarka daje tudi vključevanju Romov v predšolsko vzgojo, kjer se financirajo dejavnosti vrtcev v romskih naseljih (primer Kerinov grm). V Pravilniku o normativih in kadrovskih pogojih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje je za oddelke otrok Romov specifična določena v 39. členu. Določeno je ugodnejše razmerje med številom otrok in strokovnimi delavci, tako da se v oddelek glede na število otrok vključi še 1 pomočnik vzgojitelja. Višje materialne stroške za delovanje teh oddelkov, ki jih krije država na podlagi 29. člena Zakona o vrtcih pa ugotavljamo z vsakim vrtcem posebej, ker je stanje precej različno in ni mogoče posplošiti višine stroškov za vse enako. O financiranju oddelkov otrok Romov se z vrtci vsako leto sklenejo posebne pogodbe, tako da so dejanski stroški pravilno ugotovljeni in dogovorjeni med pogodbenima strankama. Eden pomembnejših ciljev *Strategije* je vključevanje romskih otrok v predšolsko vzgojo v vrtcih vsaj dve leti pred pričetkom osnovne šole (ali najpozneje s štirimi leti). Za lažji dostop romskih otrok do vrtcev se izvajajo različni ukrepi, npr. ugodnejše razmerje otrok na strokovnega delavca idr.

198. Poučevanje romskega jezika se izvaja v okviru izbirnega predmeta Romska kultura v osnovni šoli ter prek projektov na šolah, katerih izvajanje pristojno ministrstvo posebej spodbuja z dodatnimi sredstvi.

199. MIZŠ sofinancira tudi projekte izobraževanja odraslih pripadnikov romske skupnosti.

Zaposlovanje

200. MDDSZ na področju trga dela in zaposlovanja izvaja programe aktivne politike zaposlovanja, ki so usmerjeni tudi na ciljno populacijo brezposelnih Romov. Na podlagi NPUR2010-15 je MDDSZ v letu 2010 pripravilo poseben akcijski Program podrobnih ukrepov za znižanje brezposelnosti pripadnikov romske skupnosti ter povečanje njihovega socialnega vključevanja in dostopa do trga dela (v nadaljevanju: program). V skladu s tem

³³ Več o projektih v Prilogi I.

programom MDDSZ spodbuja in spremlja vključevanje brezposelnih Romov v vse ukrepe aktivne politike zaposlovanja (ukrepi APZ). Zavod RS za zaposlovanje (zavod), ki je izvajalec ukrepov APZ, v evidenci brezposelnih oseb pripadnikov romske skupnosti ne vodi posebej, saj za zbiranje podatkov glede etnične pripadnosti ni zakonske podlage. Zavod v evidenci brezposelnih oseb beleži le tiste Rome, ki se v postopku izdelave zaposlitvenega načrta, ali v katerem koli postopku obravnave na zavodu sami opredelijo za Rome.

201. V okviru APZ je MDDSZ do leta 2006 pospešeno izvajalo le lokalne in nacionalne programe javnih del z namenom večje socialne in delovne vključenosti pripadnikov romske skupnosti oz. javnih del, ki so bili namenjeni pripadnikom romske skupnosti (npr. programi javnih del z naslednjimi nazivi: Socializacija romskih otrok, Romi za Rome, Individualna učna pomoč romskim otrokom, Urejanje okolja v romskem naselju, Povečanje zaposljivosti Romov, ipd.). V letu 2006 je MDDSZ pričelo spremljati število vključenih brezposelnih Romov v vse ukrepe APZ, razen vključitev v storitve Centrov za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS), v okviru katerih lahko Romi pridobijo vse potrebne informacije o izobraževanju in zaposlovanju.

202. Po letu 2006 so se brezposelni Romi intenzivneje začeli vključevati v vse ukrepe APZ, letno je bilo tako v ukrepe APZ, kot npr. Formalno izobraževanje, Programi institucionalnega usposabljanja, Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve, subvencije za samozaposlitev in javna dela, vključenih med 700-1000 Romov.

203. Na podlagi sprememb zakonodaje s področja trga dela se lahko brezposelni Romi, od leta 2012 dalje, vključujejo tudi v delavnice v okviru Storitvev za trg dela, ki jih izvajajo koncesionarji, ki so bili izbrani na podlagi javnega razpisa za opravljanje storitve vseživljenjske karierni orientacije. Namen izvajanja teh delavnic je pridobivanje veščin za spoznavanje posameznikovih interesov in kompetenc, možnosti v okolju, učenje ter odločanje in uresničevanje zaposlitvenih in kariernih ciljev. Pomembnost vključitve v navedene delavnice se izraža v podpori za hitrejši prehod med zaposlitvijo in brezposelnostjo, kar prispeva k manjši socialni izključenosti Romov. Romi pa lahko koristijo tudi storitve CIPS, ki so namenjene podpori osebam pri načrtovanju izobraževalne ali zaposlitvene kariere. Programi in ukrepi APZ omogočajo, da tako kot druge brezposelne osebe, tudi Romi dobijo možnost, da se usposobijo za delo, vendar nastane problem, ko se išče delodajalca, ki bi Roma redno ali pa tudi občasno zaposlil. Največ pripadnikov romske skupnosti se vključuje v programe institucionalnega usposabljanja in formalnega izobraževanja (predvsem za dokončanje osnovne šole) ter v programe javnih del, ki se izvajajo v določenem lokalnem okolju s temeljnim ciljem aktiviranja brezposelnih oseb, njihovi delovni in socialni vključenosti, pridobivanju novih znanj in delovnih sposobnosti. V okviru javnih del se Romi vključujejo v program javnih del z nazivom »Pomoč Romom pri socializaciji«. Vsebine tega programa javnih del se izvajajo kot: pomoč pri vzgoji in učenju, izvajanje prostočasnih aktivnosti v romskih naseljih, odpravljanje jezikovnih težav, pomoč pri vzpostavljanju dialoga, vključevanje odraslih v izobraževalne programe, povezovanje z okoljem, pomoč pri urejanju bivanjskih in infrastrukturnih razmer v naseljih, spremljanje Romov pri dostopu do uradnih institucij, integracija v lokalno okolje, spodbujanje mladostnikov pri ponovnem vključevanju v izobraževalne programe, spodbujanje k bolj zdravemu načinu življenja. V obdobju od leta 2005 do leta 2013 je bilo tako po podatkih zavoda vključenih v različne

programe APZ, Storitve za trg dela in CIPS-e 9020 Romov, za te vključitve je MDDSZ namenilo sredstva v višini več kot 11 mio. EUR.

204. Kljub splošnim zaostrenim razmeram na trgu dela se število brezposelnih Romov, prijavljenih v evidenci na Zavodu, bistveno ne povečuje (v letu 2011 2328, v letu 2012 2313, v letu 2013 2406). Z namenom povečevanja zaposljivosti Romov ter znižanja števila brezposelnih Romov se le-ti vključujejo v vse ukrepe aktivne politike zaposlovanja, ki so namenjeni usposabljanju in izobraževanju, spodbudam za zaposlovanje, kreiranju delovnih mest ter spodbujanju samozaposlovanja, Romi se vključujejo tudi v Storitve za trg dela in CIPS-e. MDDSZ ocenjuje, da je na področju zaposlovanja Romov v zadnjih nekaj letih prišlo do številnih pozitivnih sprememb, od katerih so nekatere že jasno razvidne, druge pa se bodo pokazale v naslednjih letih.

205. MDDSZ je financiranje projektov namenjenim Romom predvidelo tudi v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013 (v nadaljevanju OP RČV), ki predstavlja podlago za črpanje sredstev ESS. Projekti za Rome, ki jih izvajamo v okviru OP RČV, so usmerjeni k realizaciji splošnega cilja 4. razvojne prioritete, tj. uveljavljanju koncepta enakih možnosti na trgu dela in večje socialne vključenosti ranljivih skupin, kamor spadajo zlasti dolgotrajno brezposelne osebe, osebe starejše od 50 let, mladi, iskalci prve zaposlitve, invalidi in druge funkcionalno ovirane osebe, begunci, bivši kaznjenci, odvisniki in zdravljeni odvisniki, migranti in Romi, torej skupine ljudi, ki imajo praviloma kombinacijo več značilnosti, ki jim poslabšujejo položaj na področju zaposljivosti in jim onemogočajo uspešno vključevanje na trg dela in zaposlovanje.

206. MDDSZ je tako v okviru OP RČV objavilo dva javna razpisa za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva (prvi razpis je bil objavljen v letu 2009, drugi pa v letu 2012) ter javni razpis za spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela v okviru katerih so bili kot ranljiva ciljna skupina vključeni tudi Romi.

Namen obeh javnih razpisov za spodbujanje razvoja **socialnega podjetništva** je bil spodbujanje dostopa do usposabljanja in zaposlovanja ranljivih skupin na trgu dela (med katere spadajo tudi Romi) z razvojem socialnega podjetništva. Sofinancirani so bili projekti, ki razvijajo tržne dejavnosti (prodaja blaga ali storitev) in ustvarjajo delovna mesta za ranljive ciljne skupine. Javna razpisa sta bila namenjena sofinanciranju naslednjih projektnih aktivnosti:

- razvoju novih ali širitvi obstoječih tržnih dejavnosti;
- usposabljanju oseb iz ranljive ciljne skupine za vključitev v dejavnost;
- ustvarjanju novih delovnih mest za zaposlitev oseb iz ranljive ciljne skupine.

207. V okviru drugega razpisa iz leta 2012 izpostavljam posebej uspešen projekt, v katerega so vključeni tudi pripadniki romske skupnosti. Projekt "**Romska gostilna- Romani kafenava**", predstavlja pilotni projekt s katerim prijavitelj ne želi vzpostaviti zgolj vzorčni primer Romske gostilne v Mariboru, vendar jo želi kot primer dobre prakse širiti na nacionalni ravni in tudi na Balkanu in v EU. Projekt Romske restavracije je večdimenzionalen saj vpliva tako na ohranitev Romske kulture (umetnost, kulinarika, Romski stil okrasitve, jezik,...) kot na motivacijo in vključevanje Romov v družbo in delovno okolje, na širjenje znanja med Romi in na spodbujanje učenja med pripadniki Romske skupnosti. Prav tako bo projekt pripomogel k zmanjševanju predsodkov in stereotipov o Romih pri

večinskem prebivalstvu ter povezuje lokalno skupnost ter spodbuja medetično sožitje in sobivanje. V okviru projekta se je 23 Romov usposabljal za poklic kuhar in natakar, 15 od njih pa je gostilni, ki se je odprla v aprilu 2014, dobilo zaposlitev za obdobje najmanj 18 mesecev (5 v okviru razpisanega projekta, 10 pa v okviru javnih del). Vrednost 3 letnega projekta (2012-2015) je 300.000 EUR.

208. V okviru javnega razpisa za **spodbujanje enakih možnosti in socialne vključenosti na trgu dela**, katerega namen je bil izboljšati zaposljivost in socialno vključenost ranljivih skupin, ustvarjati delovna mesta za ranljive skupine ter zagotoviti enakost med spoloma, pa bi, kot primer uspešnega projekta kamor so vključeni predstavniki romske skupnosti, izpostavili projekt "**Romano kher- romska hiša**". Cilj projekta je opogumiti Rome, izboljšati njihovo samopodobo in jih opremiti z znanji za uspešen vstop na trg dela. Vzpostavljen je profil t.i. "zaposlitvenega agenta", ki Romom omogoča informacije, potrebne za vstop na trg dela, pomoč pri iskanju potencialnih delodajalcev, obenem pa tudi stik delodajalcev s to ciljno skupino. Prav tako se v okviru projekta izvajajo delavnice za usposabljanje romskih svetnikov, saj je za enakost možnosti na trgu dela ključno predstavljanje romskih interesov in sodelovanje na politični ravni. Tako naj bi se oblikovala mreža med romskimi svetniki, kar bi pripomoglo k izmenjavi znanj in izkušenj. Tretji del projekta se nanaša na vzpostavitev romske akademske mreže, kjer je omogočena povezava med študenti Univerze v Ljubljani in romskimi predstavniki in aktivisti v luči dviga socialnega kapitala romskih predstavnikov. V projekt je bilo vključenih 100 Romov, ki so se usposabljali za pridobitev večjih zaposlitvenih možnosti ter se prekopomoči zaposlitvenega agenta pričakuje zaposlitev 25 Romov. V usposabljanje za romske aktiviste je bilo vključenih 30 oseb, neposredno pa je bila tekom projekta omogočena zaposlitev štirim Romom za pripravo in izvedbo projektov. Vrednost 4 letnega projekta (2010-2014) je skoraj 1.000.000 EUR.

Zdravstveno varstvo

209. Pravice in dostopnost do zdravstvenega varstva, tako kurativnega kot preventivnega, so enake za vse državljane in državljanke RS.

210. Na podlagi Programa ukrepov za pomoč Romom iz leta 1995 je bila realizirana vrsta nalog: ustanovljena je bila posebna projektna delovna skupina za izboljšanje zdravja in preventivnih nalog za Rome; opravljena je bila analiza "precepljenosti" predšolske in šolske generacije Romov; v letih 2004 in 2005 je MZ podprlo program "Dvig prehranjevalne kulture za varovanje in krepitev zdravja romske populacije" in v letu 2009 program za inovativni pristop krepitev zdravja v romski skupnosti »Roma«; opravljena je bila raziskava "Dejavniki tveganja za nenalezljive bolezni pri odraslih prebivalcih romske skupnosti" (ZZV Murska Sobota; 2007); v letu 2008/2009 MZ preko razpisa Javne agencije za raziskovalno dejavnost sofinanciralo raziskavo "Ocena rabe zdravstvenih storitev v populaciji romskih žensk in otrok – prispevek k zmanjševanju neenakosti v zdravju"; v letu 2008 je MZ organiziralo prvo nacionalno konferenco o zdravju Romov ("Zmanjševanje neenakosti v zdravju romske populacije") in jo v letu 2009 ponovilo na temo "Zdravje romskih žensk", v letu 2010 pa je bila organizirana konferenca na temo zdravja romskih otrok. Že drugo leto potekajo aktivnosti za krepitev zdravja žensk, ki vključujejo reproduktivno zdravje in zdrav življenjski slog.

211. Ukrepi s področja izboljšanja zdravstvenega varstva Romov so vključeni tudi v NPUR2010-15.

212. Med pozitivne ukrepe v korist romske skupnosti velja omeniti tudi pripravo in sprejetje "Programa za otroke in mladino 2006 – 2016", ki v okviru posebnega programskega področja "posebne družbene skrbi" v ciljih posebej izpostavlja tudi skrb za otroke in mladino etničnih skupnosti (Romi), v smeri doseganja izboljšanja njihovega socialnega položaja ter zagotavljanja njihove socialne vključenosti v širše okolje, vključno z ustreznim zdravstvenim varstvom.

213. MZ izvaja ukrepe za izboljšanje zdravstvenega varstva Romov. Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) skrbi za redno izvajanje ukrepov na območjih, kjer živijo Romi. Ukrepi se ocenijo vsako leto na podlagi organizacije nacionalnih letnih konferenc o zmanjševanju neenakosti v zdravju romske populacije, zdravju romskih žensk in zdravju romskih otrok, programov za promocijo zdravja med Romi, izvedenih aktivnosti za izboljšanje precepljenosti in hitrejšega iskanja pomoči v zdravstveni dejavnosti in upoštevanja navodil zdravstvenih delavcev ter organizacije delavnic s poudarkom na zdravju v romskih naseljih. Romi so kot ciljna skupina tudi med prednostnimi ciljnimi skupinami projektov, ki se bodo financirali iz sredstev Norveškega finančnega mehanizma.

214. Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota³⁴ je v preteklih 6 letih izvajal program spodbujanja zdravja romske skupnosti Khetaun ži sastipe – Skupaj do zdravja preko romskega radia ROMIC. Gre za tedenske radijske oddaje s preventivnimi sporočili s ciljem krepitve zdravja romski skupnosti. Izvedene so bile tri nacionalne konference za zmanjševanje neenakosti "Zdravje romskih otrok" (Radenci, Novo mesto, Kočevje). V dveh zaporednih letih (2008-2009) so bile izvedene tudi mednarodne romske športne igre. V okviru Letnega programa NIJZ so za leto 2014 predvidene naslednje aktivnosti: nacionalna konferenca o zdravju Romov; izvajanje programa "Spodbujanje zdravja v romski skupnosti", objava prispevkov o zdravju Romov za romski radio in romski časopis, objava prispevkov o zdravi prehrani v madžarščini za romski radio in romski časopis, aktivna udeležba na aktivnostih, ki jih organizira Zveza Romov Slovenije.

Revščina in socialna vključenost

215. MDDSZ je do sedaj pripravilo že številne dokumente z ukrepi za povečanje socialnega vključevanja najbolj ogroženih družbenih skupin, tudi Romov. Nekateri zadnji sedaj veljavni dokumenti so: Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva do leta 2010, Nacionalno poročilo o strategijah socialne zaščite in socialnega vključevanja za obdobje 2008 – 2010 ter normativni predpisi, ki direktno urejajo položaj socialno ogroženih v RS (tu gre predvsem za Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – UPB) in Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstev (Uradni list RS, št. 114/06)). DZRS je 24. aprila 2013 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020, ki je temeljni dokument za razvoj področja socialnega varstva. Temeljno izhodišče ukrepov na področju socialnega varstva je zagotavljanje dostojanstva in enakih

³⁴ Zavod za zdravstveno varstvo Murska Sobota je letos postal sestavni del NIJZ. Od 1. januarja 2014 namreč v Sloveniji delujeta nova nacionalna inštituta: NIJZ in Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano (NZLOH), ki sta pravna naslednika območnih zavodov za zdravstveno varstvo in Inštituta za varovanje zdravja RS. (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zdravstveni dejavnosti, Uradni list RS, št. 14/13)

možnosti ter preprečevanje socialne izključenosti. Pristojno ministrstvo redno sofinancira programe za socialno vključevanje Romov, ki jih izvajajo nevladne organizacije.

216. V letu 2012 sta bila sprejeta Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev in Zakon o socialno varstvenih prejemkih, ki sta imela namen učinkovitega in pravičnega dodeljevanja različnih socialnih transferjev na podlagi upoštevanja dohodkov prejemnika in premoženjskega stanja. Hkrati je prišlo do zvišanja cenzusa denarne socialne pomoči za prejemnike, ki so delovno aktivni - namen tega je bilo preprečevanje pasivnosti prejemnikov socialnih pomoči in spodbujanje povečanja aktivnosti posameznikov za zagotavljanje lastne socialne varnosti. Tako so bili prejemniki denarne socialne pomoči, ki so delovno aktivni, so upravičeni do dodatnega ponderja na osnovni znesek minimalnega dohodka, odvisno od obsega delovne aktivnosti. V letu 2013 so bile naknadno sprejete nekatere spremembe, ki so imele namen odprave ugotovljenih nepravilnosti v letu 2012 sprejete zakonodaje. Uvedba in spremembe te zakonodaje so brez dvoma vplivale na socialno-ekonomski položaj pripadnikov romske skupnosti, o tem, kako in koliko pa nimamo podatkov, saj jih ne beležimo glede na narodnostno oz. etnično pripadnost.

217. Aprila 2013 je bil sprejet Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013 – 2020 (NPSV), katerega pripravo je koordiniralo MDDSZ. Prvi ključni cilj nacionalnega programa je zmanjševanje tveganja revščine oz. izboljšanje kakovosti življenja posameznikov in družin na eni strani in na drugi strani povečanje družbene povezanosti ter socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva. NPSV določa tudi okvir za razvoj mreže programov za razvoj novih inovativnih programov, programov socialne aktivacije in različnih preventivnih programov za večjo socialno vključevanje Romov. MDDSZ te programe sofinancira na podlagi rednih letnih razpisov na področju socialnega varstva. Posebnega programa za Rome na področju socialnega varstva nimamo. MDDSZ je v obdobju 2007 – 2013 v okviru vsakoletnih javnih razpisov na področju socialnega varstva sofinanciralo 33 razvojnih in preventivnih programov za Rome v skupni vrednosti preko 285 tisoč EUR.

218. Med redne aktivnosti MDDSZ sodi tudi informiranje in svetovanje predstavnikom romske skupnosti v vseh zadevah, ki so v pristojnosti MDDSZ. Tako je bilo v preteklem letu opravljenih kar nekaj razgovorov in posvetov s predstavniki Foruma romskih svetnikov in Zveze Romov o spremembah na področju socialne zakonodaje in drugih predpisov, svetovanje glede pridobivanja finančnih sredstev za njihove redne aktivnosti itd. Strokovni delavci CSD se aktivno vključujejo v reševanje romske tematike v lokalni skupnosti in iščejo rešitve skupaj z Romi, svoje izkušnje pa izmenjujejo preko Skupnosti CSD na rednih letnih posvetih. CSD na terenu ugotavljajo vidne napredke, ki izboljšujejo življenje Romov in vplivajo na odnos družbe do Romov, ki se spreminja postopoma, kot prioriteto pa se poudarja izpostavlja izobraževanje romskih otrok, integracija in aktivacija odraslih oseb. Spremembe opažajo tudi Romi sami, ki so pripravljeni na sodelovanje in razvijajo lastne projekte ter se povezujejo v društva.

Stanovanjske / bivanjske razmere

219. K izzivom na področju bivanjskih razmer romske skupnosti RS pristopa sistematično in dolgoročno. Urejanje in zagotavljanje ustreznih bivanjskih pogojev romski skupnosti in njenim pripadnikom in pripadnicam je ena od prednostnih nalog države, zato so tudi v NPUR2010-15 oblikovani ustrezni ukrepi, ki odgovarjajo potrebam romske skupnosti.

220. RS Romov ne naseljuje na izolirana območja izven naselij, brez zdravstvene nege in osnovne infrastrukture. Nekateri Romi v Sloveniji sicer res živijo na izoliranih območjih ali bolje rečeno na obrobju naseljenih območij, kar pa je posledica procesa zgodovinskega naseljevanja Romov v Sloveniji, nikakor pa ne kakega vladnega ali drugega ukrepa ali predpisa, ki bi določal naseljevanje Romov na izolirana območja izven naselij. Vladni in občinski organi se, ravno nasprotno, trudijo, da bi s pozitivnimi ukrepi spodbudili ureditev in izboljšanje življenjskih razmer Romov.

221. V dodatno pomoč občinam je ministrstvo, pristojno za prostor, izdelalo *Koncept modernizacije romskih naselij* oz. načela dobre prakse pri reševanju prostorske problematike romskih naselij, ki vključuje:

- prenovu in razvoj romskega naselja ter zagotavljanje infrastrukturne opremljenosti naselja;
- prostorsko in programsko povezanost romskega naselja z okoliškimi naselji;
- participacijo in vključenost Romov pri urejanju naselja;
- ohranitev in razvoj romske kulture.

222. V *Konceptu modernizacije romskih naselij* je poudarjeno, da je reševanje prostorske problematike in urejanje bivalnih razmer Romov proces, ki lahko uspešno poteka le ob partnerstvu občin, Romov in državnih institucij, v katerem mora vsak od akterjev izpolniti obveznosti iz svojih pristojnosti. Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti je izdelani koncept reševanja prostorske problematike romskih naselij potrdila v novembru 2011 in ob tem sprejela sklep, da navedeni koncept postane smernica za nadaljnje delo vseh pristojnih državnih organov, občin in drugih institucij. Glede na trenutno pravno ureditev in veljavno zakonodajo v RS je urejanje prostora v izključni pristojnosti občin. Občine morajo kot predpogoj za legalizacijo romskih naselij ta naselja najprej umestiti v Občinski prostorski načrt. Ministrstvo pristojno za regionalni razvoj sicer v okviru javnih razpisov skrbi za urejanje osnovne infrastrukture znotraj romskih naselij (izgradnja, sanacija ali modernizacija vodovodnih sistemov in kanalizacijskega omrežja, elektrifikacijo naselij, novogradnjo ali rekonstrukcijo lokalnih cest in poti, itd.). V letu 2012 je bilo tako sofinanciranih 18 projektov v 16 občinah. V okviru tega je bilo sofinancirano urejanje kanalizacije v 8 naseljih, napeljava vodovoda v 6 naseljih, ureditev cestnega omrežja v 9 naseljih in električnega omrežja v 2 naseljih. V letu 2013 pa je bilo sofinanciranih 18 projektov v 11 občinah. V obdobju 2014-2020 namerava MDDSZ preiti od dosedanje prakse razdeljevanja sredstev prek javnih razpisov h programskemu pristopu. Programe opremljanja romskih naselij z osnovno komunalno infrastrukturo bodo v prihodnje pripravile občine, v njih pa bodo zajete vse potrebe romskih naselij, ki bodo finančno in vsebinsko ovrednotene. Občine bodo programe uvrstile v regionalne razvojne programe, ki bodo določali časovno in finančno ovrednotenje, sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja ter bodo usklajeni s strategijo razvoja Slovenije.

Ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturna, informativna in založniško dejavnost romske skupnosti

223. MK je razvilo dinamični model varovanja kulturnih pravic manjšin, znotraj modela tudi za romsko skupnost, in na tem temelju razvija različne ukrepe zoper diskriminacijo, med

njimi tudi sofinanciranje romskih kulturnih projektov. MK tudi izvaja svetovanja, delavnice in strokovno pomoč za Rome.

224. MK že od leta 1993 ustvarja pogoje za kulturno dejavnost romske skupnosti RS in v okviru Službe za kulturne raznolikosti in človekove pravice uspešno izvaja storitve za romsko skupnost. V ta namen so bili razviti različni instrumenti: normativni, organizacijski in finančni ter koherentna politika, ki vključuje tri programe: *posebni*, namenjen varovanju posebnih pravic romske skupnosti, ki vključuje tudi pozitivno diskriminacijo, *integracijski* namenjen vključevanju v različne kulturno-umetniške programe javnih zavodov in druge, ter *evropski*, ki naj bi zapolnil vrzeli na področju usposabljanja in zaposlovanja Romov na kulturnem področju. Od začetka izvajanja posebnega programa za kulturne projekte na področju romske skupnosti do vključno leta 2013 je bilo skupaj financiranih 800 kulturnih projektov v skupni vrednosti 1.126.371,37 EUR. MK financira projekte na različnih področjih kulture kot so npr. publikacije knjige v materinem jeziku in dvojezična ali celo večjezična besedila, jezikovne in ustvarjalne delavnice, dejavnosti ljubiteljskih skupin, prireditve, festivale, natečaje, predstavitve radijskih oddaj in dokumentarnih filmov, različna sodelovanja manjšinskih skupnosti ter romske skupnosti z večinskim prebivalstvom ipd. V okviru Integracijskega programa je bilo v letih od 2005 do 2012 sofinanciranih 11 projektov za pripadnike romske skupnosti v višini 30.620,30 EUR na področju glasbe, knjižnične dejavnosti, štipendij in nakupa opreme društev. V izvedenih petih Javnih razpisih za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podporo njihovi socialni vključenosti v okviru ESS pa je bilo izbranih za sofinanciranje 16 projektov, ki v svoje projekte vključujejo pripadnike romske skupnosti v višini 1.427.762,02 EUR in 16 projektov, ki v svoje projekte vključujejo različne ciljne skupine, med njimi pa tudi pripadnike romske skupnosti v višini 1.774.970,31 EUR.

225. Pozitiven premik na področju informativne dejavnosti romske skupnosti je opazen pri pripravi *radijskih in televizijskih oddaj za Rome*. Te se sicer že več let pripravljajo na lokalnih radijskih in televizijskih postajah (pripravo katerih se sofinancira iz državnega proračuna), sedaj pa se pripravljajo in predvajajo tudi v okviru programa *nacionalne RTV Slovenija*, kar je predvideno tudi v Zakonu o RTV Slovenija. Pod okriljem Zveze Romov Slovenije od leta 2003 deluje *Romski informacijski center – ROMIC*, ki je leta 2008 uspešno pridobil lokalno radijsko frekvenco za območje Murske Sobote z okolico.

226. Ukrepi s tega področja so vključeni tudi v NPUR2010-15.

227. Ministrstvo, pristojno za izobraževanje je v preteklih letih financiralo pripravo kodifikacije (različic) romskega jezika ter financiralo izdajo gradiv o romskem jeziku in slovnici. Posebno pozornost se v skladu s prenovljeno Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v RS (sprejeta 2004, prenovljena 2011) daje poučevanju romskega in slovenskega jezika kot drugega jezika. Zato so se iz ESS financirala učna gradiva in usposabljanja romskih pomočnikov in izvajanju različnih oblik izobraževalnih dejavnosti za romsko skupnost. Kot primer naj navedemo nastanek 12 trojezičnih slikanic (v slovenskem jeziku, prekmurski romščini in dolenjski romščini), ki jih spremljajo priročniki za delo. Nastala so gradiva za opismenjevanje v romskem in slovenskem jeziku. Izpostaviti velja tudi delovanje socialnih inkubatorjev z različnimi dejavnostmi v romskem jeziku tako za starše kot otroke, ki so financirani iz Evropskih strukturnih skladov; gradivo v romskem jeziku za različne starostne

skupine (pravljice, knjige, slovarji, slovnice itd). V osnovnih šolah se izvaja izbirni predmet Romska kultura, ki vključuje poleg romskega jezika tudi predstavitev romskih tradicij, navad, zgodovine. Poleg romskih pomočnikov ga izvajajo tudi učitelji. MIZŠ si bo tudi v prihodnje prizadevalo za še boljšo dostopnost različnih vrst gradiv v romskem jeziku za vzgojno-izobraževalne zavode - tako v fizični kot spletni obliki. Pri tem bomo v prihodnje bolj sodelovali tudi z MK.

Participacija Romov v javnem življenju

228. Pravica do participacije Romov v javnem življenju je v RS zagotovljena tako na lokalni kot na nacionalni ravni. ZRomS-1 določa, da lahko Svet romske skupnosti RS (kot krovna organizacija romske skupnosti) daje DZRS, Državnemu svetu RS, Vladi RS, drugim državnim organom, nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravne lokalne skupnosti predloge, pobude in mnenja v zadevah iz svoje pristojnosti. Prav tako so državni organi, nosilci javnih pooblastil in organi samoupravne lokalne skupnosti obvezani pridobiti predhodno mnenje omenjenega sveta, kadar sprejemajo ali izdajajo predpise in druge splošne pravne akte, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti. V pristojnem vladnem delovnem telesu, to je Komisiji Vlade RS za zaščito romske skupnosti, ima romska skupnost od 16 članov 4 svoje predstavnike.

229. Skladno zakonom o lokalnih volitvah, zakonom o evidenci volilne pravice in zakonom o lokalni samoupravi imajo pripadniki romske skupnosti poleg splošne volilne pravice, ki jim pripada kot slovenskim državljanom, v dvajsetih občinah, kjer so Romi zgodovinsko prisotni, pri lokalnih volitvah še posebno volilno pravico, ki jim omogoča, da sami izvolijo romskega svetnika v občinski svet s posebnih list romskih volilnih upravičencev.

230. ZRomS-1 je na lokalni ravni vpeljal posebna delovna telesa za spremljanje položaja romske skupnosti, ki se ustanovijo v občinah, v katerih se voli predstavnika romske skupnosti v mestni oz. občinski svet.

Ukrepi proti diskriminaciji Romov v RS

231. Na področju osveščanja in boja proti diskriminaciji RS spodbuja in finančno podpira aktivnosti usmerjene v osveščanje javnosti o romski kulturi in jeziku, pa tudi aktivnosti, namenjene spodbujanju informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti. Z javnimi razpisi Urada Vlade RS za narodnosti se podpira delovanje romskih zvez na področju ohranjanja in krepite identitete pripadnikov skupnosti, medsebojnega povezovanja in sodelovanja različnih delov skupnosti, osveščanja in boja proti diskriminaciji in nestrpnosti in informativne dejavnosti, ter se spodbuja pripravo in predvajanje romskih radijskih oddaj na lokalnih radijskih postajah v smeri uravnoteženega prikazovanja romske tematike iz različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih organizacij, države, lokalne skupnosti, mednarodne javnosti, strokovne javnosti), utrjevanja in ohranjanja narodne, jezikovne ter kulturne identitete Romov, vključevanja Romov v pripravo in predvajanje oddaj, vplivanja na večinsko prebivalstvo v smislu (večje) tolerantnosti do Romov in njihovih vrednot ter spodbujanje Romov k spoštovanju vrednot večinskega prebivalstva.

232. Ukrepi s področja boja proti diskriminaciji Romov so uvrščeni tudi v NPUR2010-15.³⁵

³⁵ Ti ukrepi so: (1) aktivnosti, usmerjene v preprečevanje diskriminacije in v odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov (to vključuje tudi izvajanje kampanje Dosta), (2) izobraževanje predstavnikov romske skupnosti v svetih

233. RS je v letih 2008 do konca 2010 kot prva država članica EU izvajala kampanjo "*Dosta! Osvobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome!*" ("*Dosta! Go beyond prejudice, discover the Roma*"). Gre za ozaveščevalno kampanjo v okviru skupnega programa Sveta Evrope in Evropske komisije, ki se osredotoča na spoznavanje in razumevanje Romov, njihove kulture, načina življenja ter si preko pozitivnih sporočil prizadeva za odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov. V okviru te kampanje so se zvrstile številne aktivnosti.³⁶

234. Od leta 2010 v policiji izvajajo dvodnevna usposabljanja za policiste po novem programu: Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov ter preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti.³⁷

235. V letu 2010 so v policiji v sodelovanju z nevladnimi organizacijami v romskih naseljih izvedli več delavnic za otroke. Delavnice so bile namenjene otrokom in staršem na področju izobraževanja inkomunikacije. V okviru tega projekta je nastal dokumentaren film z naslovom "NA DOLŽNOSTI".

236. V letu 2013 so v Policiji začeli izvajati aktivnosti v zvezi s projektom "SKUPA-J". Projekt je MNZ prijavilo na razpis v letu 2012 za sofinanciranje Evropske komisije v okviru posebnega programa "PROGRESS" (2007-2013), antidiscrimination and diversity, znotraj razpisa za pravosodje (*Justice call*). Program je namenjen podpori nacionalnim aktivnostim v boju proti diskriminaciji in spodbujanju enakosti.

237. Glavni cilj projekta "SKUPA-J" je osveščanje javnih uslužbencev, Romov in širše javnosti, ki je namenjeno preseganju ovir in izboljšanju kakovosti sobivanja. Gre za enoleten projekt, ki je v grobem razdeljen na dva glavna dela: prvi je namenjen javnim uslužbencem (predvsem iz CSD), ki so v stiku z romsko populacijo, drugi del pa je namenjen pripadnikom romske skupnosti. V okviru projekta bodo v letu 2014 tako potekale naslednje aktivnosti: delavnice za prepoznavanje in preprečevanje nestrpnosti, učenje osnov romskega jezika, postavitve mobilne učilnice v romskem naselju (podrobneje o projektu v Prilogi I).

samoupravnih lokalnih skupnosti (romskih svetnikov), v društvih in drugih organizacijah (romskih aktivistov), (3) izobraževanje javnih uslužbencev v javni upravi in pravosodnih organih, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadniki romske skupnosti.

³⁶ Aktivnosti v okviru kampanje »Dosta!« v letih 2008-2010: prevodi gradiv kampanje v slovenščino in v tri različice romskega jezika, ki so v uporabi na slovenskem prostoru, priprava dodatnih gradiv kampanje (radijski jingli, priprava himne kampanje, radijski spot na temo diskriminacije v zaposlovanju) in izvedba različnih dogodkov (Svetovni dan Romov, Festival romske kulture Romano čhon/Romski mesec, Dan za prostovoljstvo, Kulturni bazar, PUMstival, Teden kultur v Novem mestu, snemanje mladinskega dokumentarnega filma Sanje črno bele mavrice in njegova premiera v Slovenskem etnografskem muzeju (22. 4. 2010); ustvarjalne delavnice za otroke in mladino v romskih naseljih; poletni tabori za otroke, namenjeni srečevanju romskih in neromskih otrok; izbira ambasadorjev kampanje in njihova angažiranost), itd.

³⁷ V letu 2010 so izvedli 16 takih usposabljanj (za 202 policista). V letu 2011 jih je bilo izvedenih 15 za policiste in dve za slušatelje izven policije (skupaj 255 udeležencev), 10 v letu 2012 (za 165 policistov) in v letu 2013 9 usposabljanj za policiste (za 96 policistov) in 7 za delavce CSD delo in osnovnih šol (126 udeležencev).

V letu 2011 so za policiste izvedli tri tečaje romskega jezika – dvakrat dolenski dialekt in enkrat pomurski dialekt (41 udeležencev) in en tečaj albanskega jezika (17 udeležencev). V letu 2012 so izvedli nadaljevalni tečaj albanskega jezika (za policiste iz policijskih uprav Koper in Ljubljana) in tečaj romskega jezika (za policiste iz Policijske uprave Ljubljana).

PRILOGA I: Dobre prakse RS na obravnavanih področjih

Nasilje v družini

Da bi strokovnim delavcem zagotovili možnost za dodatno usposabljanje, da bi lahko učinkovito delali in hitro prepoznali različne oblike nasilja (v družini), je MIZŠ razpisalo javni razpis. Upravičenec Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti je izvajal projekt *"Sistemsko soočanje z nasiljem v družini – usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju"*. Vsebine v programu usposabljanja so bile naslednje: pravne podlage za obravnavanje nasilja v družini, prepoznavanje in preprečevanje nasilja, naloge zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih zavodih pri obravnavanju nasilja, sodelovanje z drugimi institucijami. Program je vključeval tudi praktično preizkušanje pridobljenega znanja ter refleksijo in izmenjavo izkušenj. Izobraževanje je uspešno zaključilo okrog 1400 strokovnih delavk in delavcev. Pridobili so ustrezne informacije in gradiva za izobraževanje učencev.

Leta 2013 je MIZŠ skupaj z MDDSZ ter Policijo pripravil *Dogovor v zvezi z izvajanjem nalog za zaščito otrok*. Več o tem gl.: http://www.mizs.gov.si/si/delovna_podrocja/urad_za_razvoj_izobrazevanja/prepoznavanje_p_reprecevanje_in_obravnavana_nasilja/nasilje_v_druzini/.

Leta 2012 so se v okviru projekta *"Profesionalno usposabljanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju na področju krepitve kompetenc za preprečevanje nasilja, za obdobje let 2010 – 2012"* (izvajalec ISA inštitut - Inštitut za psihološko svetovalne razvojne projekte) zaključili programi profesionalnega usposabljanja za strokovne delavce (z zagotovljenimi vmesnimi dejavnostmi: praktično preizkušanje pridobljenega znanja ter refleksija in izmenjava izkušenj). Programi so vključevali vsebine s področja preventive zlorabe otrok, krepitve družine, nenasilja in prostovoljstva kot krepitve vrednot nenasilja. V projekt je bilo vključenih 3.380 udeležencev. Več o obeh projektih gl.: http://www.mss.gov.si/si/solstvo/struktorni_skladi/instrumenti_operacije_upravicenci_in_gradiva/ (vrstica Javni razpis za izbor operacij "Sofinanciranje profesionalnega usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju za prepoznavanje in preprečevanje nasilja v letih od 2010 do 2012").

V okviru projekta e-pravosodje in za realizacijo predloga 35. člena Konvencije Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo, je MP v letu 2011 v 11 otroku prijaznih sob na CSD namestilo videokonferenčno opremo. Projekt je bil izveden v sodelovanju z MDDSZ ter nevladno organizacijo Beli obroč. Z videokonferenčno opremo je mogoče prenašati pogovor z otrokom, žrtvijo kaznivega dejanja (nasilje, spolna zloraba), v razpravno dvorano, kjer so lahko prisotni sodnik, tožilec, osumljeni, in ostali, otroku pa ni potrebno hoditi na sodišče. Hkrati je mogoče v realnem času posredovati vprašanja strokovnjaku, ki opravlja razgovor/intervju z otrokom ter na ta način pridobiti čim več informacij od otroka. Razgovor z otrokom se lahko posname, kar pomeni, da se posnetek intervjuja lahko uporabi v nadaljevanju postopka ali v morebitnem paralelnem postopku. Na ta način se izognemo sekundarni viktimizaciji otroka. MP je v okviru neformalne delovne skupine, pripravilo tudi Priporočila za izvajanje razgovorov z otroki s pomočjo videokonference in drugimi tehničnimi sredstvi.

Pravice žensk

V sodelovanju z Združenjem Manager – Sekcijo manager in Komisijo za preprečevanje korupcije je MDDSZ začelo v letu 2013 izvajati projekt "*Vključi.Vse*". Sredstva za projekt je MDDSZ pridobilo na razpisu za EU programa Progress. Cilji projekta so krepitev znanja o položaju managerk in managerjev in o ovirah za uravnoteženo zastopanost spolov na položajih odločanja v gospodarstvu; odprava stereotipov o ženskah in stereotipov o moških na vodstvenih in vodilnih položajih ter promocija poslovnega vidika enakosti spolov v gospodarskem odločanju; spodbujanje zasebnega sektorja za krepitev udeležbe in zastopanosti žensk na vseh ravneh odločanja. V okviru projekta bodo izvedene: raziskava o enakosti spolov na mestih odločanja v gospodarstvu, študija o enakosti spolov in politikah raznolikosti v podjetjih, strokovni forum o enakosti spolov na mestih odločanja v gospodarstvu in javno medijsko kampanjo.

V letu 2013 je MDDSZ začelo izvajati projekt *Uravnotežimo odnose moči med spoloma*, za katerega je pridobilo sredstva iz programa Finančnega mehanizma Evropskega gospodarskega prostora in Norveškega finančnega mehanizma. Projekt se izvaja v partnerstvu s KS, norveškim Združenjem lokalnih in regionalnih oblast in se bo zaključil sredi leta 2016. Cilj projekta je krepitev znanja, sposobnosti in ozaveščenosti o družbenih strukturah ter odnosih moči in vpliva, ki vplivajo na neenakosti med ženskami in moškimi ter razvoj pristopov in mehanizmov za doseganje enakosti med spoloma na različnih področjih. Projekt vključuje analizo zgodovinskega razvoja in trenutnih izzivov v Sloveniji ter javno predstavitev izkušenj in izzivov politike enakosti spolov v Sloveniji, z izmenjavo dobrih praks z Norveške; analizo nacionalne zakonodaje, pomembne za enakost spolov in primerjava z zakonodajo Norveške in nekaterih drugih držav EU; identifikacijo obstoječe in potrebne zakonodaje in mehanizmov za implementacijo in izvrševanje pospeševanja doseganja enakosti spolov ter povečana sposobnost in odgovornost nacionalnih in lokalnih oblasti za oblikovanje in implementacijo politike enakosti spolov (tematski posvetovalni sestanki s stroko in oblikovalci/kami politik); razvoj instrumenta spremljanja z identifikacijo obstoječih instrumentov spremljanja v EU ter pripravo nacionalnega instrumenta spremljanja; testiranje standardiziranega instrumenta spremljanja (izvedba raziskave javnega mnenja); izmenjavo dobrih praks med nacionalnimi in lokalnimi oblastmi Slovenije in Norveške (študijski obiski in seminarji); medijsko kampanjo za krepitev ozaveščenosti o pomenu uravnoteženih odnosov moči med ženskami in moškimi ter enakosti spolov v družbi.

Da bi povečali stopnjo zaposlenosti žensk in zmanjšali segregacijo na trgu dela, se izvajajo posebni programi in projekti. Projekt "*Družini prijazno podjetje*" omogoča lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja in pozitivno vpliva na zmanjševanje diskriminacije na trgu dela ter krepi koncept enakih možnosti. Projekt "*Dan za punce*" omogoča osnovnošolkam vpogled v tipično moške poklice in spodbuja vpis deklet na srednje šole, kjer prevladujejo fantje. V letu 2012 so med drugim potekale aktivnosti za načrtno vključitev področja spodbujanja mladih, še posebej deklet, za študij naravoslovnih in tehničnih ved pri razpisih za promocijo znanosti. Financirajo se projekti, ki spodbujajo in ozaveščajo učence in učenke ter dijake in dijakinje o različnih poklicnih in študijskih poteh.

V RS je bila v obdobju od leta 2008 do leta 2011 izvedena prva nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih z naslovom "Pojavnost nasilja in odzivnost na nasilje v zasebni sferi in partnerskih odnosih", ki so jo sofinancirali UEM, MNZ – Policija in Agencija za raziskovalno dejavnost. Raziskava je sestavljena iz dveh delov. Prvi del je

empirična raziskava o nasilju v zasebni sferi in partnerskih odnosih, drugi del pa je analiza učinkov sprejete in spremenjene zakonodaje na delo institucij pri obravnavanju nasilja v družini. Podatki o nasilju so bili zbrani na reprezentativnem vzorcu žensk, starih od 18 do 80 let. Po podatkih raziskave naj bi vsaka druga ženska (56,6 odstotkov) od dopolnjenega 15. leta starosti doživela eno od oblik nasilja. Najpogostje so doživljale psihično nasilje (49,3 odstotkov), potem fizično (23 odstotkov), premoženjsko (14,1 odstotek), omejevanje gibanja (13,9 odstotkov) in spolno nasilje (6,5 odstotkov). Med tistimi ženskami, ki so nasilje doživele v zadnjem letu, jih je največ doživelo psihično nasilje (49,9 odstotkov), manj pa fizično (5,9 odstotkov), spolno (1,5 odstotkov) in premoženjsko nasilje (7 odstotkov) ter omejevanje svobode (6,1 odstotek). Če ne upoštevamo psihičnega nasilja, je v zadnjem letu vsaka peta ženska doživela eno od naštetih oblik nasilja. Raziskava je tudi pokazala, da so ženske, ki doživljajo nasilje manj zdrave od žensk v splošni populaciji. Pogosteje doživljajo stres, tesnobo, prebavne motnje, izgubo teka, želodčne težave, glavobol, motnje spanja, slabo koncentracijo itd.³⁸ Drugi del raziskave vsebuje analizo zadev, v katerih je policija izrekla ukrep prepovedi približevanja, analizo vpliva ZPND na sodno prakso višjih sodišč, vidik kazenskoprnega obravnavanja nasilja v družini in analizo dela CSD na področju preprečevanja nasilja v družini. Raziskava je med drugim pokazala, da narašča število primerov nasilja v družini, ki jih institucije zaznajo, prepoznajo in obravnavajo. K temu je prispevala uveljavitev zakonodaje, ki institucijam omogoča in nalaga učinkovito pomoč žrtvam in obravnavanje povzročiteljev nasilja. Poleg tega so razlogi za povečanje obravnavanih primerov še večja pripravljenost žrtev samih, da poiščejo pomoč ter povečanje znanja in občutljivosti zaposlenih v institucijah, ki so dolžne pomagat žrtvam nasilja v družini. Raziskava je pokazala, da število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja narašča. Leta 2005 je policija izrekla 152 ukrepov, leta 2010 pa 1.080. V obdobju od leta 2005 do leta 2010 je bilo skupno izrečenih 3.694 ukrepov prepovedi približevanja. Podatki kažejo, da policija zaščiti žrtve s tem ukrepom v skoraj polovici odkritih primerov nasilja v družini. Nadalje je analiza izrečenih ukrepov prepovedi približevanja s strani policije pokazala, da je bilo 97 odstotkov storilcev moških, žrtve so bile najpogosteje žene in izvenzakonske partnerice nasilneža (48 odstotkov), sledijo jim starši povzročitelja nasilja (19 odstotkov), mladoletni otroci (15 odstotkov), bivši partnerji (7 odstotkov), polnoletni otroci (5 odstotkov) in ostali sorodniki (6 odstotkov). V 28 odstotkih zadev je policija izrekla prepoved približevanja zaradi psihičnega nasilja (različnih oblik groženj), ki mu ni bilo pridruženo tudi fizično nasilje. Izrečeni ukrep nadzira policija povprečno dvakrat dnevno. Delež kršitev ukrepov upada; v letu 2009 je ukrep spoštovalo 85 odstotkov povzročiteljev nasilja. Analiza dela CSD je pokazala, da so leta 2010 obravnavali 1.928 primerov nasilja v družini (2.975 žrtev in 1.854 povzročiteljev nasilja) in za njihovo obravnavo je bilo sklicanih 463 timov, v katerih so sodelovali predstavniki različnih institucij. Pri obravnavanju nasilja v družini so CSD največ sodelovali s policijo, ki se je na njihovo vabilo po sodelovanju v multidisciplinarnem timu odzvala v 330 primerih. Največkrat (60 odstotkov) se na vabilo k sodelovanju ni odzvalo zdravstvo. V letu 2010 je bilo izdelanih 1.010 individualnih načrtov pomoči. Podatki organov pregona in sodišč v letih 2009 in 2010 kažejo, da je policija obravnavala 4.822 kaznivih dejanj nasilja v družini, tožilstva so vložila 807 obtožnic zoper povzročitelje nasilja, sodišča pa so izrekla 275 obsodilnih sodb storilcem tega kaznivega dejanja. Skoraj polovica storilcev je bila v priporu. Analiza je tudi pokazala, da je bil v več kot 80 odstotkov zadev postopek od vložitve obtožnice do pravnomočne sodbe zaključen v manj kot 6 mesecih.

³⁸ Leskošek V., Urek M., Zaviršek D.: Poročilo o nacionalni raziskavi o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih, 2010.

Reševanje sodnih zaostankov

Pomembna je uvedba celostnih informacijskih rešitev v pravosodju, predvsem skoraj popolne informatizacije sodnih vpisnikov v okviru t.i. Data Warehouse Vrhovnega sodišča RS, ki kot orodje omogoča poročanje, sledenje, analizo in načrtovanje. Vrhovno sodišče RS je namreč na podlagi dolgoletnih lastnih izkušenj in izkušenj prenesenih iz poslovnega sveta razvilo inovativno integrirano rešitev za poslovno obveščanje (*Business Intelligence*) pri upravljanju sodišč, s pomočjo katere lahko vodilni v pravosodju tvorijo ustrezne razvojne strategije ter sprejemajo hitre in kakovostne odločitve – projekt PSP. Slednji je sestavljen iz že omenjenega Podatkovnega skladišča (Data Warehouse) in Predsednikovih plošč. Zajema vse procese, tehnologije in orodja, ki so potrebni za pretvorbo podatkov iz sodnih vpisnikov v informacije o poslovanju. Šele na podlagi teh informacij pridemo do znanja, vedenja, s katerim lahko izdelamo načrt ali sprejmemo odločitev, ki bo ugodno učinkovala na poslovanje sodišč, hkrati pa lahko učinke sprti in zanesljivo merimo. Izgradnja centralnega Podatkovnega skladišča, ki podatke iz različnih izvornih sistemov (t.i. podatkovnih virov) poenoti in standardizira, omogoča njihovo enostavno uporabo in nadaljnjo kvantitativno ter kvalitativno obdelavo. Predsednikove plošče (President's Dashboards) pa predstavljajo interaktivno in dinamično analitično orodje, ki omogoča (vizualno) spremljanje in obdelavo podatkov iz podatkovnega skladišča. Predsedniki sodišč do storitve dostopajo prek svetovnega spleta in tako kar najhitreje pridejo do bistvenih podatkov o poslovanju sodišča. Poglavitni cilji (učinki) projekta PSP so: hitrejše reševanje zadev in odprava sodnih zaostankov, izboljššan nadzor nad poslovnimi procesi sodišč, primerljivost dela sodišč, učinkovitejše reševanje starejših zadev, pomoč pri oblikovanju enotne sodne prakse, učinkovito načrtovanje in izenačevanje kadrovskega virov za posamezna sodišča ter racionalizacija porabe sredstev. Podatkovno skladišče je tudi edini in uradni vir podatkov za statistično poročanje, upravljanje in spremljanje poslovanja sodišč. Projekt PSP, ki je bilo v bistvenem financirano iz EU sredstev, je bilo kot primer dobre prakse že priznано tako s strani Evropske komisije kot Sveta Evrope ob podelitvi prestižne nagrade za odličnost v pravosodju, *Crystal Scales of Justice* v letu 2012.

Problematika nasilja nad otroki

Z namenom ozaveščanja o problematiki nasilja nad otrokom, so bile v okviru policijskega preventivnega projekta *Policist Beno, kaj pa zdaj?* pripravljene stripi z namenom ozaveščanja otrok o nevarnostih s katerimi se lahko soočijo. Ciljna skupina so otroci med 8. in 10. letom starosti. Zgodbe so policisti predstavljali osnovnošolskim otrokom ob tem pa sebe predstavljali v vlogi zaščitnika.

Policist Beno je osrednji lik STRIPA, sestavljenega iz 10 vsebinsko ločenih in hkrati povezanih zgodb, v katerih, v vseh vlogah in situacijah, nastopajo živali. Vsaka zgodba v stripu ima svoj uvod, rizično situacijo in zaključek. Rizična situacija je tista, zaradi katere se otrok/žival znajde v stiski. Le-ta zato vedno znova obupano išče rešitev in se temu posledično obrača na druge odrasle živali/osebe, ki bi po njegovem mnenju mogle in znale primerno pomagati ali ukrepati. Osrednji lik, medved policist Beno, skupaj s svojimi uniformiranimi policijskimi kot kriminalističnimi kolegi, otroku/živali pomaga. Prav z različnimi zaključki zgodb, v katerih se otrok/žival prednostno zaupa svojim staršem, sorodnikom, zaupnim osebam ali šolskim delavcem in preko njih tudi strokovnjakom vladnih in nevladnih

organizacij ter policiji, policist Beno sporoča, da smo v boju zoper kakršnokoli nasilje nad otroki uspešni le s skupnimi močmi.

Strip POLICIST BENO, KAJ PA ZDAJ? je namenjen otrokom v starosti od 8 do 10 let. V prostorih šole in ob prisotnosti učiteljev, policisti lokalne policijske postaje v celoti predelajo strip z učenci 3., 4. in 5. razredov osnovnih šol, tekom učnih delavnic v dolžini dveh šolskih ur. Učenci z vstopom policista v osnovno šolo, poleg vsebine stripa, spoznajo tudi delo policije, kot tudi policista samega ter njegovo, ne vedno nujno represivno vlogo.

Romi

V letu 2013 so v Policiji začeli izvajati aktivnosti v zvezi s projektom "SKUPA-J", ki je namenjen podpori nacionalnim aktivnostim v boju proti diskriminaciji in spodbujanju enakosti. Glavni cilj tega enoletnega projekta "SKUPA-J" je osveščanje javnih uslužbencev, Romov in širše javnosti, ki je namenjeno preseganju ovir in izboljšanju kakovosti sobivanja. Projekt ima tri ključne komponente:

- nadgradnja in razvoj obstoječih politik za odpravo diskriminacije Romov in promocijo njihove enakosti ter izboljšanje njihovega položaja;
- pospeševanje širjenja informacij o evropski in nacionalni politiki in zakonodaji s področja nediskriminacije Romov ter približevanje Romom s preseganjem stereotipov in predsodkov javnih uslužbencev in širše javnosti;
- združitev več identificiranih dobrih praks na področju vključevanja romskih otrok v šole, ozaveščanja in krepitev vloge romskih žensk in izboljšanju kakovosti življenja Romov (poudarek na ženskah, starejših in invalidih).

Projekt Skupa-j je enoleten projekt, ki je v grobem razdeljen na dva glavna dela: prvi je namenjen javnim uslužbencem (predvsem iz CSD), ki so v stiku z romsko populacijo, drugi del pa je namenjen pripadnikom romske skupnosti. V okviru projekta bodo v letu 2014 tako potekale naslednje aktivnosti:

Delavnice za prepoznavanje in preprečevanje nestrpnosti

Za javne uslužbence, ki delajo s pripadniki romskih skupnosti, bomo pripravili različne delavnice, na katerih bodo uslužbenci spoznavali nekatere koristne socialne veščine in pojme kot so predsodki, stereotipi, ksenofobija itd. Predvsem bodo spoznali orodja, s katerimi lahko prepoznajo in preprečijo različne oblike predsodkov in nestrpnosti. Pripravili bomo 12 usposabljanj, od tega devet v JV Sloveniji (Dolenjska, Bela krajina, Posavje) in tri v SV Sloveniji (predvidoma predvsem v Mariboru).

Učenje osnov romskega jezika

Za javne uslužbence, ki delajo s pripadniki romskih skupnosti, je poznavanje osnov romskega jezika izjemno koristno, saj lahko s tem premostijo marsikatero komunikacijsko pa tudi družbeno oviro. V sodelovanju s predavatelji in govorniki, ki jim je romski jezik materni, bomo javnim uslužbencem predstavili osnove sporazumevanja v romskem jeziku, najpomembnejše in najbolj pogosto uporabljane besede ter besedne zveze itd. V okviru projekta bo potekalo šest tečajev osnov romskega jezika, od tega štirje v JV Sloveniji in dva v SV Sloveniji.

Postavitev mobilne učilnice v romskem naselju

V enem od romskih naselij bomo postavili t. i. mobilno učilnico, ki bo opremljena z igračkami in didaktičnimi materiali ter tehnično opremo. V njej bodo vzgojitelji romske otroke skozi igro učili slovenskega jezika, delavnice pa bodo potekale celo leto. Poleg jezikovnih delavnic bodo v učilnicah potekale tudi druge, vsebinsko različne in praktične delavnice za romske ženske, otroke, starejše in invalide. Socialni delavci, ki poznajo lokalno okolje, bodo po dogovoru z romskimi skupnostmi pripravili šest delavnic iz tistih tem, ki bi bile za skupnost in njene člane najbolj koristne in uporabne.

Za **izobraževanje** Romov je izjemno pomembno zgodnje vključevanje Romov v izobraževanje (pomen predšolske vzgoje). Kot dobri praksi na področju izobraževanja je potrebno izpostaviti dva projekta, ki sta bila sofinancirana s strani ESS, in sicer *Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti* in *Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje I in II*. Tudi v prihodnje bo potrebno graditi na socialnih inkubatorjih kot prostoru za premagovanje predsodkov, približevanje Romom, vključevanje romske družine v delo šole, delo z otroki in starši ter prizadevanja v smeri približevanja pomena izobrazbe za zagotovitev boljših izhodišč za prihodnje generacije.

V okviru ESS je leta 2008 nastal javni razpis "*Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje*". Namen razpisa je bil razviti mehanizme, ki bi pripomogli k učinkovitejšemu vključevanju Romov v vrtce in osnovno šolo, ter pripomoči k poznavanju romske kulture, zgodovine in identitete. Edini izbrani projekt je koordinirala Zveza Romov Slovenije in je trajal do konca avgusta 2011. V okviru projekta so uvajali romskega pomočnika v vzgojno-izobraževalni proces. Usposobljenih je bilo trideset romskih pomočnikov, ki so pridobili nacionalno poklicno kvalifikacijo. Rezultati njihovega dela so vidni v boljših odnosih med otroci in učitelji, starši in šolo. Učenci (vključenih jih je bilo več kot tisoč) so redneje obiskovali pouk in bili uspešnejši v šoli. Nastala so gradiva na temo romskega jezika, zgodovine in kulture. Izvajalo se je izobraževanje za romske starše. Projekt je bil odmeven tudi v širšem evropskem prostoru, saj je prejel posebno omembo na tekmovanju za nagrade *2010 RegioStars Awards*, ki jih podeljuje Evropska komisija.

Projekt, ki je bil izbran na razpisu ESS "*Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II*" julija 2011, je gradil na že doseženih rezultatih končanega projekta Zveze Romov Slovenije, projekta Inštituta za narodnostna vprašanja, rešitvah *Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji* in njenega dopnila. Projekt bo trajal do konca avgusta 2014, vodi ga Ljudska univerza Kočevje. S tem projektom želimo nadgraditi in dvigniti kakovost dela romskih pomočnikov, kar bi pripomoglo k uspešnejšemu doseganju standardov znanja romskih učencev v osnovni šoli in k njihovemu čim večjemu vključevanju v srednješolsko raven. Aktivnosti so namenjene tudi dvigu izobrazbene ravni romskih pomočnikov. Samo tako bo mogoče zagotoviti pogoje za sistemsko reševanje položaja romskega pomočnika v nacionalnih okvirih.

Kot primer dobre prakse velja izpostaviti tudi aktivnosti **na področju medijev**, saj se v okviru nacionalnega radia in televizije redno predvajajo romske oddaje (oddaja "*Naše poti – Amare droma*" na radiu in oddaja "*So vakeres? – Kaj govoriš?*" na televiziji), ki jih pripravljajo in izvajajo Romi sami. Romski informacijski center ROMIC, ki ima lastno radijsko frekvenco, ob sodelovanju usposobljenih romskih novinarjev uspešno deluje že 10 let.

Dobre prakse v svojih pristopih na tem področju izkazujejo tudi nekatere občine z romskim prebivalstvom, ki so se **celostno lotile ukrepanja na lokalni ravni**. Kot pozitiven primer je potrebno izpostaviti občini Trebnje in Novo mesto v JV delu Slovenije ter občini Tišina in Črenšovci v SV delu Slovenije. V JV delu Slovenije so izzivi na tem področju v večini občin drugačni kot na SV delu države. *V SV Sloveniji so Romi bistveno bolj socialno vključeni kot v JV Sloveniji, kjer jih okoliško prebivalstvo zaradi njihovega načina življenja ne sprejema. Poleg tega so bivalne razmere v romskih naseljih v JV Sloveniji bistveno slabše.* Občini Trebnje in Novo mesto sta primera občin, ki sta razvili celosten pristop na področju socialnega vključevanja Romov in izvajata ukrepe na vseh področjih družbenega življenja pripadnikov romske skupnosti v lokalnem okolju (od urejanja bivanjskih razmer do izobraževanja, zdravstvenega varstva, zaposlovanja, itd.). Mestna občina Novo mesto je jeseni 2013 celo sprejela osrednji strateški dokument na tem področju za obdobje 2013-2020³⁹, s katerim želi izboljšati položaj pripadnikov romske skupnosti v občini ter izboljšati kakovost (so)bivanja vseh svojih občanov.

V SV delu Slovenije so Romi dosegli zadovoljivo stopnjo socializacije, se vključili v okolje in družbo, saj živijo skupaj z večinskim prebivalstvom. Pozitiven primer sta občini Tišina in Črenšovci v neločljivem partnerstvu med občino in lokalnim romskim prebivalstvom (ter lokalnimi romskimi organizacijami) z roko v roki izboljšujeta položaj romske skupnosti v občinah. Sodelovanje med županoma občin in predstavnikoma romske skupnosti v občinskih svetih obeh občin je odlično, prav tako sodelovanje med lokalnimi organizacijami romske skupnosti (društva) in ostalimi nevladnimi organizacijami, ki so vzpostavile svojevrstno partnerstvo, ki se s projekti aktivno prijavlja na različne državne in evropske razpise. Projekti s svojo vsebino bistveno prispevajo k še večji socialni vključenosti lokalnega romskega prebivalstva, hkrati pa osveščajo okoliško in ostalo večinsko prebivalstvo o lokalni romski skupnosti. Dolgoročno preko svojih projektov prispevajo k zblizevanju romskega in neromskega prebivalstva, k odpravljanju predsodkov in stereotipov do Romov, pa tudi k večji kakovosti (so)bivanja v celotni lokalni skupnosti.

Za izobraževanje Romov je bilo v zadnjih letih namenjenih precej finančnih sredstev (tako nacionalnih kot iz ESS) in doseženi so bili pomembni premiki.

Leta 2010 je bil izpeljan drugi razpis ESS *"Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti"*. Izbrani projekt je izvajal konzorcij sedmih partnerjev z vodilnim Inštitutom za narodnostna vprašanja, ki je s svojimi aktivnostmi končal avgusta 2013. V okviru projekta so razvijali inovativne in ustvarjalne oblike vzgojno-izobraževalnega dela v romski skupnosti s posebnim poudarkom na predšolski vzgoji; organizirali učno pomoč romskim učencem in dijakom; razvijali in izvajali različne oblike občolskih aktivnosti ter izobraževali in usposabljali učitelje, socialne in druge strokovne delavce ter strokovne delavce v nevladnih organizacijah za delo z romskimi otroki in mladostniki. Eden izmed inovativnih elementov projekta je bila vzpostavitev t. i. romskih izobraževalnih inkubatorjev, ki jih lahko opredelimo kot celovit program z najrazličnejšimi oblikami dela z romskimi otroki, mladino in njihovimi starši v njihovih okoljih, tj. v romskih naseljih. V projekt je bilo vključenih več kot trideset vrtcev in šol.

³⁹ Strategija reševanja romske tematike v Mestni občini Novo mesto za obdobje 2013-2020, <http://www.novomesto.si/si/obcina/?id=10930> (21. 1. 2014).

PRILOGA II: Tabeli s statističnimi podatki o kaznivih dejanjih zoper spolno nedotakljivost – obdobje 2008-2013

KAZENSKI ZAKONIK		Leto						
Številka člena	Kaznivo dejanje	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	Skupna vsota
191	Nasilje v družini	120	2.478	2.344	1.917	1.702	783	9.344
192	Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje	336	720	694	644	677	339	3.410
193	Kršitev družinskih obveznosti	1	4	5	5	2	2	19
194	Neplačevanje preživnine	1.658	3.014	2.734	2.771	3.777	2.593	16.547
Skupna vsota		2.115	6.216	5.777	5.337	6.158	3.717	29.320

KAZENSKI ZAKONIK		Leto						
Številka člena	Kaznivo dejanje	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	Skupna vsota
115	Uboj	25	35	26	32	25	18	161
116	Umor	5	16	15	18	19	2	75
117	Uboj na mah		1		1			2
118	Povzročitev smrti iz malomarnosti	11	5	3	7	6		32
122	Lahka telesna poškodba	1.927	1.965	1.966	1.787	1.817	965	10.427
123	Huda telesna poškodba	187	204	206	176	207	111	1.091
124	Posebno huda telesna poškodba	21	8	10	11	8	2	60
127	Ogrožanje z nevarnim orodjem pri pretepu ali prepiru	197	160	141	134	112	40	784
129	Zapustitev slabotne osebe	3	2	2	2	2		11
130	Opustitev pomoči	2	1	2	5		1	11

132	Prisiljenje	32	13	15	11	8	4	83
133	Protipraven odvzem prostosti	76	60	58	50	55	20	319
134	Ugrabitev	7	2	4	2	4	2	21
135	Grožnja	3.816	3.482	3.479	3.330	1.835	251	16.193
141	Kršitev nedotakljivosti stanovanja	264	280	267	218	226	128	1.383
170	Posilstvo	57	79	63	55	58	32	344
171	Spolno nasilje	60	67	68	39	45	28	307
172	Spolna zloraba slabotne osebe	19	20	19	9	17	17	101
173	Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let	159	199	244	218	161	99	1.080
174	Kršitev spolne nedotakljivosti z zlorabo položaja	27	16	20	21	21	5	110
176	Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva	56	48	41	114	59	45	363
195	Krvoskrunstvo			1				1
286	Oviranje pravosodnih in drugih državnih organov	1	8	22	25	23	10	89
314	Povzročitev splošne nevarnosti	250	236	261	253	233	140	1.373
Skupna vsota		7.202	6.907	6.933	6.518	4.941	1.920	34.421

*1. polletje leta 2013

PRILOGA III: Izsek iz Sklepnih ugotovitev Odbora za človekove pravice (CCPR/CO/84/SVN), 84. zasedanje Odbora za človekove pravice, 25. julij 2005

C. Glavna vprašanja in priporočila

7. Odbor je zaskrbljen zaradi visoke stopnje nasilja v družini in obžaluje pomanjkanje posebnih zakonskih določb in vladnih programov za boj proti nasilju v družini, njegovo preprečevanje in izkoreninjenje (3. člen pakta).

Država pogodbenica bi morala sprejeti in izvajati ustrezne zakone in politiko za preprečevanje nasilja nad ženskami, zlasti nasilja v družini, in učinkovit boj proti njemu; sprejeti in izvajati bi morala tudi programe za pomoč žrtvam nasilja. Za večjo ozaveščenost javnosti bi morala začeti izvajati medijske kampanje in izobraževalne programe.

8. Odbor je zaskrbljen zaradi deleža žensk, ki se vključujejo v javne zadeve. Odbor je zaskrbljen tudi, ker je število žensk v politiki in gospodarstvu države pogodbenice še naprej nesorazmerno nizko, zlasti na višjih položajih v javni upravi (3. in 26. člen).

Država pogodbenica bi morala sprejeti potrebne pravne in praktične ukrepe za spodbujanje dejanskega vključevanja žensk v javne, politične in gospodarske zadeve.

9. Odbor je zaskrbljen zaradi prijavljenih primerov slabega ravnanja uslužbencev organov pregona, pomanjkanja podrobnih preiskav in primernih kazni za odgovorne uslužbenke ter neplačevanja odškodnin žrtvam. Odbor je ravno tako zaskrbljen, ker pravna pomoč osebam, ki je ne morejo plačati, ni nujno dostopna že od priprtja (7. člen).

Država pogodbenica bi morala primerno ukrepati, da bi preprečila in kaznovala vsakršno slabo ravnanje uslužbencev organov pregona in da bi zagotovila pravno pomoč vsem osebam od priprtja ter hitro, temeljito, neodvisno in nepristransko preiskavo vseh domnevnih kršitev človekovih pravic. Storilce takih dejanj bi morala kazensko preganjati, zagotoviti, da so za svoja kazniva dejanja primerno kaznovani, in žrtvam zagotoviti učinkovita pravna sredstva, vključno z odškodnino.

10. Odbor sicer priznava prizadevanja države članice, da dodeli status osebe s stalnim prebivališčem v Sloveniji ali slovensko državljanstvo državljanom republik nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki živijo v Sloveniji, vendar je še vedno zaskrbljen zaradi oseb, ki še vedno ne morejo urediti svojega položaja v državi pogodbenici (12. in 13. člen).

Država pogodbenica bi si morala prizadevati za ureditev pravnega statusa vseh državljanov naslednic Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki trenutno živijo v Sloveniji; prav tako bi morala olajšati pridobitev slovenskega državljanstva vsem, ki želijo postati državljani Republike Slovenije.

11. Odbor priznava, da si država pogodbenica prizadeva za obravnavo trgovine z ženskami in otroki ter boj proti njej, vendar je še vedno zaskrbljen zaradi tega pojava in pomanjkanja mehanizmov za preprečevanje take trgovine in zaščito žrtev ter programov rehabilitacije (3., 8., 24. in 26. člen).

Država pogodbenica bi morala še naprej krepiti ukrepe za boj proti trgovini z ženskami in otroki ter storilce kazensko preganjati in kaznovati. Vse žrtve trgovine z ljudmi bi morala zaščititi in jim zagotoviti zavetišče ter jim na ta način olajšati pričevanje proti odgovornim osebam. Ravno tako bi morala oblikovati programe za preprečevanje trgovine z ženskami in otroki in rehabilitacijo žrtev.

12. Odbor upošteva prizadevanja države pogodbenice za zmanjšanje sodnih zaostankov s sprejetjem strategij, kot je Projekt Herkules, vendar ga še vedno skrbi, ker je sodnih zaostankov v nekaterih vrstah primerov vse več (14. člen).

Država pogodbenica bi morala dodatno zmanjšati sodne zaostanke, vsakomur jamčiti dostop do pravnega varstva in zagotoviti, da se vsem pridržanim sodi čim hitreje.

13. Odbor je zaskrbljen zaradi sovražnega govora in nestrpnosti v javnosti, ki se občasno pojavljata v nekaterih medijih države pogodbenice (20. člen).

Država pogodbenica bi morala sprejeti stroge ukrepe za preprečevanje in prepoved zagovarjanja sovraštva in nestrpnosti, ki pomeni prepovedano napeljevanje k sovraštvu in nestrpnosti; prav tako bi morala izvajati določbe 20. člena.

14. Odbor je zaskrbljen zaradi pomanjkanja informacij o zlorabljanju, izkoriščanju in trpinčenju otrok v državi pogodbenici (23. in 24. člen).

Država pogodbenica mora učinkoviteje ukrepati proti zlorabi, izkoriščanju in trpinčenju otrok ter bolje ozaveščati javnost o otrokovih pravicah.

15. Odbor je zaskrbljen zaradi primerov prijavljenega zanemarjanja mladoletnikov brez spremstva, ki prosijo za azil ali nezakonito prebivajo na ozemlju države pogodbenice. Prav tako je zaskrbljen, ker so nekateri otroci ob rojstvu prijavljeni brez državljanstva (24. člen), pri čemer se zaveda, da prijava rojstva ni enaka podelitvi državljanstva.

Država pogodbenica bi morala oblikovati posebne postopke, s katerimi bi poskrbela za potrebe otrok brez spremstva in branila njihove koristi med priseljevanjem in z njim povezanimi postopki. Vsakemu otroku bi morala zagotoviti pravico do pridobitve državljanstva.

16. Odbor je zaskrbljen zaradi razlikovanja med t. i. avtohtonimi (prvotnimi) in neavtohtonimi (novimi) romskimi skupnostmi v državi pogodbenici (26. in 27. člen).

Država pogodbenica bi morala razmisliti o odpravi diskriminacije romske skupnosti, ki temelji na statusu, in vsem pripadnikom romske skupnosti zagotoviti nediskriminatoren status, izboljšati njihove življenjske razmere in spodbuditi njihovo vključevanje v javno

življenje.

17. Odbor je seznanjen z ukrepi za izboljšanje življenjskih razmer romske skupnosti, vendar je kljub temu zaskrbljen, ker je ta še vedno tarča predsodkov in diskriminacije, še zlasti ko gre za zdravstveno varstvo, izobraževanje in zaposlitev, kar negativno vpliva na celovito uresničevanje njenih pravic po paktu (2., 26. in 27. člen).

Država pogodbenica bi morala sprejeti vse ukrepe, potrebne za zagotavljanje dejanskega uresničevanja pravic Romov po paktu, in sicer z izvajanjem in izboljšanjem ukrepov za preprečevanje in obravnavanje diskriminacije ter resnega socialnega in ekonomskega položaja Romov.

18. Odbor državo pogodbenico prosi, da javnost seznanj z drugim periodičnim poročilom in temi sklepnimi ugotovitvami v vseh ustreznih jezikih in da nevladne organizacije, ki delujejo v državi, seznanj z naslednjim periodičnim poročilom, preden ga predloži odboru.